ВІСТІ КОМБАТАНТА

5-6

ТОРОНТО — НЬЮ-ЙОРК 1989

ВІСТІ КОМБАТАНТА

Рік 1989 Торонто – Нью Йорк — ч. 5-6 (163-164)

ЗМІСТ

ВІСТІ КОМБАТАНТА

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

РЕДАКТОРИ: І. Кедрин-Рудницький і д-р М. Малецький

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев, Інн., Українська Стрілецька Громада в Канаді

VETERANS' NEWS, bimonthly, published jointly by:

United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of 1 Ukrainian Division UNA in association with: Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Brody-Lev, Inc, Ukrainian War Veterans' Association in Canada.

Address:

VETERANS' NEWS — P. O. Box 279, Stn. "D", Toronto, Ont., Canada M6P 3J9

Editorial office in USA:

Mr. I. Kedryn-Rudnytsky, 100-E Mongomery St., Jersey City, N. J. 07302 U. S. A.

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам Редакції.

Редакція

застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1990 РІК:

В Канаді річна передплата 22.00 дол. В США і інших країнах 20.00 ам. дол.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

Англія:

AUFC – H.Q.
49 Linden Gardens
Notting Hill Gate
London, W2 4HG
ENGLAND

або:

Mr. S. Wasylko
4 The Hollows
Silverdale
Nottingham, NG11 7FJ
ENGLAND

Австралія:

Mr. N. Vesotsky
46 International Ave.
Salisbury, NTH SA
05108
AUSTRALIA

Коментар

Мирослав Малецький

РУХ

«Панта рей» — усе в світі в русі; «Часи міняються і ми в них міняємося». Оці думки давньої мудрости старовинних греків і римлян пригадуються, слідкуючи за подіями у Східній Европі та в самому Совєтському Союзі. Вони незвичайно цікаві, бо потрясли основами останньої давнього типу імперії та загрозили самому її існуванні.

Недавно в Москві — столиці «імперії в розкладі» — відзначили чергові 72 і роковини «великої Жовтневої революції». З блеску та помпи святкувань минулих років залишилась тільки невиразна тінь. В тому ж самому дні мешканці Москви влаштували багатотисячну демонстрацію з транспарентами, на яких читалось такі льозунґи, як: «Робітники світу вибачайте нам», «Комунізм допровадив нас донікуди».

І справді, банкрутство ідеології, — бо якщо ще десь втримується, то тільки силою — упадок її тоталітарних режимів у т. зв. «сателітних державах», невдоволення та рішучі домагання народів Союзу повернути їм їхні права, включно з правом на вихід з Союзу, а до цього ще скрайньо кризовий господарський стан держави, стали маревом запеклих імперялістів. Ідуть спроби президента Ґорбачова та його однодумців, принаймні так виглядає, рятувати з імперії це, що вдасться. Кажуть, одначе, що раз початі революційні зміни мають свою динаміку й логіку, живуть власним життям і їх тяжко контролювати. Годі передбачити, який буде кінець імперії (в казках смоки вмирають тяжко; можуть з собою забрати багато жертв), але в це, що кінець зближається, не сумніваються навіть професійні песимісти.

Наша батьківщина, Україна, опинилася або опиниться в центрі подій у Східній Европі, а деякі голоси приписують її навіть вирішальну ролю «бути чи не бути» Совєтському Союзові. Опінія перебільшена, але може не позбавлена правди.

Україна, так як більшість поневолених народів Совєтського Союзу, піднялись до затяжної боротьби із усім злом, яке принесло довголітнє поневолення. Поет Іван Драч, голова Народного Руху України за перебудову (далі «Рух») образно висловився, що ця боротьба ведеться і вестиметься проти «Чорнобилів» — Чорнобиля екологічного, економічного, русифікаційного, культурного та безправного гуляйпільства КҐБ.

Провід цієї боротьби перебрав на себе Рух, установчі збори якого відбулися в Києві 8-10 вересня 1989 року, не зважаючи на великі перешкоди збоку державної комуністичної бюрократії. Між делеґатами були представники всіх шарів населення України: письменники і

академіки, люди професійні, робітники й артисти, а головно радувала присутніх участь молодших роками.

Рух у своїх ухвалах і твердженнях оцінив ситуацію в Україні, як стан кризовий та просто катастрофічний. Рух стверджує:

Запобігти загальнонаціональній катастрофі неможливо без об'єднання зусиль всіх патріотичних і перейнятих почуттям історичної відповідальності сил України незалежно від місця проживання, національної і релігійної приналежності, партійності, соціяльного стану, культурно-освітнього цензу, статі і віку.

Формою такого згуртування може і повинен стати Народний рух України за перебудову...

Національне питання в Україніі Рух рогзлядає як основу буття і розвою української нації, етнічних груп та національних меншостей, їхньої інтеграції в єдиний соціум республіки, ядром якого є народ, що дав назву своїй національній державі. ...

Головною метою діяльності Рух визначає:

— побудову в Україні демократчиного й гуманного суспільства, в якому буде досягнуто справжнього народовладдя, добробуту народу її умов для гідного життя людини, відродження та всебічного розвитку національно-культурних потреб усіх етнічних груп республіки і створення суверенної української держави, яка будуватиме свої стосунки з іншими республіками СРСР та підставі нового Союзного Договору.

У національному питанні Рух виходить з того, що:

— національний чинник є могутнім рушієм суспільного поступу, особливо в багатонаціональній країні;

— нації — основні суб'єкти людської цивілізації, історично перспективні спільноти людей. Національне розмаїття — підвалини багатоваріантности розвитку людства, його життєздатності та життєстійкості. їхній вільний розвиток, запорука цивілізації:

— вищим ступенем зрілості нації є національна державність. Лише у умовах політичного, економічного, культурного суверенітету можливий вільний розвиток націй. Збереження нації гарантується за умови узгодженого розвитку політично-державного, соціяльно-економічного, культурного та екологічного буття. ...

Виступаючи за повагу до національної гідності, проти національного нігілізму, Рух вважає несумісною зі своїми принципами пропаганду расової та національної винятковсті, шовіністичних і націоналістичних поглядів.

Творці Руху — це нова провідна верства, яка продовжує і веде довголітню боротьбу за права України. Рух, як стверджують його організатори, — це не стереотипова політична партія, але збір різно-

думаючих людей, для яких добро України та її населення перша й основна мета. Це добре, бо виміна опіній кристалізує думку і тому дискусія потрібна й конечна. Серед українського суспільства не бракує доктринерських тенденцій до «єдиноправильности» думання, навіть в поселеннях.

Здається, що багато непотрібних непорозумінь спричинює само поняття націоналізму та його різна інтерпретація. Це правда, як одна газета цитує за «Енциклопедією Британіка», що націоналізм — «це стан думання, в якому найвища лояльність належить до національної держави». В такому розумінні націоналізм є синонімом патріотизму, і його визнають та плекають всі національно свідомі народи нашої планети. І Рух у вищезгаданій цитаті стверджує, що «вищим» ступенем зрілости нації є національна державність».

В такому дусі організувався і діяв український орґанізований націоналізм між двома світовими війнами, в час війни та декілька років після її закінчення. В тих часах він відіграв велику ролю у поширенні української національної свідомости, зокрема в Галичині й на Волині.

Заслугу українського організованого націоналізму на рідних землях відповідно оцінять і запевнять йому тривке місце в історії. Він мав свій шанс, який вповні використав.

Кожна ідеологія проходить свою еволюцію. Так воно сталося з націоналізмом в деяких народів. Організуючись в політичні партії, націоналізм «доповнював» свою ідеологію і через це придбав собі погану славу у світі у воєнних і післявоєнних роках. Тепер його в більшості уважають за ідеологію яка переціняє вартості свого народу, вивищує його понад інші народи, стремить до накинення силою іншим народам своєї культури, мови та своїх вартостей. До тої категорії націоналістів-шовіністів в першу міру можна зачислити росіян, а після них, усіх інших, які поневолюють або бажають поневолити інші народи. Так його розуміє Вячеслав Чорновіл:

Вважаю, що прагнення державної незалежности — це не смертельний гріх, з яким треба сором'язливо ховатися від сусідів, а нормальне самоусвідомлення кожного повноцінного члена тієї найстійкішої спільноти, яка, називається народом або нацією. І називати людей, які так ставлять питання, націоналістами, — це значить не розуміти, що таке націоналізм. В такому разі націоналістом треба назвати і «вождя всіх народів» Сталіна, який записав у своїй конституції право націй на самовизначення, право на вихід із Совєтського Союзу. Націоналізм — це коли одна нація вивищує себе над іншими націями, називає себе «великим народом», «старшим братом» і т.д. Ми знаємо, хто був носієм такого націоналізму. Націоналізм — це коли одна нація намагається якимсь чином ущемити іншу націю.

Критики Руху, зокрема ці доброзичливі, вказують на факти і обставини, які можуть зменшувати ефективність його діяльности.

Вважають, що Рух недостатньо зорганізований. Одначе, сам факт, що відбулися Установчі збори, яких попередило на протязі року організування місцевих відділів, не зважаючи на спротив державної бюрократії, брак пропаґандивних засобів, як преси, телебачення, свідчить, що справи стоять навпаки, хоч напевно без імпровізацій не обійшлося. Можна думати, що діяльність Руху причинилась до признання українській мові статусу державної та до прийняття ліберальнішого виборчого закону. Треба сподіватись, що організаційна справність Руху з кожним днем кращатиме.

Інші звертають увагу ще на такі фактори, як брак національної свідомости в зрусифікованих областях України, брак фахових сил до кермування державою, російський імперіялізм та нехіть Заходу до «дестабілізації» Союзу.

Без сумніву, що довгі роки неволі притулили українську національну свідомість, але її не знищили. Володимир Яворівський, голова Київської округи Руху про це висловився в інтерв'ю з газетою «Свобода»: «Якщо мова про ріст національної свідомости, то за час від вересня минулого року до лютого цього року немов проминуло десять літ». Мимоволі насувається запитання: «Скільки років проминуло від Установчих зборів досьогодні?» Україна опинилася в орбіті революційних змін, а в таких часах, при доброму і розумному проводові, національна свідомість може рости і поширюватися непередбачено скорим темпом.

Кажуть, мабуть, через аналогію до боротьи українського народу 1-ої світової війни, що Україні бракує фахових сил до будови держави. Арґумент не переконливий, бо статистика, навіть якщо вона не зовсім правдива, показує, що фахівців багато в Україні та в усьому Совєтському Союзі. За збанкрутований стан совєтського господарства не винні фахівці, винна ідеологічна система і її виконавці — комуністичні бюрократи.

Втерся на Заході міт, що Росія без України перестане бути великою державою — потугою, а деякі навіть анґументують, що без, якже тепер забрудненого, українського чорнозему Росія не прохарчує себе. Правдоподібно цей міт створили керівні кола росіян, щоб ним прикрити свою імперіяльну політику. Але і цей арґумент також показується необоснованим. На російських територіях мешкає коло 140 мільйонів росіян. Земля їх не бідна на матеріяльні ресурси. та і здібностей їм не бракує. Принявши, що росіяни свої непересічні здібності, які вони виявляють при поневолюванні других народів, здібности організувати репресійні і розвідочні апарати бюрократів, скермують в розбудову господарки за взором найбільш успішних у світі систем, то хто їм може загрожувати, якщо вони самі не посягутимуть по чуже?

Після 1-ої світової війни опінії західніх політиків щодо Східньої Европи формулювали російські еміґранти, з яких деякі були професорами історії в університетах Заходу. Іхня вчення словом і письмом було пересичене єдинонеділимством.

Цей погляд так глибоко закорінився, що найвищі державні урядовці, наприклад в США, бояться навіть думати про наслідки, які могла б викликати дестабілізація (читай: розподіл) Совєтського Союзу. Публіцист Мирон Куропась цитує в своїй статті, що появилася в Ukrainian Weekly (ч. 44, 89) історика Hugh Ragsdale із журналу Virginia Quarterly Reviev, що Захід повинен все зробити, що може, щоб не допустити до розпаду совєтської імперії. «Великим коштом російського народу Москва вдержує напівцивілізований порядок в двох частинах світу, які майже в безконечність неупорядковані (Балкани й мусульманський світ) — пише Раксдейл. — Вдержання порядку в цих двох частинах світу є більш важливе, ніж поступ у правах людини». Коментуючи ці слова, Куропась вказує, що такі погляди глобального status quo знаходять щораз більший послух у впливових колах Державного секретаріяту (міністерства закордонних справ) США. Покищо й в цій стадії Рухові годі розраховувати на поміч західніх держав.

На тему допомоги батьківщині поселенцями багато пишеться. Наш журнал і, сподіваємося, наші читачі прилучаться до найкращих з проєктів конкретними зобов'язаннями.

В нас великі надії і сподівання. Спираючись на словах Яворівського, що за Рухом, крім емоцій, стоїть цим разом ще політичний розум, закінучємо словами Павла Мовчана:

Протягом цього віку ми, українці, втретє вимовляємо слово відродження. Перше — розстріляне, дурге задушене, третє — ще безіменне. Хай же судиться йому ім'я незнищенне, і хай над ним буде гасло: українці всього світу, єднайтеся в ім'я вільної, суверенної України.

Торонто, 21 листопада 1989

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

Веселих свят Різдва Христового

та

щасливого Нового Року

Всім нашим передплатникам, авторам, дописувачам, Головним Управам і Членству Комбатантських Організацій

бажає

РЕДАКЦІЯ і АДМІНІСТРАЦІЯ „ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА“

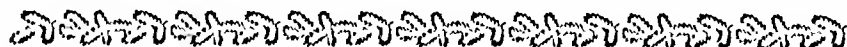

УСТАНОВЧИЙ З'ЇЗД РУХУ В ЧИСЛАХ

На Установчий з'їзд Народного руху України за перебудову було делеґовано 1158 членів від 1247 організацій з усіх областей України, а також осередків у Литві, Латвії та Естонії. На З'їзд прибуло 1109 делеґатів. Вони представляють близько 280 тисяч активних учасників Руху, 80 відсотків яких працюють у сфері матеріяльного виробництва. Не враховуючи тисячі й тисячі прихильників Руху, які письмово заявили підтримку. Нижче подаємо склад делеґатів.

Склад делеґатів за родом занять

Заняття	**Кількість**
Робітники	109
Інженери	329
Працівники сільського господарства	16
Працівники науки	121
Працівники культури	104
Студенти	5
Журналісти	42
Медики	48
Юристи	25
Священнослужителі	3
Працівники освіти	130
Кооператори	6
Працівники партійного і радянського апарату	6
Актори	5
Товарознавці і бухгальтери	3
Архітектори	2
Військовослужбовці, домогосподарки, прокурори — по 1	3
Безробітні	2
Не вказали роду зайнять	150
Разом	1109

Склад делеґатів за національністю

Національність	**Кількість**
Українці	944
Росіяни	77
Євреї	9
Поляки	6
Білорусини	6
Вірмени	2

Корейці, греки, угорці, чехи, німці, естонці, кримські татари — по 1	7
Не виказали свого походження	58
Разом	1109

Серед делеґатів було 228 членів КПРС і 24 члени ВЛКСМ, тобто майже кожний четвертий учасник З'їзду був комуніст або комсомолець. П'ять делеґатів зазначили в анкеті, що належать до Української християнсько-демократичної партії.

У роботі З'їзду брало участь 98 жінок, 167 молодих людей, які не старші 30-ти літ. Середній вік делегатів — 42 роки.

Освітній рівень: 800 делеґатів мають вищу освіту, 44 — незакінчену вищу — 94 середні спеціяльну — 169 — середню й неповно середню. 2 — початкову.

Серед делеґатів 9 народних депутатів СРСР, 3 академіки, 2 члени-кореспонденти АН УРСР, 28 докторів наук. 96 кандидатів наук, лавреати державних премій СРСР і державних премій УРСР.

На З'їзді були присутні гості від Народних фронтів Білорусії, Естонії, Молдавії, Грузії, Азербейджану, представники литовського «Саюдіса» і Російського народного фронту, Вірменського загальнонаціонального руху, Московського і Ленінградського народних фронтів, Ризької асоціяції національно-культурних товариств, Об'єднання білоруських молодіжних спілок. На запрошення приїхали гості з Канади, США, Польщі, Румунії, Чехо-Словаччини, Великобританії.

З національно-культурних товариств, що діють на Україні, були представники, російського, єврейського, польського, вірменського, грецького, кримськотатарського, молдавського, угорського, чачавського, болгарського.

Представники громадських організацій Товариство української мови ім. Т. Шевченка, «Меморіял», Українські асоціяції захисту історичного середовища, Московського товариства «Славутич», Української гельсінської спілки, «Зелений світ», «Спадщина», Житомирського громадянського фронту, Всеукраїнського товариства репресованих, Української асоціяції незалежної творчої інтеліґенції, Української народно-демократичної ліги.

Представники релігійних конфесій Української автокефальної православної церкви, Української католицької церкви, Церкви євангелицьких християн-бабтистів, присутні були такої священнослужителі Російської православної церкви.

У роботі З'їзду взяли участь 24 народних депутатів СРСР (крім 9, що були делеґатами) і представники всіх творчих спілок України.

(Із доповіді Мандатної комісії Ю. Цекова, ЛУ, 12.11.1989)

Сучасне

Іван Кедрин

ЕРА НЕСПОДІВАНОК

Писати статтю до журналу, та ще й двомісячника, страшенно трудно і ризиковно. Події мчаться такою суперсонічною швидкістю, що вчорашнє стає вже неактуальне, й актуальним стає щось, чого ніхто не сподівався. Зміни заскакують не тільки сірих людей, не тільки пресових коментаторів, але й державних мужів на керівних становищах, які мають найавтотерніших інформаторів в особах амбасадорів у чужинецьких столицях і досвідчений розвідчий апарат. Наприклад: Поїхав до Польщі з офіційною візитою канцлер Західньої Німеччини (Німецької Федеративної Республіки) Гельмут Когль, і там, у Варшаві, заскочила його вістка, що генеральний секретар німецької комуністичної партії, отож диктатор Східньої Німеччини (Німецької Демократичної Республіки), Еґон Кранц, вернувшись з Москви, де мав кілька-годинну розмову з Міхаїлом Ґорбачовим, проголосив безпосередню комунікацію на захід почерез внутрішній Берлінський мур. Когль перервав ті відвідини і мерщій вернувся до Бонну і західнього Берліну. Другий приклад: президент Джордж Буш, який щоденно стрічається з акредитованими у Білому Домі журналістами, відповідає на їх настирливі запити тільки загальниками, дуже обережно, і не цурається заявляти «Не знаю». Світ знаходиться тепер в ері несподіванок, що їх потягла за собою найбільша несподіванка: процес завмірання комунізму. Від жовтня 1917 року совєтський комунізм, відомий під дійсною його назвою «большевизм» став від часу біблійного потопу найбільшим нещастям людства. Може колись появиться статистика смертних жертв московського большевизму та комунізму, що став державною системою у різних країнах поза СССР. Тепер ордується загальною цифрою — сотні мільйонів невинних чоловіків, жінок і дітей. Совєтське ЧеКа (Чрезвичайна Комісія) з її першим головою — організатором Феліксом Дзєржинським зміняло назви на «ҐПУ» і «НКВД» але суть залишалася та сама: поліційно-терористична держава в державі, яка безжалісно, жорстоко і злочинно винищувала фізично «скритих ворогів» режиму. Олександер Солженіцин виявляв страхіття «ґулаґів» і сьогодні ті більшовицькі катівні не є тайною. За царату українські козаки висушували болота над Невою, за большевиків вигинула ціла хліборобська верства, яка перешкоджувала завести колективізацію сільського господарства. «Кого Господь хоче пократи — тому розум відбирає», — казали наші мудрі селяни. Колективізація стала загибіллю Совєтського Союзу, бо не стало хліборо-

бів, який любив свою землю і любив свою худібку, а на його місце прийшов новітній кріпак, якому не хотілося працювати на чужій землі для чужого й ворожого власника.

Не одним хлібом живе людина. Це правда, але без хліба гине людина. Найбільшим куріозом став факт, що імперія з сотнями тисяч акрів чорнозему не всилі прокормити себе і щорічно мусіла купувати мільйони тонн зерна чи збіжжя в Америці, Австралії, Арґентині та Канаді, — в тих демократичних країнах, що їх згідно з офіційною номенклятурою називала (і тепер ще називає) «капіталістами». Криза комунізму розпочалася від економіки. У роках експансії комунізму, коли ведено аґресивні війни проти країн, які проголосили свою державну суверенність, у тих роках Ленін і Сталін не думали, що марксизм, сам себе зліквідує. Карло Маркс був економістом. Його «Капітал» проголошував теорію про партійно-державний монополь на всю продукцію і розподіл. Це мало створити рай на землі. Маркс пророкував, що ту його теорію можна буде здійснювати тільки у високорозвинених промислових країнах і з погордою висловлювалася про відсталу хліборобську царську Росію. Не так сталося, як гадалося. Володимир Ілліч Улянов-Ленін із гуртом однодумців, що їх Німеччина перепустила через свою територію в запломбованому вагоні (вони жили у Швайцарії) найперше перевели криваву різню проти «золотопагонників» та всіх підозрілих. Це був період «воєнного комунізму». Імперіялістичні аґресивні війни, між ними проти Української Народньої Республіки, назвали «вітчизняними війнами» — так і вони фіґурують в УРЕ (Українська Радянська Енциклопедія). Але тріюмфальне закінчення «собіранія русских зємель», загарбання трьох прибалтійських держав і всього Кавказу, не було започаткуванням миру і добробуту могучої імперії, але започаткуванням її упадку. Бо штучно пляновані економічні «п'ятирічки» були у практиці тільки паперовим нереальним плянуванням. Рік-річно скидано вину на «погану погоду», що спричинила погані жнива. Після упадку царату рубель втратив усяку вартість, — вже за демократичного Тимчасового Уряду «керенки» (від прізвища Олександра Керенского) існували тільки в кордонах СССР. А що большевицький рубель, офіційно в межах СССР «дорожчий» від доляра — не нотований на міжнародних біржах, то за закуплені у «капіталістів» зерно і збіжжя треба платити сибірським золотом. Того золота не ставало, стан економіки щораз гіршав загорожував голод і крамниці світили порожніми полицями. Останнім «сталіністом» був Леонід Брєжнєв, який перевів палатну резолюцію на Кремлі, скинув з влади простака Нікіту Хрущова та завернув до сталінських метод правління: терором і брехнєю. Міхаїла Ґорбачова протегував Константин Черненко, шеф ҐПУ. Та поліційна централя найшвидше зрозуміла, що імперії грозить економічне банкруцтво і поблагословила Ґорбачова на переведення реформ. Ґорбачов проголосив «ґласность і перестрой-

ку» і має дійсно історичну заслугу у зміні на краще під оглядом свободи слова і обмеженої свободи друку, має заслугу, що люди перестали боятися і стали відважнішими. Але це був приповідковий мішок Пандори, з якого висипалися різні «хвороби», що їх уже годі втиснути назад у мішок. Почалися національні рухи — у самому СССР, але з ще більшою силою у сателітських країнах. Сталося щось, чого ніхто — ані сам Ґорбачов, ані західні державні лідери і найкращі совєтологи не передбачували: промовили народні маси, на чолі яких станули молоді люди. І цей процес триває по нинішній день.

В самому СССР першими заворушилися три прибалтійські народи, включені до імперії у Другій світовій війні. Почалися заворушення у мусульманських країнах, членських «республіках» Союзу. Почалися демонстрації у Грузії і Вірменії та страйки рудокопів і вуглекопів. Але СССР розпоряджає наймогутнішою — поруч із Америкою — збройною силою і лідери тамошніх свободолюбних рухів здають собі з цього справу та зупиняються у своїх вимогах перед максималістичною вимогою — виступлення із Союзу, бо воно може спричинити криваву масакру. Відважнішими стали сателітські країни. Польща і Мадярщина переводили перегони, хто з них швидше вирветься з-під контролі Москви. Першою найбільшою несподіванкою були вибори в Польщі, які дали таку перемогу демократичній робітничій організації «Солідарність», що там, у комуністичній Польщі настав уряд з прем'єром і найголовнішими міністерствами — не комуністами. Коли писані ці радки, одинокими країнами, в яких ще нема свободолюбного руху — це Румунія і Альбанія. Західньо-німецький міністер закордонних справ Ганс Дітріх Ґеншнер прилетів до Вашінґтону на нараду з президентом Джорджом бушом над зактуалізованою проблемою з'єднання двох частин роз'єднаної Німеччини і вручив Бушеві кусень каменя, відломаного з Берлінського муру. У зв'язку з тими змінами на сході Европи заплянований «Куртуазійну» вершинну конференцію президентів Буша і Ґорбачева, мовляв, «щоб краще познайомитися» прийдеться замінити на ділову.

Не відомо, що станеться в найближчих днях, чи не станутся знову якісь додаткові несподівані події і якою вийде ота вершинна конференція Буша й Ґорбачова. Американські ліберали критикували були президента Буша, що ніби він зволікає з зустріччю з Ґорбачовим і що він «непотрібно» відвідав Японію, Південну Корею, Китай, Польщу, Мадярщину й Західню Европу, а загаював «найважливішу» справу — побачення з кремлівським вождем. Було вже багато таких «временних» зустрічей за президентури Айзенгавера, Ніксона, Джонсона, Картера і Реґена — ні одна з отих зустрічей не стала панацеєю на вилікування світу з його хвороб. І остання не буде. Але стане таки важливою подією. І подорож Ґорбачова до Італії з авдієнцією у Папи Івана Павла II також важлива подія — перша зустріч кремлівського вождя

країни, що її володарі проповідували гасло «Релігія — це опій народу» — з наступником святого Петра.

Кожна з отих подій у комуністичних сателітських країнах була несподіванкою і не відомо тільки, котра більшою та котра меншою. Упадок східньо-німецького диктатора Еріха Гонекера, який правив 23 роки, був несподіванкою, але ще більшою було поведення його наступника Еґона Кранца, льояльного прибічника Гонекера, який ставши генеральним секретарем компартії, не тільки скасував Берлінський мур (він ще надщерблений стоїть, але з новими отворами для свобідного переїзду), але заповів слідство проти Гонекера за злочинні господарство та грошеві зловживання. У Чехо-Словаччині Мілос Якес був, як і Гонекер, противником реформ Ґорбачова. Полетів під тиском демонстрацій із сотнями тисяч учасників. Прийшов на його місце мало кому відомий Карель Урбанек. 300.000 маса демонстрантів раділа, що перемогла вимога, щоби подався до димісії цілий — «твердий» — уряд. Але насправжнім тріюмфатором став тепер майже 70-літній Алексанлер Дубчек, який 21 літ тому прагнув перевести такі реформи, щоб комунізм у Чехо-Словаччині набрав «людського обличчя», — так обурив цим Москву, що вона перевела збройну інтервенцію і, дарувавши Дубчекові життя, заслала до Братислави на посаду маленького поштового службовика. Він став тепер національним героїм у Чехо-Словаччині, так само, як на Мадярщині національним героєм став Імре Надь, що його большевики вбили після здавлення танками мадярського повстання у 1956 році, що до нього приєднався був Імре Надь, тогочасний генеральний секретар компартії.

Старорежимний» комуніст Тодор Жівков правив у Болгарії 28 літ. Позбавили його влади і виключили, разом із ним, із Політбюра також його дружину і його сина, якого він, Жівков, призначив був на свого наступника. Сусідня з Болгарією Румунія залишається ще вірною старим методам марксо-ленінської системи правління. Себто — партійно-державна влада оперта на підвалинах поліційного терору. Кореспонденція «Ню Йорк таймсу» з столиці Румунії Букарешту носила багатомовний титул: «У Румунії все ще більший страх, як надія». 71-літнього Нікаляї Чеушеску, який є при владі 23 роки, знову «одноголосно» перебрали на генерального секретаря компартії. Він докоряв іншим комуністам вождям, що вони зрадили канони марксо-ленінізму. Тамошній поліційний режим такий строгий, що коли юрба зібралася на центральній площі у Букарешті, щоби вислухати промову преобраного диктатора, то поліція оточила площу й не дозволила відійти, поки не закінчиться промова того достойника. Але як довго може втриматися такий стан, коли 5 інших комуністичних сателітських країн в Европі або вже виреклися навіть назви «комунізм», або вступили на шлях загину комунізму!? Кореспонденти великих американських газет стверджують, що нарід у Румунії невдоволений, критичний, прислухується до вісток з Мадярщини, Польщі, Болгарії, Східньої Німеччини

і Чехо-Словаччини, але ще не бунтується, бо заляканий. Але приходить момент, коли обурення більше, як страх і тоді починаються ті демонстрації, які покотилися по всьому Совєтському Союзі та по названих сателітських країнах.

Жовтнева революція у Росії започаткувала була нову епоху. Це була і подекуди що існує епоха гігантського експерименту очманілого фантаста, який як на глум був економістом, тобто повинен був рахуватися із якнайбільш реальним світом. Вірив, що зосереджена в одній партії монопольна контроля над усією продукцією і розподілом із монопольним плянуванням та виконуванням того пляну партійно-державним апаратом, це ворота до людського раю. Світ із безклясовим суспільством, світ робітників і селян, зорганізованих в одній партії та підпорядкованих державно-партійній верхівці на базі дисципліни, яка виключає будь-яку критику. Теорія, яка могла захопити людей задивлених тільки в матеріяльне добро, людей які виключали існування Бога. Атеїзм і контроля над усіма мужчинами і жінками, молодими і старими, створення могутнього апарату внутрішньої безпеки з одночасним експортом тієї ідеології і практики куди тільки можна, експорту збройною силою та забріханою пропаґандою. Це було започаткування у жовтні 1918 року експерименту, який коштував життя мільйонам-мільйонам невинних людських істост, чоловіків, жінок і дітей, різних рас, різних національностей і різної релігії, що її названо опіюмом народу. Той початок був 71 років тому. Майже три ґенерації виросли в чаді тієї божевільної ідеї та за залізною завісою, яка розділила світ на вільний і поярмлений. Мусів прийти колись кінець тому божевіллю. Але ніхто не сподівався, що початок кінця припаде на наші часи. Можна нераз почути: Варто було б дожити до того часу, коли започаткований процес викристалізується і закінчиться. Чим закінчиться? Це покищо мирна резолюція із мінімальним людським жертвами, революція, яка ні в чому неподібна до періоду воюючого комунізму тому сімдесять років. Але хто може знати чи передбачити, як дальше виглядатиме цей теперішній прецікавий час завмирання комунізму. Здається, що ніби у Польщі, Мадярщині, частинно в Німеччині відносини стабілізовані і що без особливих потрясень зліквідованою буде у тих країнах комуністична вивіска. Також у Чехо-Словаччиніі в Болграії, обох традиційно русофільських країнах, які прозріли і звернулися проти тієї Москви, яка претендувала стати центром скомунізованого сього світу. Політичні пророцтва — це взагалі неповажна забава. Часопис, газета чи журнал, має подавати факти і про доконані факти треба давати коментар. Коментар віддзеркалює світогляд автора і тому завжди є суб'єктивний, але повинен бути логічний. І в цьому нашому випадку, пишучи про сучасний зовнішній світ, треба вистерігатися пророцтв, які завтра можуть виявитися повною нісенітницею і компромітуватимуть автора. У цих міркуваннях бралося на увагу

несподіванки процесів, які проходять на терені Европи і центральну подію, якою є завмірання комунізму.

Істина науки історії каже, що нема автоматизму подій і що всі події чинять люди. У теперішньому часі великих несподіванок треба дякувати Господеві, що у проводі демократичного світу стоять люди, до яких можна мати повне довір'я. Вони приготовані на кожну несподіванку — і їхня мудрість у тому, що ніхто з них не бавиться у пророка.

Ярослав Курдидик

ДЕСАНТ НА ОКІНАВУ

Історики вважають, що Друга світова війна своїм засягом і кількістю людських жертв була найбільше буремною, нещадною війною.

Вона виявилася найбільше безоглядною, жорстокою та нелюдяною війною. Під час війни винищувано й «вирадеровувано" з географічних місцевостей не тільки цілі індустрійні осередки, але й безборонне населення, що жило в тих центрах, бо за стратегічним плянуванням, їх слід було стерти з лиця землі, зі злонаміреною геноцидною акцією.

У цій війні брали участь і гинули не лише призначені до різних акцій окремі бойові формації, наприклад, цілі дивізії, але в різних наступах та десантах пропадали цілі армії, на Східньому німецько-сов'єтському плацдармі, або у десантних акціях у війні між Японією і Америкою на величезному Тихому океані.

Щойно тепер, із перспективи 50-річної віддалі, починають розцінювати ті акції на основі велетенської кількости книжок, фільмових зняток та серійних схоплювань. Вони мають різну мемуаристичну вартість, починаючи від авторів, які були безпосередніми учасниками чи або співробітниками тих подій, як от «Черчиль, генерали, Мек, Артур, Айзенговер, Платон, німецькі генерали, Роммель, Ґудеріян, фон Манштайн, Кессельрінґ, чи совєтські Жуков, Тимошенко, а кінчаючи на безлічі мнеше відомих авторів.

У який спосіб не підходити такий багатющий мемуаріяльний матеріял не під силу охопити, хочби побіжно, в короткій статті, тому, ми зупинимося на одній із акцій на Тихому океані. Ми вибрали цю акцію — хоч може декому видаватися, із надто віддаленою терену для наших геополітичних заінтересувань, — бо, цей почин був вагомий, зокрема тим, що він відбувся перед кинення першої атомової бомби. Цей момент вплинув згодом на «ревлюційний злам» ведення воєн.

Ми вибрали цей епізод, бо американське командування все тоді зосереджувало на підготові ґрандіозного десанту на Японський мате-

рик. І цей наступ, розпочався від острова Окінава. Він положений 530 клм. від японського материка і є одним із найдальше висунених островів в архіпелагу Кіюші.

У тому часі ще не було атомової бомби і тому велася дуже приспішена підготова до цього вирішного десанту.

Варто теж пригадати, що всі чільні чинники у Вашінґтоні ії Пентаґоні сумнівалися, чи в цій невідомій нікому досі нищівній силі, якою мала бути атомова бомба, вона матиме якесь значення в остаточному приборканні Японії. Навіть тодішній головно-командувач Пацифіку, генерал Мек Артур, коли його запитали про вжиття атомової бомби в цій інвазії, заявив, що він є дальше тієї думки, щоби підготовлювати десант, закріпивши мостовий причілок на острові Окінава, що своїм стратегічно важливим положенням, допоможе американцям переводити з нього ударні акції на Японію.

Ген. Даґлес Мек Артур оцінював, що в цій першій акції штурмування, яке розпічнеться із Окінави, згине коло одного мільйона вояків.

Як тепер виявляється американська розвідка незадовільно прослідила ворожі сили. Ворог підготовив єхидну «пастку». Японська стратегія була вжити своїх літунів камікадзе, щоби знищити заздалегіть постачальну американську фльоту, і щойно тоді, після перервання американського морського постачання, японська залога на острові мала в пляні систематично нищити американське військо, що висадилося б на побережжя Окінави. Понад 120.000 японців очікували на десант в південному районі Окінави, але підземні тунелі сполучували побережжя Тихого океану з Східним Китайським морем. Тим часом почали причалювати перші 6 елітарних дивізій морських піхотинців. У боях, що тривали 82 дні, згинуло американців і японців 235.000.

Американський історик, Фрат Флечер стверджує, що за всю війну на Тихому океані Окінава стала місцем «найбільшої конечної трагедії», бо цей острів був найкритичнішим місцем боротьби у цій нещадній війні.

Може найяскравіше подав опис цього бою за Окінаву талановитий репортер, водночас і сержант «марінс», Вілляма Манчестера. Хоч він був двічі поранений на Окінаві, Манчестер пережив, щоби, як він каже, описати десант і борню за Окінаву. Він є автором 15 різних публікацій, але у «Візенс оф Ґлорі» Манчастер переповідає, що особливо найдорожче довелося заплатити морським піхотинцям за оволодіння найвищого горба на цьому камінно-коралевому острові, який воярство прозвало «Головою смертельного цукру». Цей щовб переходив 11 разів з рук до рук у безпосередніх і найбільш нещадних і жорстоких рукопашних боях. Та може найбільше жертв коштував американців зливний мунсун, що тривав 18 днів.

Воякам доводилося лежати день і ніч під безперебійними зливами, часто до пояса в воді, у жолобинах, що вирвали ґранти. До того усього

із защоразу прикривали фонтани свіжої гр'язюки, яку спричинювали постійні японські обстріли артилерії.

Варто пригадати, до під час Першої світової війни в бойовому районі над Соммою було таке згущення вояків що 1.000 займало 885 метрів фронту. Ще більше згущення було на окремих відтинках острова розстрільній шириною 550 метрів лежало 1.000 марінс. Тож кожному вояков і відведено було 18 інчів простору, а в додатку до цього, вони лежали в грязюці.

Ми, як описує Манчестер, зустрічалися з японцями віч-навіч у віддалі 2-3-ох метрів у рукопашній бійні. Різниця була в тому, що японці наскакували на нас із крісами, з настромленими на них довгими баґнетами, а ми, проти них, були озброєні у короткі карабіни, ножі і пістолі.

Всі ці рукопашні зудари зводилися до того, що після дещо довшого ковзання у суміші з болота і крови, котрась з більше послаблених сторін, зложених з навалу людських мертвих і поранених, але ще живих людських тіл, припинювали на деякий час рукопашну акцію. Але для повної картини уявіть, собі, що чверть мільйона людей у постійних бойових діях навіть не мають змоги виконати невідкладних людських потреб! І тому, згадує Манчастер, нам живим людям доводилося лежати у великій кльоації. А до цього треба було зносити невиносимий сопух із розкладаних людських непохоронених тіл, що пролежали і по кілька тижнів.

Але врешті, всі ще живі, дочекалися моменту 5 червня, коли наші вояки, чи радше залишкам із дивізій, при сильній допомозі дальших постійних десантів після перебиття всіх ще живих японців, які відмовлялися здачі у полон — всіх 7.236, побачили як на вершку «цукрової голови» на Окінаві, застромлено американський прапор. Цю картину із застромлення прапору на Окінаві комусь припадково вдалося схопити на камерну плівку. І цей момент, застромлення прапору — вельми відомий і поширений.

Манчастер перелічує, що з кожного полку, що причалив на Окінаву, залишилося 20 відсотків живих, а в тому числі тільки 2% таких, що не були поранені. Я був двічі поранений, згадує цей репортер, але моє друге поранення було поза межами людської уяви. Мій найближчий і невідступний друг, не мав щастя дочекатися до перемоги. Напередодні застромлення прапору на «цукровій голові», ми, скриваючись, намагалися перебігти із одною ґранатної жолобини до чергової. Але якраз на грані жолобини, нас поцілила брезентна ґраната. Вона розпанпула тіла вояків, які бігли теж до цієї жолобини. Він своїм тілом прикрив мене і так рятував мені життя.

Воно якось дивно й неімовірно, закінчує свої репортажі Менчестер, що вся ця жахлива і нещадна бійня на Окінаві закінчилася якось і по воянцьки, а навіть вельми епічно.

Після мого поранення, разом із моїм другом, мене відправлено до лікарні. Від того часу я ношу в грудній клітці три маленькі осколки мог друга гранати. Мені теж витягнули дві віщпики костей, що застрягли були в моє тіло. І ці дві щіпочки його костей, — це найцінніший скарб, який остався мені після війни.

Ніхто ніколи не буде всилі забути Окінави, описує інший автор у своїх споминах. Хоч США і прийняли тепер японців за найкращих союзників, а навіть в липні ц.р. відбулося доволі велике відзначення на Окінаві при відкритті спільного пам'ятника — для американських і японських вояків, — американська делеґація ветеранів з Тихого океану відмовилася вз'яти участь у цьому відкритті пам'ятника.

«Забагато жорстокости й нещадности залишилося у наших спогадах...

А, найважливіше, що за багато могил є поміж нами»...

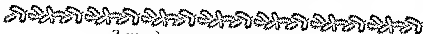

З нагоди великого торжества
Різдва Христового та Нового Року
складаємо всім нашим Управам Відділів, усім нашим членам
як рівнож усім побратимським Комбатантським Організаціям
та всьому українському народові
якнайсердечніші побажання
веселих свят Різдва Христового
та щасливого Нового Року

ГОЛОВНА УПРАВА
ОБ'ЄДНАННЯ Б. ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ!

Веселих свят Різдва Христового
та
щасливого і успішного Нового Року

Крайовим Управам, Управам станиць Братства,
Членам Дивізійних Родин, Комбатантським Організаціям,
Українським Організаціям, Військовикам та всій Спільноті

бажає

ГОЛОВНА УПРАВА
БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

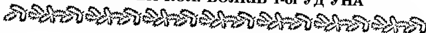

Люди і опінії

Петро Й. Потічний

УКРАЇНСЬКА МОВА В ЕТЕРІ

Зовсім припадково, під час подорожі, на одному з летовищ, попала мені в руки книга WORL RADIO TV HANDBOOK на 1989 рік. Ц цьому довіднику, нервуючо-дрібного шрифту, подано інформації про всі радіостанції які працюють на довгих, середніх та коротких хвилях. Кляcифікацію зроблено за країною, частотою, часом, потужністю та мовою передач. Без довшої застанови (робити ж було нічого), хоч і з певною злістю до складачів, які знехтували читальні спроможності літньої людини, я рішився переглянути цей довідник з погляду україномовних передач. А вже потім рішився поділити цими інформаціями з читачами.

Не пошкодить на самому початку зробити декілька завваг.

Повний перегляд україномовних передач не можливий. Всі місцеві передачі домашнього характеру, з деякими виїмками, не реєструється. Наприклад, україномовні програми в Канаді, США чи інших країнах не подаються. Виїмком хіба треба вважати Чехословаччину, де україномовні програми в Пряшеві зазначені в довіднику. Загально згадано, що в Юґославії існують передачі для нацменшостей в Новому Саді, але мови передач не подано. Жодних відомостей немає про подібні програми в Румунії, Угорщині, Польщі, хоча знаємо, що існують вони і в цих країнах.

Також, не зовсім точно подається мову передач в Україні. Дуже часто в довіднику робиться заввага, що мова передач російсько-українська. На підставі довідника теж дуже важко встановити, скільки часу відводиться передачам в українській мові. Про чистоту мови важко й говорити. Про це турбуються люди в Україні. (Дивись: «Суржик в ефірі», *Літературна Україна,* 6 липня 1989 року, стор. 7.)

Справа дещо краща, коли йдеться про передачі закордонних служб, а в тому і радіо Київ. Довідник реєструє не тільки мову, але теж і частоту, час та потужність пересилинь. Але й тут не все ясне. Декілька радіостанцій ведуть закордонні передавання (позначені буквою F), але мови передавань не зазначено. Мабуть, ідуть вони російською або ж іншими чужоземними мовами.

Не претендуючи на повноту інформацій, погляньмо спершу на число й розміщення постійних радіостанцій в Україні та частоту, потужність і час передач. Опісля звернемо увагу на передачі Радіо Київ українською мовою для закордону та, в кінці, на закордонні передачі українською мовою призначені для України.

І. ДОМАШНЯ СЛУЖБА УРСР

А. Довгі і середні хвилі (150kHz до 1620kHz)

Місцевість	Частота kHz	Потужність kWt	Час	Програма
Львів	171	500	02:00-22:00	1
			01:00-22:00	2
Київ	207	500	02:56-22:00	I
			22:00-01:45	II
Рівне	549	150	00:00-23:00	2
Київ	549	150	00:00-23:00	2
Сімферопіль	549	100	00:00-23.00	2
Сімферопіль	648	150	03:00-22:00	1,I,L
Чернівці	657	25	03:00-22:00	2
Ужгород	675	50	02:56-22:00	I,L
Волочиськ	675	50	02:56-16:00	I,L
Донецьк	711	150	03:00-22:00	1
			22:00-02:00	2
Одеса	765	50(150?)	02:56-22:00	I,L
Київ	783	100	03:00-15:15	II
Сімферопіль	783	50	03:00-15:15	II
Ужгород	783	50	03:00-15:15	II
Харків	810	6	01:00-22:00	2
Харків	837	150	24 г.	?
Київ	873	150?	03:00-21:00	3
			21:00-02:00	2
Ужгород	891	150	23:00-13:13	2
			13:30-16:00	L,LF
			16:00-22:00	2
Львів	936	100(500?)	02:56-16:00	I,L
			16:30-01:00	F
Миколаїв	972	500	15:00-21:30	F
			22:30-03:00	2
			03:00-15:00	3
Дніпропетровськ	1071	20	03:00-22:00	1
			22:00-01:00	2
Київ	1242	150	15:45-22:00	II
			22:00-24:00	LF
Волочиськ	1242	50	16:15-22:00	II
Сімферопіль	1242	50	24 г.	II
Донецьк	1242	30	24 г.	II
Одеса	1242	30	24 г.	II
Одеса	1278	150	?	?
Чернівці	1377	50	24 г.	II

Луцьк	1377	50	24 г.	II
Скалат	1377	25	24 г.	II
Токмак	1377	25	24 г.	II
Вінниця	1377	30	24 г.	II
Сімферопіль	1395	?	03:00-22:00	2
Львів	1404	30	24 г.	II
Дніпропетровськ	1404	30	24 г.	II
Ізмаїл	1404	25	24 г.	II
Одеса	1431	400	15:30-02:00	F
			03:00-15:00	1
незнана	1467	?	03:00-15:00	II
			15:00-23:00	2,F
Львів	1476	120	00:00-20:04	I,II
Київ	1485	2	?	?
Харків	1485	1	03:00-22:00	1
Вінниця	1530	5	02:45-02:00	2
Ялта	1539	25	02:42-02:00	2
незнана	1548	1000	15:30-23:00	F
незнана	1566	5	02:00-22:00	2
Одеса	1566	5	03:00-21:00	2
Дніпропетровськ	1593	5	03:00-02:00	2

[1, 2, 3, 4 = Московські програми. I, II = Республіканські програми. F = Закордонні передачі. LF = Місцеві і закордонні передачі.]

Б. Короткі хвилі (2000-30000kHz)

Місцевість	Частота kHz	Потужність kWt	Час	Програма
Харків	4060	100	04:30-06:30	
			14:00-22:00	F
Харків	4795	?	?	
Київ	4940	50	02:45-01:45	II
Київ	5980	?	?	
Київ	6010	?	?	
Київ	6020	100	04:15-11:15	II
			12:15-16:45	II
Київ	6090	?	?	
Київ	6165	?	?	
Київ	7165	?	?	
Київ	7240	?	?	
Київ	7335	?	?	
Київ/Вільно	7400	?	?	
Київ/Вільно	9640	?	?	
Київ/Вільно	9800	?	?	

Коли йдеться про мову передач то подаються слідуючі загальникові дані.

Київ I: російська і українська 02:00-22:00 на хвилях 207/675/711 kHz, і частково на хвилях 648/765/936 kHz.

Київ II: «Промінь», 24 г. українською мовою на хвилях 783/837/1242/1377/1404/4940 kHz, і частково на хвилях 207/6020 kHz.

Сімферопіль: L. Вівт.-нед. 04:10-04:40; 05:30-05:45; (суб./нед. 06:00); суб. 14:00-15:00; понед.-п'ятн. 15:45-16:15 в російській.

Хмельницький: L. Понед.-п'ятн. 15:00 на 675 kHz.

Ужгород: L. Понед.-п'ятн. 05:20, 15:10 на 675 kHz.

Одеса: L. Російською і українською. Середа 04:20-04:40; вівт.-п'ятн. 05:30-05:50; суб. 05:20-06:00, 14:00-15:30; нед. 05:15-06:00; понед. 05:30-05:45, 13:30-14:00; понед.-п'ятн. 15:10-15:40, 16:00-19:00.

Львів: L. Українською мовою. середа 04:20-04:04; вівт.-нед. 05:20 (нед. 05:15)-06:00; суб.-нед. 09:10-10:00. Понед.-п'ятн. 12:00-12:15, 15:10-15:40; нед.-п'ятн. 13:30-14:00; суб. 14:00-15:00, 15:30-16:00.

[Треба хіба припускати, що більшість московських і мабуть велика частина республіканських програм передаються в російській мові.]

II. ЗОВНІШНЯ СЛУЖБА УРСР.

(Передачі Радіо Київ для українців закордоном)

1. До Европи, українською мовою в год. 18:00-18:30, 19:30-20:00 на коротких хвилях 6010/6090/6165/7240 kHz.

На середніх хвилях 1242 kHz в год. 22:00-23:30.

2. До Північної Америки, українською мовою, в год. 03:30-04:00 на коротких хвилях 5980/6020/7165 kHz.

[В додатку, чужинецькі програми, хоч не згадано якою мовою, передають теж Крим (крім Євпаторії), Харків, Київ, Львів, Миколаїв, Одеса та Євпаторія (Сімферопіль), переважно позначені літерою F. Існуютть теж передачі для українців закордоном в англійській мові.]

III. ЧУЖИНЕЦЬКІ ПЕРЕДАЧІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

(призначені для України)

Ці передачі діляться на держані та приватні. Державні займаються переважно світською тематикою, крім Радіо Ватикан, приватні ж це в більшості релігійні програми.

Найбільше часу для українських передач присвячує «Радіо Свобода». Подаємо частоту і час передач.

А. ДЕРЖАВНІ

Радіо Свобода

6110 kHz	03:00-04:55,	18:00-23:55
7245	18:00-23:55	

7295	03:00-06:55	
9585	17:00-23:55	
9660	03:00-06:55	
11885	05:00-07:00,	16:00-20:00
15215	13:00-14:55	
15380	06:00-07:00,	16:00-17:55
17735	Середа 13:00-14:55	
17895	16:00-16:55	
21665	13:00-14:55	

Щодня двадцять чотири і пів годин.

Голос Америки

9760T, 7190T, 6180W, 6125W, 792K в год. 02:00-04:00
17855T, 15270T, 12770W, 7245MU, 6160K в год. 16:00-18:00
(T = Танджірс; K = Каваля, MU = Мюнхен; W = Вуфертон).

Щодня чотири години.

Радіо Канада

У6150 в год. 14:00-14:30
17820W(47), 15325(47), S15315(55), D11935(79), S11915(55), D9555(79), в год. 15:00-15:30
17875(47), 15325(60), 11945(47), D7235(79), D5995(70) в год. 19:00-19:30

[Тут варто додати, що від часу недавньої «Пекінської масакри» ретрансляцію *Радіо Канад* через Ямату (позначено символом «У») припинено. За моїми інформаціями тому, що *Радіо Канада* досі не одержало жодної вістки від українських слухачів в Азії, що вони таких передач потребують. Президія КУК-у повинна б цей факт взяти до уваги.]

Щодня півтори години.

Радіо Італія

6165/7275 в год. 03:50-0410 щодня.

Щодня двадцять хвилин.

Радіо Ватикан

7250, 9755, 11740 в год. 04:15-0430
6185, 9755, 11715, 1611 в год. 18:30-18:45
9755, 11715, 15120, 1611 Служби Божі в год. 07:15-07:45

Щодня півгодини. Та півгодини на Служби Божі.
Разом одна година денно.

Решта програм — це приватні релігійні радіопередачі, переважно протестантського віровизнання.

Б. ПРИВАТНІ

Адвентистів Світове Радіо — Европа
(Передає через Італію і Португалію.)

7125 в год. 07:00-07:30k
9605 в год. 09:00-09:30a
7257 в год. 10:00-10:30k

Щодня півтори години.

Ibra Radio AB
(Передає із Швеції через Сінес, Португалію.)

9745 чет.-нед. в год. 1830-19:00
9585 суб.-нед. в год. 06:00-06:30
7110 суб.-нед. в год. 19:30-20:00

В четверги і п'ятниці по півгодини, а в суботи й неділі півтори години.
Чотири рази в тиждень.

Trans World Radio
(МОНАКО, передачі в Монте Карльо)

7350 суб.-нед. в год. 18:45-19:00.

В суботи й неділі, п'ятнадцять хвилин.
Тридцять хвилин в тиждень.

Far East Broadcasting Co.
(Філіпіни)

9845(330) в год. 14:00-19:00

Щодня п'ять годин.

Far East Broadcasting Co.
(Північно-Маріянські острови)

11650 в год. 09:00-11:00
9465 в год. 14:00-19:30

Щодня сім з половиною годин.

Far East Broadcasting Co.
(Корея)

На середніх хвилях з потужністю 250,000 kwt.
В год. 15:00-18:00.

Ці передачі транслюються різними мовами СРСР, правдоподібно найбільше російською мовою. Не є ясним, чи вони включають теж і українську мову.

Закордонні передачі державні і приватні (якщо я не перебільшую), які передають в Україну, споживають приблизно 321 годин і 10 хвилин в тиждень. В порівнанні з передачами для других країн Східньої Европи, це мізерна статистика. Зрештою, в них, спеціяльно в державних програмах, треба припускати, мало українського національно-патріотичного змісту. Тому треба радісно привітати ініціятиву українців-католиків й православних, для створення нових духовних передач для вірних в Україні.

Як видно, зі звернення Верховного Архиєпископа Львова, Кардинала Мирослава Любачівського, з 12 квітня 1989, Синод УКЦ робить заходи з допомогою двох церковних організацій — Поміч Церкві в Потребі і Фундації Свідчення Божої Любови, та вірних, започаткувати щоденну півгодинну радіопрограму, призначену для України. Програма буде виготовлювана в Брукселі, Бельгія, та передаватиметься радіостанцією в Монако та на Філіппінах. Річний бюджет цього проєкту виноситиме 500.000 долярів, з який 400.000 покриють вище згадані харитативні організації, а 100.000 вірні УКЦ. Який це матиме вплив на існуючі українські католицькі передачі, як наприклад, програми готовлені в Філядельфії і проф. Л. Рудницьким та іншими, важко передбачити.

З останніх вістей довідуємось, що Українська Православна Церква в США вже почала передавати щоденні радіопередачі в Україну на коротких хвилях 49 метрів та потужністю 6185 kHz з радіостанції WRNO в Нью-Орлеанс, Люїзіяна. Радіопрограму, яку розпочато в неділю 30 квітня ц.р., можна слухати від год. 7:45-8:45 ранку за київським часом або по суботах від год. 22:45-23:45 в східній частині північно-американського континенту.

Чому б не призадуматися над Всеукраїнською Радіопрограмою, наприклад, під патроном СКВУ, або Українського Екуменічного Центру (такий покищо не існує), яка служила б інтересам всіх українців незалежно від їх місця проживання, віроісповідування, чи політичних переконань.

Богдан Маців

СПОГАДИ — ЧАСТИНА НАШОЇ ІСТОРІЇ

Багато людей уважає, що їхні пережиття в час війни маловажні і не варто про них згадувати. Такий підхід до справи не оправдує жодного з нас. Одне оправдання, яке часто можна почути. це: «Ще не час про те чи інше писати». Запитаймося самі себе: «А коли прийде той час?». Може прийде, як нае вже не буде між живими. Інше вгерте оправдання, яке чаето чуємо, це: «Я не вмію писати і не знаю як забиратися до писання спогадів». Це може і правда, але ми живемо в часах, де не є конечним виливати все на напір. Сьогоднішня

техніка дозволяє нам сісти собі вигідно у фотелі, поставити звукозаписувач і записати наш спогад на магнітній стрічці. Свої пережиття можна записати у формі розповіді для своїх дітей чи онуків. Така форма запису збуджує зацікавлення в слухачів. Такий запис буде більше вартісним, бо через запити пригадається дещо з минулого, що може вже приспане. Якщо ми цього самі не зробимо, то хто інший може це за нас зробити?

Візьмім собі приклад з колишніх вояків Першої світової війни, Українських Січових Стрільців, Української Галицької Армії, Армії Української Народної Республіки, Армії гетьмана Скоропадського. Всі вони зуміли записати свої спомини та переживання.

Під час Другої світової війни вояки Української Повстанської Армії боролися проти німецьких і більшовицьких окупантів. На Заході опинилася відносно мала скількість вояків УПА, але вони зуміли тепер видати 17 томів «Літопису УПА», і продовжують далі свою видавничу працю. Літопис УПА — це монюментальний твір, який уже став джерелом для науковців.

Про участь канадців українського походження у Другій світовій війні, на жаль, дуже мало написано. Дві праці появилося про участь українців в канадській армії. Покійний сотник Богдан Панчук написав книжку під заголовком «Heroes of Their Day», а видавництво «Кленовий Листок і Тризуб» видало книжку Т.М. Приймака під заголовком «The Ukrainian Canadians During the Second World War». Можливо так мало тому, що українці в канадській армії не були зформовані в окрему одиницю, а були розпорошені по всіх частинах. Багато з них поклали свої голови на побережжях Нормандії і на інших фронтах. Багато спогадів є у тих, що ще лишилися живими, і їх варто було б записати, щоб все не пропало.

Не менше пережили українці, які боролися в лавах Армії генерала Андерса, їх шлях через Іран аж до підніжжя гори Монте Касіно — це велика одісея переживань українського воїна. Чому ми мовчимо про ті речі? Чи ми думаємо, що хтось інший про нас буде розповідати і запише це для нашої історії?

А де є спогади колишніх вояків 1-ої Української дивізії? Відносно мало є видань про Українську дивізію. Дві історії Дивізії написали чужинці. Перша історія Дивізії вийшла в українській мові в 1970-му році, автором якої був шеф штабу Дивізії майор Вольф-Дітріх Гайке. Книжку він написав в роках 1945-46, перебуваючи в англійському полоні. Він передав манускрипт представникам Братства колишніх вояків 1-ої Української Дивізії, і її почали частинами публікувати у «Вістях» в Німеччині. Щойно в 1970-му році праця майора Гайкого появилася книжкою під заголовком «Українська Дивізія Галичина» заходами Братства фінансову дотацію в сумі 3.000 долярів, ця праця вийшла у німецькій мові під заголовком «Вони прагнули волі». В час діяння «Комісії судді Дешена», ця книжка стала важливим джерелом інформацій для самої Комісії, бо дослідувачі Комісії знали німецьку мову. Щойно після закінчення праць «Комісії Дешена», в 1988 р., рішено цю працю видати в англійській мові. У березні 1989 р. книжка, під заголовком «The Ukrainian Division ‹Galicia›, 1943-45 a Memoir» побачила світ.

Друга книжка, появилася англійською мовою, під заголовком «Fighting For Freedom» автором якої був Richard Landwehr. На жаль, це єдині книжки, які появилися англійською мовою. Про Дивізію появилося ще кілька книжок в українській мов, але їх можна порахувати на пальцях одної руки.

Український народ дуже багато пережив за останніх 60 років. Однак про цей час, а головно збройну боротьбу нашого народу, (за вийнятком «Літопису УПА») дуже мало документації у формі спогадів очевидців. Нам забрало 50 років, щоб ми почали говорити про лихоліття 30-тих років, але про інші події ми ще далі мовчимо.

Тому всім нам, бувшим воякам різних формацій і армій, пора згадати про нашу минувшину, задокументувати важні події з нашого життя, щоб грядучі покоління знали історичні факти і мали документи для використання, коли вони будуть писати історію українських вояків.

Українсько-Канадський Дослідчий і Документаційний Центр, що виготовив фільм «Жнива розпачу», збирає матеріяли для виготовлення нового документального фільму під заголовком «Україна в Другій світовій війні». Члени Документаційного Центру переводять інтерв'ю і роблять звукозаписи. З тих звукозаписів вони вибирають матеріяли, які можна буде вжити для фільму.

Дослідчий і Документальний Центр звертається до всіх колишніх вояків які зацікавлені у цьому проєкті з проханням, щоб вони дали інтерв'ю і документували свої спогади. Всіх зацікавлених людей, готових дати інтерв'ю, просимо зголоситися до голів своїх організацій.

ГЛАСНІСТЬ, ПЕРЕБУДОВА І ЕКОЛОГІЯ

Радянський Союз перестав уже всім хвалитися і признається, що в ньому існує величезна проблема забруднення і деґрадації довкілля. Робиться це не згори, а під тиском своїх громадян, головно на Україні. Досі власті твердили, що проблема забруднення постала в капіталістичних країнах, а в них все гаразд, забруднення нема, а навіть якщо десь є, то дуже незначне.

Тепер виявилось, що такі великі річки, як Дніпро, Дністер та моря — Каспійське, Чорне й Балтицьке сильно забруднені токсичними матеріялами, патологічними організмами й індустріяльними відходами. У багатьох містах перестерігають пити воду з кранів. Над містами чорно-бронзові дими покривають небо так, що тяжко побачити сонце. Автомобілі вживають бензину з свинцевими додатками, а ті, що зроблені в 1980 році і пізніше мають дуже примітивні механізми для очищування спаленої бензини. Приблизно 50 мільйонів жителів СРСР виставлені на вдихування отруйних речовин, кількість яких вдесятеро більша від кількости, яку може толерувати людський організм.

Кари за забруднення довкілл були дуже малі. Їх платили центральні аґенції, а не винуватці. Тому що громадяни не мали в тій справі голосу, то не могли нічого зробити й були здані на ласку долі. Уряд увів закон, за яким накладається високі кари на порушників, включно з особистою відповідальністю керівників підприємств.

За урядування Горбачова, завдяки гласності, цим справам присвячено більше уваги, створилось багато організації, які здолу вимагають розв'язки цієї пекучої проблеми і вимагають, головно в Україні, щоб

не будувались більше нуклеарні споруди. Уряд СРСР визнав, що він є 20 років позаду Америки щодо очищування довкілля, а тепер звернувся до американського уряду, щоб отримати відповідну технологію. Варто згадати, що після чорнобильської катастрофи там не було навіть інструменів до міряння радіяції, які на Заході можна набути в необмеженій кількості по дешевих цінах. Чи вдасться СРСР розв'язати цю проблему, тяжко передбачити, як він видає великі суми на зброєння.

Проблема дальшого життя на Землі — це Глобальна проблема, яка стала взаємозалежною від усіх мешканців нашої плянети. Тому Захід повинен вимагати від СРСР не легковажити цією так важливою для всього людства справою.

Ярослав Качай

В. Ґоцький

ПОЛЯКИ ПРО СВОЮ АРМІЮ КРАЙОВУ

Минуло 50 років, як під ударами німецьких панцирів упала польська держава. В тому п'ятдесятилітті чимало написано про дії Армії Крайової та перевалковано різні аспекти, як її дій, так і її ролі збройного рамени підпільної держави. Історія АК не вимагає ширших коментарів, бо вона оперта на джерельних фактах, численних звітах і спогадах учасників. Зате роля тої підпільної армії була й донині є насвітлювана дуже різноманітно від позитивних оцінок аж до зовсім неґативних, в залежності, хто брався таку оцінку давати, та з яких заложень він виходив.

В 19 числі «Жицє Варшави» Станіслав Яремчак старається зробити підсумки отих різнородних оцінок. Він починає від самого початку. Ще перед упадком Варшави, дня 26/27.9.1939 ген. Роммель, командуючий відтинком «Варшава», дав наказ, що, в порозумінні з урядом, назначує ген. М. Токажевського-Карашевича уповноважненим до дальшої боротьби за незалежність Польщі. Вже раніше ген. Токажевський запропонував створення підпільної армії на теренах окупованих німцями.

Півтора місяця пізніше (13.11.39) начальний вожд ген. В. Сікорський покликав до життя у Франції Комітет для справ краю, а командиром збройних сил Союзу збройної боротьби, визначив ген. К. Сосновського.

Назва Армія Крайова була принята щойно 1942 році для об'єднаних різних (17) збройних організацій, які створилися льокально або політичними групами. Армія ця начисляла 300 тисяч людей. Спочатку на керівних постах стояли старшини бувшої польської армії. Під час німецької окупації ряди підпільної армії поповнялись головно шкіль-

ною молодю, теж ремісничим та сільським елементами. З них в пізнішому виростали майбутні старшини АК.

Першим організатором підпілля, ген. М. Токажевський-Карашевич попав до російської неволі при переході границі. Наступного ген. Ровецького Ґрота арештували і розстріляли. Коли ж мовиться про дисципліну, не у військовому розумінні, але в загально національному, то армія АК позитивно вирізнається від інших тим, що люди були готові посвятити все для своєї батьківщини. Тому відсунули на другий плян політичні різниці чи особисті амбіції. Він наводить факти, що, вищі ранґою старшини коли було потрібно, підпорядувались молодшим старшинам, є навіть людям без військового вишколу.

Спочатку, коли АК членство походило з реґулярної армії, там була сувора військова дисципліна, але далі, тим більше перемагав дух патріотизму і фахові старшини мусіли нераз застосувати зовсім невійськові підходи до людей, до завдань, а навіть до тактики боротьби. На це впливав ненормальний стан з прохарчуванням, з одягом, з постачанням зброї та амуніції. Крім того, при кожному відділі працювали сотні допоміжних цивільних людей, а то й дітей. У зв'язку, розвідці, пошті, медичній опіці.

У кінцевому періоді на чоло повстанських груп вибивалися молоді, з пластовим вишколом і підготовкою люди, для яких так звана «тверда дисципліна» була чужа, а яку заступив «національний обов'язок». І саме тим твердженням автор відкидає закид, що АК займала радше вичікуючу позицію при кінці війни. Масова участь у підпільній боротьбі молоді вказує, що такий закид безсенсовний, Бо для тої молоді АК була чимось більше, ніж підпільною романтичною армією. Вона стала змістом їх життя. Часто заступала їм рідний дім, нормальне навчання чи працю.

С. Яремчак не насвітлює політичних справ, наприклад, чому АК пішла на співпрацю з більшовиками, може не безпосередньо, але посередньо через Лондон, де всі важливі військові вісті здобуті в краю вояками АК, штаб передав більшовикам (Про це широко пише польський письменник Мацкевич.)

Все таки оцінка АК насуває багато порівнянь з нашою УПА.

Поляки своє збройне підпілля творили на базі бувших військовиків. Вони мали і фахових штабових і боєвих командирів Третій — ґен. Бур-Коморовський, попав у Варшаві до німецької неволі, а останнього командира, ген. Л. Окуліцького підступно схопили під час переговорів з більшовиками. Він загинув у концтаборах.

С. Яремчак підкреслює, що доля всіх керівників збройного підпілля не була солодка ані славна; старшинські кадри були часто випадкові, бо більшість активних старшин або згинуло або попала до таборів полонених, деякі проскочили за границю до польської армії, яка організувалася у Франції, а пізніше в Англії. Тому на чоло повстанських

відділів висувалися часто люди без належної військової підготовки, одначе повні посвяти, вони були готові на все.

Більшість написаного про АК — це позитивна оцінка, часто повна романтизму. Тому що в пізніших роках АК поповнялося головно з рядів учнів без попереднього військового підготування, багато часту та уваги командири мусіли присвячувати на підстаршинський та старшинський вишколи. Тому що молоді боєвики приходили з одної місцевости чи з одної школи, знали один одного, й вповні довіряли одно одному, то на тому терпіла не лише конспірація, але теж легко було проникнути всяким ворожам агентам.

Автор репортажу-розгляду в саме «політикум» не входить. Він лише розцінює, наскільки АК виконала взяту на себе ролю збройного рамени підпільної держави. Він стверджує, що під тим оглядом треба з подивом ствердити, як різні ворогуючі між собою та ривалізуючі збройні одиниці, від скрайнє правих до самих лівих, зуміли пдпорядкуватись одному проводові, коли прийшло до об'єднання всіх сил в АК. Відбулося оце сцілення часом у драматичних обставинах, але назагал без більшого спротиву.

Далі автор підкреслює, що АК стала не лише об'єднуючим осередком всяких протилежних політичних розбіжностей, але вона стала теж політичною силою, до якої звертався весь край з довір'ям і надією.

І хоч деякий час ту політичну об'єднуючу сторінку АК дехто старався применшувати, закидаючи, що маючи 300 тисячну силу, вона не виступала одверто проти німців, а радше «чекала зі зброєю при нозі» на закінчення того ґіґантського змагання — то того роду оцінка не здобула собі ані признання, ані прихильників та інших військових фахівців.

Далі польське підпілля мало за кордоном головне командування і свій екзильний уряд, якому допомагали інші держави. У нас діяла в той час горстка ідейної молоді, повної завзяття і кількох фахових старшин, без військових фахівців, без контактів із широким світом.

АК чи радше уряд в Лондоні, потребував аж три роки, щоб об'єднати всі підпільні боєві сили. У нас народини збройного підпілля в'яжуться органічно із об'єднанням у одне всіх центрів збройної боротьби.

АК воювала проти німців подекуди проти українського підпілля. При наближенні більшовицького фронту або складала зброю, або пробувала творити «свою владу» вітати визволителів як союзників. УПА билась на два фронти, а часами мусіла ще і на третьому, протипольському.

Не капітулювала перед ніким, ані не вітала «визволителів». Польське АК отримувала достави грошей, і боєприпасів і навіть літунські десанти. УПА всю зброю, умундурування та всі спорядження здобувала виключно у ворогів. Від нікого допомоги не отримувала, базою постачання був свій народ.

Про АК неґатвині оцінки дають вороги Польщі лише тому, що вона не підпорядкувалася Москві. Самі поляки пишуть або з пошаною або з певними критичними заувагами, бо хоч нею керував екзильний уряд, але це була польська збройна сила. Про УПА пишуть оба наші сусіди в самих найгірших красках, знецінюючи все: ідею, за яку вони боролись, і сам спосіб боротьби.

ГЕНЕРАЛ БРИҐАДИР ПОПОВИЧ, ОММ, ЦД.

Генерал Попович, син українських еміґрантів, народився 14 вересня 1944 року в Берліні, Німеччині. Дитячі й юнацькі роки перевів у Франції і в Монтреалі. Батьки ген. Поповича приїхали до Канади в 1952 році. Батько походив з Галичини, а мати з Харкова.

Генерал Попович закінчив середню освіту в Монтреалі. В гімназії він вступив до канадських кадетів літунства. Там йому дали стипендію і як кадетський командир він був на вишколі в Англії. В 1963 році його відзначено медалею ґубернатора-Лейтенанта Квебеку за найкращі оцінки на всю провінцію.

Юнаком вступив до Королівсько-Канадського Літунства на реґулярний старшинський вишкіл і закінчив студії в Монтреальському університеті (Ляйоля Колєдж) в 1968 році бакавром математики. В час студій був головою Української Канадської Студентської Спілки в Монтреалі. В 1975 році закінчив з відзначенням маґістерські студії адміністрації (Business Administration) в Університеті Західнього Онтаріо, а в 1980 році — штабову школу — (Canadian Forces Command and Staff College).

Генерал Попович займав різні пости. Він був оперативним старшиною у 1-ій Літунській частині (#1 Air Movements Unit) в Едмонтоні, головою досліджень і розвитку постачання канадської армії в Оттаві, командуючим старшиною постачання в Ґрінвуд (Greenwood) в час введення літака «CP 140 Aurora» в дію, в роках 1981-1984 старшим штабовим старшиною відповідльним за фінанси і розрахунки Літунської команди у Вінніпезі, де зчасом став її головним контролером.

В 1984 році його піднесено до ранґи полковника і перенесено до Оттави на пост генерального директора відповідлаьного за транспорт, в 1987 році на пост директора компенсаційного розвитку для канадської армії, в 1989 він уже генерал бриґади — в National Defence College в Кінґстоні Онтаріо.

В 1984 році генерал Попович одержав високе признання від Команди Літунства і відзначення орденом Військової заслуги за довголітню бездоганну службу (Order of Military Merit in the grade of officer for conspicously outstanding performance over a long period). Посадник міста Вінніпеґу, Біл Норрі, оцінив його заслуги і надав йому титул почесного громадянина міста Вінніпеґу.

Генерал Попович одружений з Данею Крісою з Монтреалю. Вона закінчила студії медсестер бакавром в Монтреалі, і тепер є директоркою української школи при католицькій церкві св. Івана Хрестителя в Оттаві. Панство Поповичі є батьками трьох синів: 6-літнього Данила, 9-літнього Андрія і 15-літнього Михайла.

Слід згадати, що його молодший брат Тарас є підполковником у канадській армії, а сестра Оксана учителькою у Оквіл, Онтеріо.

Від редакції «Вістей Комбатанта» і від Братства вояків 1-ої Української дивізії Української Національної Армії та всіх українських комбатантів бажаємо генералові Поповичеві і його родині кріпкого здоров'я і дальших успіхів.

ІГОР ЗАГАЧЕВСЬКИЙ СТАВ ПІДПОЛКОВНИКОМ

Ігор Загачевський отримав 1 жовтня 1989 року підвищення до ранґи підполковника американської армії. Пполк. Загачевський є на позиції дійового офіцера у Польовій оперативній аґенції Головної квартири поза Вашінґтоном. Він відповідальний за випрацювання і формулювання процедур щодо безпеки, безпечности й надійности спеціяльної зброї для армії.

Пполк. Загачевський є сином Марії Загачевської і Євстахія, відомого дивізійного письменника й маляра. Ігор одружений і має 13-літню дочку та 11-літнього сина.

Богдан Шарко

Д-Р КИРИЛО ТРИЛЬОВСЬКИЙ

У 125-річчя народин організатора «Січей»)

В цьому році збігаються два ювілеї, пов'язані зі собою не лиш круглою датою, але й історичнонаціональною вагомістю. Це 175-річчя народин національного пророка Т. Шевченка й 125-річчя народин організатора народніх мас, батька галицьких «Січей», д-ра Кирила Трильовського. Тому, що ця видатна постать має великі заслуги в освідомленні осталих позаду галицьких сіл під австро-угорським пануванням, бажаємо у цій статті згадати його пам'ять.

Кирило Трильовський народився 6 травня 1864 р. в сім'ї греко-католицького пароха в селі Богутин біля Золочева. Вже з юних літ відзначався національною активністю. Як учень польської гімназії в Коломиї засновує тайні гуртки, в яких освідомлює шкільних товаришів, протидіючи денаціоналізуючим польським впливам і «старорусинству». В університетах Чернівець і Львова студіював право, здобуваючи ступень доктора. Як молодий правник, береться зразу із запалом за освітню працю. На початку 80-тих років засновує у великому селі Карлові біля Снятина разом із парохом о. Кейваном першу на Покутті читальню «Просвіти», а у 1904 р. в селі Іспас біля Коломиї першу на Покутті кооперативу «Народна Спілка». 5 травня 1900 засновує у Завалю Снятинського повіту перше «Рахунково-пожарне товариство Січ», члени-старшини товариства мали козацькі титули: кошовий, писар, бунчужний. Січові товариства здобували популярність своїми походами із національними прапорами, з музикою, з гуцульськими трембітарами на Прикарпатті та з перевішеними через плече малиновими лентами, а синьо-жовтою у кошового і червоно-жовтою у писаря. Лунали маршові пісні, як популярна «Гей там на горі Січ іде...», текст якої написав сам Трильовський, «На вулиці трубка грає, то Січ в похід виступає» і т.п. До Січей належали також дівчата, зорганізовані в куренях «Січовичок». На здвигах вони вправляли вінками і серпами. Січові свята у повітових містах, як в

Коломиї, Снятині, Станиславові, Тернополі — були національною маніфестацією, коли селянські маси відчували у січовій ленті і дерев'яному топірцеві символ свого відродження. Настрої січових лав відзеркалює Іван Франко у вірші:

«Гей! Січ іде,
Красен мак цвіте
Кому прикре наше діло —
Нам воно святе!»

Очевидно, що впливова польська адміністрація завжди робила перешкоди у розбудові товариства, а тодішний намісник Галичини, граф Анджей Потоцький, заініціював 1905 р. у Львові політичний процес, в якому обвинувачував К. Трильовського в закликуванні до державної зради, бо він, буцімто, заявив на вічу в Борощеві, що «стане королем русинів». Не зважаючи на знамениту оборону славного адвоката-народовця зі Стрия, посла до віденського парляменту, д-ра Е. Олесницького, Трильовський мусів кілька тижнів відсидіти у львівській тюрмі, поки апеляційний суд у Відні звільнив його від вини і кари. Ця розправа однак зробила ім'я Трильовського ще більш популярним. У 1907 р. у виборах до віденського парляменту він виходить послом від радикальної партії у двох округах, одного мандату він зрікається на користь свого заступника, адвоката в Делятині, д-ра Миколи Лагодинського. При поновних виборах до Відня 1911 р. стає знову послом, а 1913 р. також послом до Крайового Сойму у Львові. З трибуни віденського паряменту д-р Трильовський громить у промовах і парляментарних інтерпеляціях адміністраційні надужиття поляків у Галичині, переслідування «Січей», визиск дідичами сількьих робітників, конфіскату української преси, фаворизування польських урядовців, знущання над новобранцями і т.п.

Січову ідею Трильовський популяризував виданням січових співанників, календарів, як «Отаман», «Запорожець», місячника «Зоря», двотижневика «Хлопська Правда», текстами власних пісень, як «Гей, Чорногора зраділа як Січ славну узріла», «Ой, зацвила черемшина» і т.п. Спершу централею всіх «Січей» був «Головний Січовий Комітет» в Коломиї, а від 1912 р. у Львові «Український Січовий Союз», якого генеральним отаманом був Кирило Трильовський. В повітових містах існували повітові «Січі», до найкраще зорганізованих належали міста: Коломия, Снятин, Косів, Станиславів, Тернопіль, Бережани. На чолі повітової «Січі» у Львові стояв адвокат д-р Роман Дашкевич, за Польщі комендант «Лугу», який займався теж організацією львівської студентської молоді.

1912 рік — це час визвольної боротьби балканських народів проти Туреччини, що було майже передвісником майбутнього воєнного конфлікту. Щоб зберегти свої народи у політичній льояльності, віденське правління дозволило на створення парамілітарної організації «Україн-

ські Січові Стрільці», що її ініціятором був гімназійний вчитель і пластовий діяч, Іван Чмола, замордований більшовиками 1941 р. в Дрогобичі. Основні збори цієї нової організації відбулись у Львові 18 березня 1913 р. Статут організації опрацював К. Трильовський, його, однак, через польські інтриґи уряд двічі відкинув, а затвердив щойно дослівний переклад статуту польського «Стшельца», до якого не міг внести правних застережень. Кошовим УСС вибрано адвоката д-ра Володимира Старосольського, за Польщі відомого оборонця в політичних процесах, який помер, вивезений 1939 р., у Казахстані, осавулом згаданого вже Івана Чмолу. Членами УСС-ів були студенти, службовці й робітники. Коли в червні 1914 р. відзначувано у Львові величавим здвигом 100-ліття народин Т. Шевченка, вулицями столиці маршували сотні рядів молодих «Січовиків» і «Соколів». Т-во УСС-ів співпрацювало тісно із «Українським Січовим Союзом», що мав до війни 96 станиць. Українські Січові Стрільці відбували військові вправи, не маючи для цього української команди, тому весною 1914 р. «Український Січовий Союз» у Львові видав військовий підручник українською мовою п.з. «Правильник піхотинця», що його авторами були січові організатори із Сокаля — Осип Демчук і Осип Семенюк. Підручник присвятили вони К. Трильовському з нагоди 30-ліття його громадської праці.

Велика заслуга авторів підручника була в тому, що вони при редаґуванні мусіли користуватися не лиш відповідними підручниками сербів і поляків, але творили нові українські спортово-військові терміни, яких досі в нас ще не було. З вибухом війни у 1914 р. Трильовський стає першим головою Бойової Управи УСС, а у 1919 р. стає членом західньо-українського парляменту — Української Національної Ради в Станиславові. У 1919 р. Трильовський засновує у Вінниці на Східній Україні Січовий Комітет, а у 1920 р., після переходу частин УГА на Закарпаття, створює «Січ» в Ясіню й в Ужгороді. Опинившись на еміґрації у Відні, входить у контакт із чеською руханковою організацією «Дєльніцка тєлоцвічна єднота» і бере із делеґацією робітничої «Січі» участь у великій Олімпіяді чеських «Єднот» у Празі. У 1931 р. відбулася така міжнародна Олімпіяда у Відні. У ній брала участь місцева «Січ», на чолі з ген. Всеволодом Петровим.

Говорячи про січовий рух, не можна промовчати вірних співробітників «Січового Батька», що ними були: його довголітній секретар Іван Чупрей та коломияни: Антін Кузьмич, Марійка Турянська, Петро Білоскурський, Ярослав Навчук, гімназійний учень Іван Слюзар, а з-поза Коломиї: посол до віденського парляменту Іван Сандуляк, Дмитро Лукащук, Микола Петрук, Осип Довганюк, Юра Соломійчук, Дмитро Валіхновський, а далі інтеліґенти — громадські діячі: адвокат і письменник Андрій Чайковський, адвокат д-р Володимир Бемко, д-р Роман Ставничий, Гриць Ничка, д-р В. Лисий, Осип Демчук, проф. Карло Коберський, д-р Степан Ріпецький, Микола Роґуцький, Дмитро

Катамай, Микола Балицький, д-р В. Матвієвський і багато інших. Багато із вичислених були пізніше учасниками визвольних воєн.

Д-р Кирило Трильовський був основоположником Української Радикальної Партії та її провідником на Покутті. До його однодумців належали: посол до віденського парляменту Павло Лаврук, письменник Василь Стефаник, адвокат д-р М. Лагодинський, адвокат у Товмачі, посол до галицького сойму і польський сенатор д-р Іван Макух. Згадані діячі були промовцями на радикальних вічах, які часто кінчалися співом радикального гимну на слова Івана Франка:

«Який то вітер шумно грає
Від Сяну до Карпат?
Яке то диво визирає
Із тих нужденних, хлопських хат!»

До рідного краю з Відня повертається знеможений недугою К. Трильовський у 1927 р. Відкриває адвокатську канцелярію в Гвіздці на Покутті, однак участи в громадському житті вже не бере, обмежуючись до спорадичних доповідей. Під своїм прізвищем та псевдом «Клим Обух» опублікував багато січових пісень, співанників і низку брошур.

Моральним ударом для К. Трильовського був прихід більшовиків у 1939 р. НКВД переводить в нього трус та викликує на переслухання, закидаючи йому організацію буржуазно-націоналістичних товариств. Прихід німців рятує його перед арештом. Помер в Коломиї 19 жовтня 1941 р. Тисячі народу з духовними оркестрами з Печеніжина і Балинець супроводили свого отамана на вічний спочинок, а колишній посол до віденського парляменту, Василь Лаврук, сказав у прощальному слові: «Колись незалежна і соборна Україна матиме нові «Січі», і тоді «Січового Батька» згадають «незлим, тихим словом».

Джерела:

1) *«Гей там на горі Січ іде»*. Пам'яткова книга «Січей», Едмонтон, 1965, ст. 432.
2) *«Коломия й Коломийщина»*. Збірник споминів і статтей про недавнє минуле, Філядельфія 1988.

Христос Раждається!

КРАЙОВА УПРАВА БРАТСТВА ДИВІЗІЙНИКІВ В НІМЕЧЧИНІ

бажає побратимам в Україні й на чужині

радісних Різдвяних свят

і

щасливого Нового Року

Василь Федорович

УКРАЇНА І КРИМ В ПЛЯНАХ НІМЕЧЧИНИ Й АВСТРО-УГОРЩИНИ В ПЕРІОД ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

(На підставі австрійських джерел).

Очі німецьких політиків завжди були (а може ще й далі є) звернені на Схід. Відомий віддавна їхній «Дранґ нах Остн» мав у пляні поширити на Сході німецькі володіння і здобути для німців більше життєвого простору (Лебенсравм). Ця політика заторкнула також Україну.

До початку Першої світової війни Німеччина не мала безпосереднього контакту з Україною, бо в її кордонах не було ані українських земель (як нпр. В Австро-Угорщині) ані українського населення й тому не було офіційного зацікавлення Україною. Німецька політика супроти України й дипломатичні взаємини з нею почалися щойно з підписанням Берестейського мирового договору 9 лютого 1918 р., коли Україна виступила на світову арену як суб'єкт міжнародного права. Тоді то в порозумінні з Українською Центральною Радою, Німеччина оформувала з російських воєннополонених української національности дві військові дивізії (Синьожупанники). Остаточне формування і вишкіл відбувалися на Волині в Ковлі і Володимирі Волинському. В березні 1918 р. першу дивізію відправлено до Києва, але німці її там роззброїли на передодні гетьманського перевороту 29 квітня р. Також другу дивізію розформовано що перед її від'їздом на Україну з причини — як твердила австро-угорська військова команда — «незадовільного вишколу». Чимало синьожупанників потім увійшли в склад інших військових формацій і відіграли позитивну ролю в державному житті України.

Австро-угорська політика супроти України датується ще від 1772 р., коли то після першого поділу Галичина перейшла під володіння Австрії. Тоді австрійський уряд вперше зустрівся з «русинами-уніятами». Коли приблизно сто років пізніше галицькі українці почали підкреслювати свою єдність з наддніпрянськими братами, австрійський уряд старався трактувати галичан окремо й нерадо дивився на їхні зв'язки з Києвом. Взагалі габсбурзька політика супроти українців не була послідовна і мінялася залежно від обставин і політичної конюнктури.

В основному Австро-Угорщина провадила «австро-польську» тобто польнофільську політику. Проте, тут і там безпосередньо перед Першою світовою війною проявлялися теж «австро-українські» тенденції. Австрія толерувала й фінансово підпирала еміґраційні організації (нпр. Союз Визволення України), з українських воєннополонених, що перебували в таборах у Фрайштадті і Йозефштадті, створила після укладення Берестейського миру військову одиницю т.зв. Перший Стрілецько-Козацький Полк, що в квітні

1918 р. нараховував 4,000 вояків (в липні того ж року бойовий стан полку виносив 140 старшин і 6,000 козаків). Згодом полк перейменовано на Першу Стрілецько-Козацьку Дивізію Сірожупанників. Спершу командував дивізією капітан австро-угорського ген. штабу Кватерник, а потім вона перейшла під українську команду. Командантом став український ген. Сокира-Якимів. Хоч німецька команда побоювалася австрофільської пропаґанди, то все таки дала свою згоду на приміщення дивізії в Україні. Це вказує, що Австрія ледве чи могла провадити самостійну політику супроти України, коли треба було німецької згоди на переведення дивізії.

Гетман Скоропадський наглив, щоб якнайшвидше прислати йому дивізію, бо вона була потрібна для боротьби з більшовиками. В серпні 1918 р. дійшло до порозуміння між українським урядом і австрійською командою щодо висилки для втримування порядку і безпеки на Україні, а щойно потім можна було вжити її для боротьби з зовнішніми ворогами. Крім того було узгіднено, що як довго війська центральних держав стаціонують на Україні, дивізія має бути підпорядкована австрійському або німецькому полководцеві, в районі якого вона знаходиться з доручення українського уряду. Це знова вказує на обмеження влади українських властей і брак самостійної австрійської політики.

Так сформовану дивізію відряджено на Україну в розпорядження гетьмана Скоропадського. Гр. Форґач в телеграмі до гр. Буріяна з 9 серпня 1918 р. вказував на слабу національну свідомість українських офіцерів дивізії. Для прикладу він навів такий факт: Перед висилкою дивізії на північний протибільшовицький фронт ген. Сокира-Якимів писав гетьманові, що він протестує проти вжиття дивізії для поборювання власних братів. Очевидно гетьман звільнив його з посту команданта, але це свідчить про мораль цілої дивізії.

В Галичині безпосередньо після вибуху війни утворено в серпні 1914 р. Український Легіон, який від серпня 1915 р. став регулярним полком Українських Січових Стрільців і був спершу під командою полк. Гриця Коссака, а від березня 1916 р. — полк. Антона Вариводи. Хоч військову вартість полку австрійська команда оцінювала по різному, то його політичне значення було велике.

В результаті Берестейського договору на заклик Центральної Ради, Німеччина й Австро-Угорщина вислали на Україну свої війська для боротьби з більшовиками. Німецьке військо вступило на Україну 18 лютого, а австро-угорське — 28 лютого 1918 р. В березні 1918 р. німецька й австро-угорська військові команди узгіднили між собою сфери їхніх впливів на Україні. Згідно з тим порозумінням південно-західня частина Волині, Поділля, Херсонщини і Катеринославщини припали Австро-Угорщині, а решта Волині, Київщина, Чернігівщина, Полтавщина, Харківщина, і Таврія з Кримом дісталися Німеччині. Миколаїв, Маріюпіль і Ростів мали бути під спільною німецько-австрійською адміністрацією. Мимоходом варто згадати, що рівно три

місяці раніше Антантата зі свого боку узгіднила поділ «східніх теренів», за таким ключем: Україна, Крим і Басарабія припали французам, а Дон, Кубань, Вірменія і Грузія — британцям.

В поведінці німців і австрійців на Україні була замітна різниця. Німці після прогнання з України більшовиків відразу показали свою силу і вищість, а з нассленням поводилися як окупанти, часто встрявали в внутрішні українські справи з поминенням урядових. Натомість австрійці, які тут мали менше війська, поводилися з населенням як союзники, а навіть дістали від своєї корпусної команди окрему інструкцію обходитися з людьми лагідно, щоб здобути прихильність для Австрії.

Враз із австрійськими військами прийшов на Україну теж Леґіон Українських Січових Стрільців, що стояв залогою в Никополі, Катеринославі й Олександрівську. Команадантом Леґіону від березня 1918 р. був архикнязь Вільгельм, відомий українофіль, який опанував українську мову, радо носив український одяг, особливо вишивану сорочку, від чого стрільці називали його «Василь Вишиваний». Це українофільство архикнязя дало притоку до різних поголосок і здогадів.

Уже в травні 1918 р., отже вже за часів гетьмана Скоропадського, говорилося в оточенні цісаря Вільгельма II про архикнязя Василя Вишиваного як претендента на український престіл. Австрійський цісар Карло бачив, що ця здогадна кандидатура Вільгельма викликує трудноші у взаєминах Австро-Угорщини з Німеччиною й тому радив архикнязеві стриматися від дальших виступів у тому характері, тим більше, що в тогочасній ситуації було трудно — на його думку — ствердити правдиву волю українського народу.

Також в австрійській військовій команді кружляли поголоски про кандидатуру архикнязя на український трон. Представник Австро-Угорщини в Києві, гр. Форґач, був тої думки, що присутність архикнязя на Україні не приносить Австрії ніякої користи, а при тому радикальні круги, які хотіли б порізнити австрійців з німцями, використовують ту обставину й голосять, що Австрія має в пляні поставити архикнязя Вільгельма володарем України. Такі поголоски — на думку гр. Форґача — можуть викликати небажані наслідки, тим більше що в останньому часі почали зростати серед українського населення симпатії до Австрії, а одночасно зроджується обурення проти німців за їх жорстокі каральні експедиції. Крім того українські кола очікували, що Австрія виступить проти Росії, з рішучими домаганнями визнати самостійність України, а не сподіватися такого кроку з боку німців, які з уваги на свої інтереси можуть погодитися з Росією коштом України. До речі ці здогади й побоювання гр. Форґача були безпідставні. Австрія насправді не була така прихильна для України, як це могло видаватися, вона схилялася радше до Польщі. Вона нпр. не ратифікувала Берестейського договору тоді, як Болгарія ратифікувала його 17/7, 1918 р., Німеччина — 24/7, 1918 р. Туреччина — 22/8, 1918 р. Внаслідок того Австрія не утримувала офіційно дипломатичних вза-

ємин з Україною (Гр. Форґач був тільки надзвичайним австрійським представником у Києві). Крім того треба пам'ятати, що архикнязь Вільгельм не був одиноким претендентом на український престіл з рамени центральних держав, бо ще й сам німецького цісаря князь Йоахим був зацікавлений Україною.

Головнокомандуючий австрійською східньою армією, ген. Альфред Кравс, побоювався, що кандидатуру архикнязя Вільгельма німці будуть вважати «нельояльною» і шкідливою інтриґою» й тому радив призначити архикнязеві якесь інше становище в армії. Гр. Форґач, що старався бути дуже льояльним супроти Німеччини, вимагав негайного відкликання з України архикнязя й Українського Леґіону. За ту льояльність німецький посол в Києві фон Мум пропонував надати Форґачеві німецький орден заслуги. Австро-угорський міністер закордонних справ гр. Буріян погоджувався з поглядами гр. Форґача і настоював на відкликанні архикнязя з України. Він хотів таким чином сконсолідувати владу гетьмана, щоб легше дістати харчі для голодуючої Австрії.

Тим часом почали поширюватися нові чутки, а в першу чергу закид, що Український Леґіон попирає «соціялізм і революційні сили». Тоді теж у львівській пресі появилися вістки про близьке й неминуче уступлення гетьмана Скоропадського та передання влади на Україні архикнязеві Вільгельманові. Ще більш сенсаційними були «секретні рапорти» про те, що якась таємна організація під проводом послів Левицького і Василька плянує повалення гетьманського уряду.

Навіть гр. Форґач не вірив у ці поголоски і вважав їх звичайною вигадкою.

На добавок, у тому часі архикнязь, Вільгельм зложив візиту німецькому цісареві, якого мав нібито просити поперти його кандидатуру на український престіл (непідтверджене іншими джерелами!). Після тої візити архикнязь вернувся до Коша УСС і обняв команду. Тепер ще голосніше почали говорити про його аспірації не тільки в Україні, але навіть у Москві ходили вістки про те, що Німеччина відтягає свої війська з України на Західній фронт, а Україну передає Австро-Угорщині, залишаючи собі Польщу, яку легше боронити.

Щоб положити край тим поголоскам і розвіяти німецьке недовір'я до Австрії, гр. Форґач і ген. Кравс радили «з неполітичних причин» якнайшвидше усунути з України архикнязя Вільгельма і Український Леґіон. Для сильнішого попертя тієї пропозиції, представник міністерства закордонних справ при австрійській військовій команді, гр. Травтмансдорф, наказав перевести слідство в справі Українського Леґіону. На підставі слідства він дійшов до таких висновків:

Леґіон виявляє спротив тенденціям військової влади.

Бунтує населення проти існуючого ладу в Україні.

Змагає до відірвання Галичини від Австрії і приєднання її до України.

Намагається прогнати з України союзні війська.

Поширює серед населення більшовицькі ідеї.

Нацьковує селян проти великих землевласників і жидів.

Не признає уряду гетьмана Скоропадського й аґітує проти нього.

Бажає, щоб архикнязь Вільгельм став володарем великої української держави, що мала б сягати аж по Карпати.

Маючи в руках такі поважні обвинувачення (байдуже, чи правдиві чи спеціяльно сфабриковані), гр. Травтмансдорф пропонував, негайно відтягнути з України Український Леґіон як «знаряддя ірреденти» і перекинути його на Західній фронт, а в випадку бунту застосувати воєнні карні міри.

Цісар Карло зволікав з відкликанням Леґіону, бо таке потягнення свідчило б, що поголоски про наміри архикнязя є правдиві та що він справді претендує на український престіл (офіційно архикнязь ніколи того не підтверджував). Проте, після деяких вагань і після порозуміння з ген. штабом, на початку вересня 1918 р. цісар в принципі апробував відтягнення Леґіону з України, але не радив висилати його на Західній фронт, щоб уникнути можливого бунту й парляментарних інтерпретацій українських послів у Відні. Остаточно при кінці вересня 1918 р . виведено Леґіон з України спершу на Буковину, а потім розташовано його в Східній Галичині. Після від'їзду Леґіону й архикнязя Вільгельма, ген. Кравс — немов оправдуючись — додав, що з уваги на кружлячі на Україні поголоски він не міг брати на себе відповідальности за безпеку архикнязя.

Так закінчився один епізод не зовсім ясної австро-угорської політики супроти України.

Україна стала тереном політичної ривалізації між Німеччиною й Австрією. Німеччина побоювалася за великих австрійських впливів і може якраз тому німецький консуль в Одесі поширював вістки, що Україна має стати австрійською кольонією. Щоб заховати свою провідну ролю на Україні, Німеччина задумувала створити з неї якусь спільну німецько-австрійську домінію з перевагою німецьких впливів. Для Австрії мали залишитися менше важливі функції, нпр. реорганізація військового судівництва. Зрештою Австрія сама вже дбала про те, щоб не посилати на Україну людей, які підкреслювали національну й культурну єдність між Галичною і Великою Україною. Було загально відомо, що австрійський уряд з політичних мотивів хотів тримати галичан окремо від наддніпрянських українців. Це показалося виразно при вимозі українських парляментаристів у Відні, змінити назву «рутенець» і «рутенський» на «українець» і «український». Правда, вже перед початком Першої світової війни в півурядових колах вживали назву «українець і «український». Український Леґіон мав назву «ц.к. Український Добровольчий Полк Січових Стрільців»; в Відні існувала «Українська Парляментарна Репрезентація». Однак офіційно назва «рутени» існувала до 1918 р., дарма, що цісар Карло ще в серпні 1917 постановив називати галичан українцями. Різні спроби, офіційно вве-

сти назву «українець» не вдавалися. На вимогу Української назви, австрійський уряд засягнув в тій справі авторитетної опінії в професорів Віденського університету. Тоді проф. Яґіч висловив думку, що ще передчасно впроваджувати назву «українець», а проф. Іберберґер з того ж університету попирав вимогу Української Парляментарної Репрезентації. Уряд, ідучи по лінії найменшого спротиву, прихилився, до опінії проф. Яґіча. Не помогла також інтервенція проф. Ґартнера з Інсбруцького університету. В 1917 р. наступили деякі зміни. Міністер закордонних справ гр. Черін повідомив посла Василька, що тепер можна буде задовольнити петицію Української Парляментарної Репрезентації в справі введення назви «українець», бо зі становища зовнішньої політики нема ніяких застережень а крім того через введення тої назви задовольниться бажання представників народу, який досі називали рутенами, і тим скріпиться їхні патріотичні почування супроти Австрії. Прихильно поставилися до тієї справи теж міністерство внутрішніх справ і міністерство оборони, яке навіть видало розпорядження, щоб усі підлеглі йому уряди і військове командування вживало у всіх письмах назви «українець» і «український». Тільки міністерство оборони постановило зачекати до загального урядового рішення Кабінету міністрів. Але до такого рішення не дійшло, бо угорський прем'єр міністрів не погодився на це, мотивуючи свою відому тим, що через задуману зміну національної назви рутенів «отвориться» двері для ірреденської пропаґанди», а по друге в Мадярщині нема українців. тільки русини, які не мають нічого спільного з українцями.

Щоб протидіяти російському православ'ю, почала Австро-Угорщина в 1916 р. перший етап реформи календаря, а саме міністерство закордонних справ дало свою згоду на введення григоріянського календаря в Станиславівській дієцезії, після чого мали слідувати інші гр-кат. дієцезії Галичини. Також пряшівський єпископ повідомив міністерство, що має в пляні впровадити новий календар в гр-кат. дієцезіях Пряшева і Мукачева. Мадярщина хотіла таким чином відділити мадярських русинів від підросійських українців, бо в її Будапешті часопис «Уранія», що його редактором був Ґіядор Стринський (1875-1949). Дальшим засобом мадяризації українців була заборона вживати кирилицю. Пряшівський єпископ Іствап Новак окремим обіжником з травня 1915 р. заборонив уживати кирилицю в народніх школах своєї дієцезії і зарядив введення латинської азбуки. Не помогли тут інтервенції Загальної Української Ради, яка вказувала на те, що ліквідація української національної ідеї та переслідування української мови «доводить нарід до розпуки і кидає його в обійми русофільства».

В воєнних роках 1914-1918 прийшло в Галичині й Буковині до жорстокого переслідування українців. На підставі безпідставних і фальшивих доносів багато українців під замітом русофільства арештовано, страчено без суду, а в найкращому випадку вислано до концент-

раційних таборів (Талергоф к. Ґрацу. Терезієнштадт на Моравії, Швац і Куфштайн в Тиролю).

Ті події в Галичині знайшли відгомін в українській пресі в Америці й тут розвинено доволі широку й живу діяльність в обороні галицьких українців.

Центром уваги Німеччини й Австро-Угорщини був півострів Крим, що на підставі німецько-австрійського порозуміння входив у сферу німецьких впливів. Формально однак Крим тоді ще був під суверенністю російської республіки тому, щол Центральна Рада, проголошуючи 3-ім Універсалом з 20 листопада 1917 р. Українську Народню Республіку, окреслила Крим як не-українську територію і не зголосила до нього претенсій. Не зважаючи на те, що російська фльота брала участь у боях за Херсон, а більшовицькі відділи з Севастополя обороняли Чорноморське побережжя, німці постановили окупувати Крим і зліквідувати морську базу в Севастополі. Впродовж місяця квітня 1918 р. німецький корпус ген. Айгорна зломив спротив на Перекопі, здобув Теодосію, а на початку травня зайняв Севастополь і Керч.

Внаслідок тієї акції німецька військова команда ввійшла в конфлікт зі своїми союзниками (Австрією і Туреччиною) та Україною. в договорі про розмежування сфери впливів Австрія застерегла собі право нагляду над операціями в Таврії і Криму, але німецькі кола знехтували те застереження й діяли на власну руку. Крім того Австро-Угорщина хотіла мати під своєю командою турецькі війська в районі Криму, але це було неакутальне. бо турецькі відділи ще не були зорганізовані. В зв'язку з тим паредставник міністерства закордонних справ при австрійській головній квартирі звітував своєму міністрові, що Крим правно належить до Росії та що Австрія не має ніяких військ на Криму ані на Чорному морю.

Туреччина ще під час мирових переговорів у Берестю видвигнула питання Криму. Вона тоді не хотіла підписати додаткового протоколу до миру з Україною, доки українська делеґація не погодиться визнати Крим як самостійну мусульманську республіку. Щойно на настоювання австрійського делеґата фон Візнера турки відступили тимчасово від своїх вимог. При кінці березня 1918 р. Туреччина задумувала вислати на Крим своє військо, а саме один відділ, що стояв в районі Одеси. Німці на початку вдавали, що вони згідні з турецьким пляном, але при кінці квітня 1918 р. німецька військова команда повідомила Енвера Пашу, що висилка турецьких військ на Крим не є «ані потрібна ані пожадана» й тому Туреччина повинна занехати свій плян.

Не зважаючи на все, Туреччина поперта кримськими татарами, наполегливо змагала до створення незалежної мусульманської держави на Криму. В червні 1918 р. ген. Сулькевич, нащадок польсько-литовських татар, створив коаліційний уряд, зложений з 3 кримських татар, 2 росіян, 2 німців і одного вірменина. (Тут варто згадати, що згідно із статистикою з 1915 р. склад населення Криму був такий:

32% росіян, 29% татар, 13% українців, 9% німців, 4% жидів, 3% греків та невеликий відсоток поляків, караїмім і інших.) Державною мовою Криму мала залишитися російська мова, але допущено теж татарську й німецьку. Українське населення Криму, яке не мало свого представника в уряді, зайняло оборонну позицію й дістало сильну пропагандивну підпору від українського уряду в Києві. Німецькі кольоністи в Криму, головно заможні селяни, хотіли щоправда якоїсь опіки з боку уряду, але були покищо вдоволені гарантіями їх культурних і господарських прав.

З уваги на зміну політичної ситуації Україна тепер зголосила свої претенсії до Криму «з причин політичних, стратегічних і етнографічних. (В часі проголошення 3-го Універсалу 20 листопада 1017 р. Крим був частиною російської федерації, а Україна тоді не поривала федеративних зв'язків з Росією). У відповідь на це кримські татари енергійно запротестували проти прилучення Криму до України. Теж російська група в Криму, що складалася в більшості з інтеліґенції, вважала Україну утопією і мріяла про велику неподільну Росію враз договором з 3 березня 1918 р., не вважала Криму українською територією і тепер виступала проти українських претенсій. Також «союзники» німці не годилися на прилучення Криму до України. Коли в квітні 1918 р. українські війська пробували зайняти Крим, німці не допустили до того й самі окупували Крим.

Важливим джерелом спорів між центральниим державами згл. Україною і Росією була Чорноморська фльота в Севастополі. Туреччина хотіла забрати всі російські кораблі і включити їх до своєї фльоти, щоб таким чином запезпечити собі панування над Чорним морем і «раз на завжди розв'язати морське питання». Але німці випередили Туреччину й забрали в своє посідання майже всі кораблі враз гарматами, торпедами та мінами, під тим приводом, що після закінчення війни вони віддадуть їх російському урядові. Україна також мала претенсії до Чорноморської фльоти, залога якої була в 80% українська. Вона іменувала віцеадмірала Андрія Покровського командантом фльоти і Чорноморських портів і 29 червня 1918 р. формально перебрала фльоту в своє посідання.

Які пляни мала Німеччина щодо Криму?

В її інтересі було забезпечити в якійсь формі позиції на Україні і в Криму, щоб таким чином відтягти Росію від Чорного моря, Кубані і Кавказу, а тим самим створити собі вільний шлях до Персії та Індії. Ген. Людендорф поважно думав про німецьку кольонію на Криму зглядно про Кримську німецьку державу (очевидно під протекторатом Німеччини), де з опертям на Україну могли б спокійно жити німецькі кольоністи з цілої Росії. В німецькому міністерстві закордонних справ не хотіли татарського ані російського Криму, тільки автономічного в союзі з Україною, але під німецьким протекторатом. До осени 1918 р. Крим був фактично в німецьких руках, не зважаючи на те, що від

серпня 1918 р. український уряд через митну бльокаду примушував Крим до унії з Україною.

Австрія натискала на Німеччину, щоб не поспішала з розв'язкою кримського питання, а залишила ту справу для мирових переговорів між Україною і Росією. Взагалі Австрія побоювалася, що німецька перевага в Севастополі і на Чорному морю буде мати безумовний вплив на Україну й Румунію, а через те послябляться австрійські впливи на ті краї. Проте, Австрія вважала німецькі впливи на Криму меншим лихом ніж російське панування, а вже цілковитим анахронізмом були пляни створити на Криму незалежну мусульманську державу.

«Дранґ нах Остен» повторився в 1941 р.

Тим разом німці прийшли на Україну не як запрошені союзники, але як завойовники, що жорстоко й безпощадно промощували собі шлях, щоб на багатій українській землі влаштувати щасливе й заможне життя для представників «вищої ґерманської раси».

Використано:
1. Bihl, M. Beitraege zur Ukraine-Politik Oesterreich-Ungarns 1918. In: Archiv fuer oesterreichische Geschichte, V. 14, S.51-62.
2. Bihl, W. Einige Aspekte der oesterreichischen Ruthenenpolitik 1914-1918. In: Archiv fuer oesterreichischen Geschichte, V. 14,539-550.
3. Bihl, W. Oesterreich-Ungarn und die Krim 1918. In: Archiv fuer oesterreichischte Geschichte, V. 25, S.201-303.

Література

Віталій Бендер

МЕЛЬОДІЯ

Англійський кук каже "Let's call it a day", а наше знання англійської мови все кращає і ми вже знаємо, що по нашому це означає: «На сьогодні вистачить». Того дня нашій робочій групі повезло — опинились на кухні англійської військової частини. Чистили картоплю, сікли овочі, мили начиня. І не задармо. Кухар виявився щедрим — частував канапками з джемом, кавою, угостив добрячим обідом, ще й по парі цигарет тикнув кожному. Але такі щасливі «вибіги» з табору — рідке явище. В більшості робочі групи набирали в таборі, щоб щось розчищати з лопатами й кайлами в руках, або вантажити щебень на автомашини. І без ніякого додаткового харчу, хіба щось сам зорганізуєш серед італійців. Тому охотників працювати «на волі» назбиралося не дуже багато.

В моїй кишені — століровий банкнот, вранці продав одному англійцю свій солдатський нагрудний жетон. Томик, мабуть, прибув в частину з останнім поповненням, в боях не бував, а хоті повезти додому хоч невеличкий сувенір. Я все шугаю рукою в кишеню, мацаю пальцями ліри, міркую купити яблук чи винограду для друзів в таборі. Вже маю повну торбу хлібних обрізків та черствих окрайців — кухар дозволив нам розібрати. А коли ще до цього скаргу додати кілька яблук та помаранчів — справжня королівська трапеза для таборових небораків!

Автомашина, що підбере нас назад до табору, прибуде десь через півгодини. В міжчасі виходимо на вулицю, розсипаємося поміж приморськими лотками й чорноринковими гуртами. І раптом... Ні, не доведеться таборовим друзям скуштувати свіжих овочів. А причина проста. Посеред вулички королівські вояки тісним колом обступили молоденьку італійку, яка грала на акордеоні, розважала інших для підробітку. Біля неї стояв смаглявий хлопчик, мабуть її братик, а перед ним на бруківці лежав старий, з лірками й обривами на полях, капелюх. Ще змалечку в мені зродився заворожуючий нахил до легкої музики, то ж музичні інструменти цього жанру полонять мене вже першими звуками.

Протискуюсь всередину. З двадцятеро англійців стоять якось недбало і безнастанно жують ґуму, що аж задуже нагадує коров'яче ремиґання. Дещо окремо стоять поляки з Корпусу. На їхніх обличчях більш зосереджені вирази.

Молоденька італійка ніби й народилася» з акордеоном, грає легко й майстерно. Її обличчя випечатане південно-латинською вродою, воно миле, ніжне й сумовите, на нього хочеться дивитися й дивитися. Та мій зір сковзає поверх неї, туди, де скрізь на стінах високих будинків червоною фарбою виписане одне й те саме гасло "Viva Partita Comunista Italiana". А на багатьох дахах лопотять прапори з серпом і молотом. Раз-по-раз проносяться вантажні авта, набиті радісними хлопцями й дівчатами, які скандують на весь голос комуністичні заклики і завзято вимахують червоними полотнищами.

А з вродливого обличчя скапує сум і скорбота. Під її вправною рукою стогнуть болем клявіші, і плаче-ридає акордеон. Англійці байдуже спостерігають, деякі з них переморгуються, хтось оцінює італійку словами: «Який чудовий товар!» Але поляки зворушені, хоча й не всі. Двоє чи троє стоять просто так, з цікавости, тихо розмовляють, прицінюються, скільки вартувала така гармонія «за добрих часів» в Польщі.

Дівчина виплакує клявішами мельодію, весь час дивиться в одну точку, може й не бачить нічого, а гасає думками в інших, кращих часах.

На тлі червонястих гасел і червоних прапорів захлипується жалем акордеон в руках молоденької мадонни. Щойно тепер я устійнив, що її погляд прикипів до мого коліна, на якому чорною фарбою виведено POW. Може вона весь час намагалася розгадати значення цього «клейма», чи вже знала хто ті три букви носить на своїй одежі?

В тій мельодії дрижала неохопима трагедія і до болю стискалося серце. Акордеон кликав-викликав похоронені сподівання, нездійснене кохання і квіти, що зів'яли. Може вона здогадувалася, може інстинктовно відчувала, що нікому її мельодія так не терзала душу, як «пріжонєрові» і тому так вдивлялася в оті літери? Хто зна…

З обличчя італійки линув сум, а з акордеона — плач. Здавалося, що з-під клявішів ридала її молоденька душа, плакала вся Італія. І паралельно з цим в мій слух насідало ридання скатованих, залитих кров'ю рідних степів, а вразливішим полякам, мабуть, ввижалася обідрана, голодна, окупована Польща. Тільки англійці байдуже ремиґали ґуму…

Коли гармонія стихла, дехто лінивою ходою рушив геть. Двоє поляків і далі тихо сперечались про вартість такої гармонії в довоєнній Польщі. Але дехто із слухачів, ніби прокинувшись із глибокого сну, шугнув в кишені за лірами, щоб винагородити дівчину. Витяг і я свою сотку, зовсім не відчуваючи вини перед побратимами в таборі. Маленьке хлоп'я тримало в руці капелюха і вдячно посміхалося. Я кинув свою дань в капелюха, але італійка нагнулася і швидко виловила в ньому мою сотку. Знову втопирила свій зір в моє коліно й м'яко сказала:

— Ченто? Мольто…

І тикнула гроші назад, немов би даючи знати, що жебрак не сміє грабувати іншого жебрака. Я взяв ліри і кинув їх назад в капелюха.

І як я шкодував, що не вмів говорити її мовою. А так хотілося сказати:

— Бери, бери, не чуйся винною. Шкода, що не маю більше. Не тільки сто, а тисячу, десять тисяч, мільйони я радо подарував би тобі, щоб тільки національна криза не надщербила твою душу, не знівечила душу Італії, щоб над твоєю батьківщиною не зависли чужі символи, оманливі й смертельні...

Вже біля кухні в мій слух увірвався новий мотив акордеону — «Вернися в Соренто». Я зупинився, заслухався. Сумовиті акорди цієї клясичної пісні ніби оповіщали, що в загальній скорботі Італії уже звучали перші провісники її власної величі і краси та що в червоній повені вона ніколи не потоне...

Ріміні, 1946

Спомини

Петро Маслій

ПОДОРОЖ В МИНУЛЕ

У кожного своя доля, — кажуть люди. Своя доля і в кожного дивізійника й в усіх рімінців. Моя доля завела мене до Англії. Полон і праця в сільському господарстві. Скінчився полон і почався новий етап — життя в індустрії. Найбільшим індустріяльним цетром округи Лінкольншір було місто Скантгорп із своїми трьома сталеварнями. Хлопці працювали, проґресували, закладали родини. «Шафа грала» — аж прийшов економічний занепад, а з ним конечність модернізації. Впровадження нової технології не минуло й сталеварні Скантгорпу, і з ним звільнення 15 тисяч робітників, головно старшого віку. Можна було йти на перевишкіл, але вчи старого пса нових трюків. Велика більшість дивізійників вибрала додаткову одноразову платню при звільненні, і пішла на пенсію.

Нова проблема: що робити з вільним часом? Більшість знайшла зайняття в своїх городах, а мені до лопати — то чисте «пропаденіє». Тоді я подумав використати нагоду й зробити «подорож в минуле».

Перша країна моїх відвідин — це романтична Австрія. Було це у місяці травні 1945 року, коли наступила капітуляція, а я, як радист 2-ої сотні Зв'язку, яка в той час квартирувала у школі чудового села Гайліґен Кройц ам Ваазен, нашвидку руку прощався з австрійськими приятелями. Мені щойно кінчався 19-ий рік життя, а тепер 1987-ий рік, і в мене 61 рік!

В Австрії був я декілька років раніше, але з офіційною групою ОбВУ, яка вже традиційно щороку відвідує могили впавших дивізійників в околиці міста Фельдбаху, які поховані на довколишніх цвинтарях. Відвідування стало гарною вояцькою традицією. Тим разом я відважився звідати все особисто, головно місця боїв, та порозмовляти із австрійцями, що ще живі і були свідками боїв. У великій пригоді став мені бувший дивізійний зв'язківець, Анатолій Софінський з міста Ґрац. Як дивізійник він був попав у руки червоноармійців і Бог його врятував від розстрілу. З полоненими дивізійниками вони не числились. Один з них забажав випробувати свою пістолю і забрав кількох дивізійних полонених, між ними А. Софінського, щоб за будинком постріляти. На велике щастя, якийсь старшина українець підшепнув, що за будинком є високе жито і «давайте ногам знати», бо смерть на очах. Так А. Софінський зробив. Опісля кільканадцять років проживав у тому самому селі Гайліґен Кройц, у котрому квартирувала моя сотня. Все розповів, повозив мене у кожне місце, де була фронтова лінія. В А. Софінського фантастична пам'ять. Він пам'ятає ліски, долини, горбки і поля, на котрих розривались артилерійні та ґранатометні стрільна, де сікли скоростріли, де розривались ручні ґранати, де і скільки було забитих. Варто, що б хтось це все списав, бо він, як зв'язківець, ганяв на своєму мотоциклі по фронтовій лінії, багато бачив, і запам'ятав. Він запровадив нас до одної «баворки», яка пам'ятає бої. На подвір'ї у неї впало велике гарматнє стрільно, але не вибухло, і не було нових жертв. Дуже щиро гостила нас і хвалила наших вояків.

Під час мого постою у панства Софінських відвідав я також і село Гайліґен Кройц. В ньому зустрів колишню «фройляйн» Гільде, з котрою... романсував. Фрав Вінклєр була власницею ресторану, а на її подвір'ї стояла наша сотенна кухня, шефом якої був старший вістун Дубик. Відвідуючи наших українців, порозкидуваних по горбках у прекрасних нових хатах, найбільшою і найприємнішою несподіванкою було для мене це, що одним «бавором-австрійцем» є не хто інший, а українець з дивізії, із мого сусіднього села Бабухів на Рогатинщині, де ми часто змагались у відбиванку. Прямо чудо!

Найцікавішим епізодом мого перебування була несподівана зустріч одного осібняка у місті Ґрац на пошті. Прибув я тут з побратимом А. Софінським, щоб потелефонувати до Італії в справі мого приїзду, коли чую хтось говорить англійською мовою з акцентом. Він мене зацікавив. Дещо почекавши, відважуюсь заговорити до нього й впевнитись, що він за «анґлік»? Виявляється, що він не «анґлік», а іншої національности! «Якої ж?» — питаю. Не признається, а я таки настоюю: бельгієць, поляк, француз, дадчанин? а він ні та й ні. «Хто ж ви, к чорту?» — дещо з натиском питаю. «Не вгадаете, — каже. — Я, я з Москви». «Так ви русский чєлавєк» — витискаю з себе по-російському. А він, почувши від мене російську мову, зі страху, заскочення і несподіванки аж зблід.

Виявилось, що він залишив групу туристів у Відні, висмикнув до Ґрацу, щоб зробити якийсь контакт; тут , зустрівши мене, налякався і стратив голову. Він думав, що я є з австрійської таємної поліції, яка слідкувала за ним і тепер попався їй у руки.

Перебуваючи у панства Софінських, запізнався я з їх сусідами — родиною Кройс. Пан Фердинанд Кройс до війни проживав у місті Марібор в Юґославії, його симпатична дружина з Будапешту, а дочка Рената уроджена і вихована у Ґраці. У розмові я признався, що на початку 1945-го року (січень, лютий та початок березня), наша дивізія була в Юґославії, а моя 2-га сотня зв'язку — в селі Раст, 12-ть кілометрів від Марібор. Я завжди про те село думаю, бо багато дечого там сталось і в тому селі похований наш дивізійник. Я дуже хотів туди поїхати, бо це тільки «перескочити» границю. А. Софінський відразу «Не хочу нічого мати спільного з тітовцями», — заявив. Він пережив страхіття і, як то кажуть, тепер, «дує на холодне»! Не хоче — не мусить, але я все вірив і дальше вірю, що світ належить до відважних.

На другий день пан Кройс повідомив мене, що його дочка своїм автом повезе мене у Юґославію, а він поїде з нами, щоб між дочкою та мною не було якихось «ганькі-панькі», як то англійці кажуть. З великою радістю я прийняв новину, подумавши, «Чорт з ним, раз мати родила, раз треба умирати! Як їхати, то їхати.» Виїхали на нову шосе і прямуємо до юґославського кордону. Ф. Кройс дещо розмовляє «по-юґославському», котрою із тих мов, не пригадую, але досить добре його розумію. Зрештою, за час двох тижнів серед австрійців я досить добре пригадав німецьку мову так, що розмова йде на різні теми. Доїжджаємо до кордону, а тут страшна черга. Не чекаємо, бо нам спішиться, попереше з цікавости, а подруге із нервів. Нервозними були і водій, і Фернанд, бо його клясифікували, як «зрадника». Він мусив залишати свою посілість і з голими руками переходити до Австрії. Я думаю, що я побачу, чи побачу і чи знайду все, як я бачив колись? Від 1945 по 1987 — це понад 42 роки! Якось то буде, потішаю себе, відмовляючи молитву за молитвою. Їдємо вузенькими доріжками серед чудового гористого терену, із пре-

красними виноградниками. Врешті ми заїхали «боком» на кордон. На другому боці доріжки з вибоїнами, калюжами, бідненькі сільські господарства. Колеса підскакують з однієї калюжі у другу. Біда. От і соціялізм! Було за що воювати тітовцям, говоримо, але пхаємось вперед.

Забруджени автом доїхали до міста Марібор. Воно інакше, як я бачив у 1945 році, бо тоді американські бомбовози досить ґрунтовно знищили його. Вигляд міста похмурий, безрадісний. В мізерних автобусах сільські жінки привезли у баньках молоко й городину на базар. На солдатах уніформи висять, мов на тичках, чомусь засмаровані. Молоді хлопці, гарні з лиця, але їхня уніформа пригнічує.

Дивізійний «зв'язківець» Анатолій Софінський та «радист» Петро Маслій на подвір'ї гостинної австрійки, очевидця і свідка дивізійних боїв в околиці Фельдбаху.

Заїхали ми на головну пошту, бо нашій водійці треба було відвідати «королівське» місце, а я хотів купити поштові картки та марки й вислати їх в Україну на знак мого перебування в соціялістичній Юґославії. «Королівського» місця на головній пошті не було. Треба шукати десь на зовні будови. Картки і значки я купив. Аж три. Написав: «Хай живе і процвітає комуністичний соціялізм, якого я зараз свідком. Петро». Жодна картка в Україну не дійшла. Залишаємо Марібор і прямуємо у гірський терен. Чим дальше від міста, тим гірша дорога. Розмовляємо, але й оглядаємось, чи хтось за нами не їде, не цікавиться нами. Дорога провадить вздовж річки Драви. Пригадую її добре. На широкій долині, біля цієї річки, були розтаборились угорські

В імені всіх інвалідів і ветеранів визвольної боротьби, які з фондів Суспільної Служби Комбатантів у ЗСА одержують щорічно Листопадовий Національний Дар, Управа Суспільної Служби Комбатантів у ЗСА складає щиру подяку всім Жертводавцям, Збірщикам та Організаціям за зібрані та надіслані до Суспільної Служби Комбатантів у Листопадовій збірці датки на „Дар Українському Воєнному Інвалідові“

Управа Суспільної Служби Комбатантів у ЗСА складає рівнож щиру подяку Редакціям і Адміністраціям щоденників — „Америка“ і „Свобода“, тижневикові — „Народна Воля“ та українському військовому журналові „Вісті Комбатанта“ за безплатне поміщування закликів, комунікатів і фінансових звітів з Листопадової збірки національного дару українським воєнним інвалідам і ветеранам визвольної боротьби.

З НАГОДИ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

ВСІМ ВОЯКАМ І ЇХ РОДИНАМ

ТА ЦІЛІЙ УКРАЇНСЬКІЙ СПІЛЬНОТІ

ВЕСЕЛИХ СВЯТ І ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

бажає

УПРАВА СУСПІЛЬНОЇ СЛУЖБИ КОМБАТАНТІВ У ЗСА

частини, що не хотіли більше воювати, а свою зброю проміновали за будьщо. Одну частину наша 2-га сотня й мала розброїла, але не надовго, бо для безпеки перед партизанами німці наказали віддати угорцям зброю. З тої акції я був скористав одну смачну ковбасу, яку «зорганізував» в одному угорському товаровому вагоні.

Ідемо, а серце чомусь тріпочеться, немов у кріля, а цікавість зростає все більше і більше. А ж тут появився напис: «Руше — 2 кілометри». Все-все обсервую і хочу пригадати, чи теперішнє село Руше — це колишній Раст? Заїхали у центр села. Та це вже не село, а містечко. Час своє зробив. Запаркували авто, висіли, а я пригадую. У центрі сходяться чотири дороги, а колись було тільки три. Добудували, чи я забув? Якщо ми в центрі села, то школа, в котрій квартирувала наша сотня зв'язку, має бути спереду села. Мій гер Кройс питає по-їхньому якогось прохожого, де є школа. Він показує у тому напрямі, що я припускав, але на правий бік дороги, а в той час вона була по-лівій? Йдемо у цьому напрямку. Йду і думаю, чи то та сама дорога, котру ми патролювали ніччю? Пройшли аж за село, і я зовсім розгубився. Відчуваю, що я в тому селі був, бо мусів бути, але не знаходжу нічого, щоб могло засвідчувати, що я таки тут був. Я хотів його відвідати ще з часу, коли залишав на його цвинтарі дивізійника. Дійшли до доріжки за селом. Повертаємо вліво і йдемо нею у напрямку високої гори. По лівій стороні городи, а по правій луки! Йду, немов на шпильках. Дійшли до гори, і тут і пам'ять повернулась. Той самий замок стоїть, як незаперечний свідок. Стіни дещо потемнішали. Тут і господарство, де рішалася моя доля

Тут я з товаришом був на варті, бо тим просмиком легко було партизанам переходити з однієї гори на другу. Ми були голодні, і нас у школі немилосерно їли воші. Під час варти, господар відчинив вікно і попросив нас зайти до хати. Нас двічі питати не треба було. На столі була закуска. Це міг бути і підступний трик, щоб в той час, коли ми гостюємо, партизани смикнули тою доріжкою на друге пасмо гір. Ми про ніщо не думали. Подякувавши за запрошення, ми поклали кріси біля стола, скинули шоломи і хватили перші куски хліба, коли несподівано з пістолею в руках вривається в хату службовий підстаршина, десятник Когутяк. Ми завмерли. Щойно тепер зрозуміли серйозність справи: ми залишили свій пост, — за це кара смерти. Боже, Боже, яка людина дурна!

Довго не надумуючись, я з товаришем зірвалися з крісла, шолом на голову, кріс у руки і без словечка подяки господарям, побігли на варту. Господарі молили-благали, а Когутяк мене чесав: «Ти уявляєш, що ви зробили? Та ти ж, Маслію, гімназист! Де ж твій розум? За свій вчинок ви підете під суд і розстріл! Маслію, чому ти не подумав, щоб у хату зайшов один з вас, наївся, закурив, а відтак другий, не залишаючи поста без вартового?»

Маємо щастя, що тої ночі служби не виконував німець, а то не було б кому повертатись у це село і описувати поїздку.

З нашого місця видно було нашу школу і городи, котрими дивізійні «псярники» охороняли село від наскоку партизан. Я вже був певний, що я у селі Раст. Там на луці я випробовував скоростріл «Діхтяр», який був перероблений на німецькі кулі і по кожному вистрілі затинався. Ідемо на цвинтар шукати могили дивізійника, На цвинтарі працює кількох робітників. Нічого їх не питаємо, а йдемо у частину гробів із 45-тих років. Не знаходимо жодних гробів з-перед 1970-тих років. Нема ні одного пам'ятника. Де ж наш дивізій-

ник? Та ж ми його тут хоронили, я ж помагав співати Панахиду? Я бачив його мертвого у сільському магазині? Про його вбивство всі говорили, а нас остерігали, щоб з дівчатами не романсувати, бо більшість з них — це членки партизанського руху і їхнім завданням є вбивати кожного, що носить німецьку уніформу. Той дивізійник ходив до кіна, «намотав» дівчину і відпроваджував її домів. По дорозі вона вийняла з торебки пістолю і всадила йому кулю.

Не знайшовши й сліду по могилі покійного, зі смутком повертаємося до центру села. Біля школи пізнаю будову, вікна, двері і все навколо. Тепер — це музичний інститут, а нова народна школа по другій стороні дороги. Недалеко в тому самому місці стоїть кіно. Перед домом нема муру, як колись, і нема залізних штахетів. Все зрівняно. Я побіг на заднє подвір'я. Нічогісінько не змінилось! По лівій стороні стоять ті самі прибудівлі, в котрих був нашого кухаря Дубика склад на продукти і де ми за чергою стругали бараболю. На подвір'ї шутер. Тут щоранку була збірка. Звітував наш бережанець «Стахо» Сендецький, або бунчужний оберштурмфюрерові Киппену. То була дійсно «гітлерівська зараза», але він добре визнавався на радіозв'язку і подавав чудову команду. В тому я йому заздростив. Коли подавав команду «Авґен ґераде авс», то голова автоматично мені випростовувалася — просто з його «їді»!

Перед школою ми поробили собі знімки і рішили зайти до католицького священика з метою довідатись про похороненого на цвинтарі дивізійника. Приходьство священика зараз біля церкви у центрі села. Тут я вже все розпізнав і роздоріжжя, і доріжку, що вели у лісисті гори, і всі будівлі. Не було тут колись пам'ятника партизанам і великої мапи околиці.

До священика зайшли ми з деяким ваганням. Я конче хотів довідатися про могилу дивізійного побратима.

Зайшли. Я привітався латинським «Лявдетур Єзус Хрістус» — Слава Ісусу Христу.

Старенький священик відповів мені по-латинському. Вчився латини у Духовній семінарії міста Марібору ще далеко до війни. Під час війни був ув'язнений і засланий. В його домі кухарка варила обід.

Німецькою мовою я розповів йому, що я з Англії, а приїхав до села Руше, бо мати з України довідалась, що у перших місяцях 1945-го року тут загинув її син-одинак, і вона бажає, щоб мати спокій душі, віднайти його могилу і, якщо віднайдеться, щоб поставити пам'ятник.

Почувши від мене таку історію, він запропонував нам трьом випити по чарці. Я вибачився, мовляв я є добрий католик і у приходстві та ще перед душпастирем, пити алькоголю не годиться. Він засміявся і сказав, що він бере на себе гріх, і мені прощає. Я був задоволений і випив добру мірку лікеру.

Тоді старенький попросив Фернанда та мене піти на поверх і заглянути у його архіви, Рената залишилась з кухаркою. В архіві були старі-престарі метрикальні книги. Ми витягнули за 1945-ий рік і почали шукати всіх померлих в селі у місяцях січень, лютий, березень та квітень. Нікого з наших військових нема зареєстрованих, щоб їх ховано на сільському цвинтарі, а це тому, що їх мусів хоронити військовий капелян, а не світський, пояснив він. Тоді Фернандо і я запхали руки до кишень. Він витягнув 50 австрійських шилінґів, а я витягнув 10 англійських фунтів. Безумовно, що священик втішився таким щедрим і несподіваним подарунком. Тому, що нас було тільки трьох я «висповідався» йому. Сказав, що я тут був вояком і приїхав побачити зміни, а з тим і відшукати могилу мого побратима. Сказав, що ми вже були на цвинтарі і

там нема жодного пам'ятника з тих років. Тут і вилізло шило з мішка. Священик сказав нам, що в Юґославії є такий закон, що після десятьох років, коли нема кому оплачувати місця померлого, то зникають тлінні останки, а вільна ділянка стає до диспозиції новому кандидатові. Через те і слід по нашому дивізійнику давно-давно зник. В цьому місці могли були бути поховані нові два-три кандидати, бо це ж понад 40 років часу. Я одержав від нього дві відкритки його церкви та адресу. Просив я його, може довідається у старих людей про смерть і похорон нашого вояка у перших місяцях 1945-го року, і що сталось, бо зараз після закінчення війни могли покійника викинути з цвинтаря.

Обіцяв старенький, але на мої два листи він не відповів.

Після полудня ми попрацались зі стареньким священиком. Він благословив нас і безмежно радів, довідавшись про наше суспільно-громадське і церковно-релігійне життя в Англії.

З задоволенням, і смутком, зробивши ще декілька світлин у центрі села, вертались ми до юґославсько-австрійського кордону. Авто мчало, але думками я линув по всіх місцевостях Юґославії, де поклали свої буйні голови молоді дивізійники, а сьогодні не то що не поставлено їм тривалих пам'ятників, але і могил їхнього вічного спочинку нікому вже не віднайти. Тихцем співав я пісню з опери «Наталка Полтавка» — «Ой, доля людськая, доля єсть сліпая. Часто служть злим-негідним і їм помагає». Так вона служить злому юґославському комуністичному урядові. який не шанує впавших воїнів, як це роблять інші культурні народи.

Ми вже на кордоні. Задержались. Я показав англійський пашпорт, а службовець махнув рукою, щоб їхати. — О, ні, — сказав я, прибий мені у пашпорті печатку, щоб я мав пам'ятку. Покажу дітям та онукам і розкажу про свої переживання. Тепер мені легко на серці, бо побачив на власні очі те, що дуже хотів ще раз побачити.

У два дні після нашого повороту з Юґославії ми вже були готові до поїздки в Італію. Тим разом водієм став Анатолій Софінський. До нас долучився і австрієць Фердинанд Кройс не так задля товариства, як із цікавости, бо дуже багато наслухався про великі післявоєнні табори в околицях Ріміні. Цікавим був також і сам Анатоль Софінський, бо він «не мав щастя» покоштувати земного «раю» у таборі полонених Белярії та Ріміні.

Місто Ґрац залишили ми у неділю вранці й чудовою автострадою подались у напрямі Кляґенфурту. Удіне, Венеції, Равенни — просто на Беллярію. Була чудова погода. В мене прекрасний гумор і цікавість, бо 40 років тому я залишив Італію, а в ній — значне число знайомих, з котрими не мав контакту. Зараз ми їхали доброю машиною, і на кожному автострадному перестанку, де треба було платити доріжню належність, службовці, чемно усміхаючись, казали: «бенвенуто». Зовсім не так, як було влітку 1945 року, коли нас везли англійські вантажні машини до полону. Тоді цивільні подавали нам знаки, щоб нам горла поперерізувати. Сьогодні вже позникали воєнні руїни, не видно тої бідноти, помітний добробут.

На автостраді показались перші написи «Беллярія та Ріміні», а в душі повстало якесь хвилювання. Я ніби радію і разом з тим насувається меланхолія. Що є? Та ж не їду до полону, але їду, щоб побачити ті місця, котрі глибоко закарбувались у пам'яті і котрі хотілось щераз так дуже побачити! Але чи можливо все щераз побачити? Та ж в тих околицях було стільки

таборів, а в них тисячі-тисячі військово полонених. Не можливо! Можу зустрінути футболістів міста Беллярія, з котрими грав футбол, а тепер вони запросили мене, щоб їх відвідати. Але як вони змінилися? Пізнаю їх, чи не пізнаю? А місто Беллярія? А село Іджеа Маріна, у котрому був табір для поранених. В ньому було кількадесят наших вартових, а також покійний вже полковник Роман Долинський. Так роздумуючи, ми в'їхали на передмістя Беллярії. Хіба ж це те саме місто, що було тому сорок років? Ні! Тут рух, багатство, курорт. Всюди при столах з декоративними парасолями курортники попивають «бірра», «віно россо е б'янко», споживають різнородні «джелятті». Гей, гей, часи, часи!

По правому боці цього дороговказу розміщувались табори з тисячами полонених. Доріжка на Мірамаре була кожному, хто мав переписку, добре відома.

Переїжджаємо міст, котрим ми виходили організовано над море, щоб купатись, і в'їжджаємо до Іджеа Маріна. То не то село! Тому сорок років то було маленьке рибальське село з декількома хатками, церковцею і кількома доріжками. Була однак одна велика будівля, санаторій, котрий побудував Муссоліні для членів своєї партії. На місці села стоять люксусові готелі. Піскове побережжя, на якому ми, полонені, розбиралися до купання в морі, вкрите кіосками, різнокольоровими парасолями та лежаками. Всюди німці, німці!

З великим трудом під'їжджаємо до готелю приятеля Лідо Річчі. З ним я грав футбол. В той час він був учасником вечірньої школи і вчився на муляра, а тепер власник чудового готелю. Сам збудував. У нього гарна дружина та троє студентів-синів. Його вдома ми не застали, бо був над морем, але дружина нас трьох дуже щиро привітала і радо прийняла.

Вийшов я на балькон готелю і розглядаюсь навкруги. Все змінилось. Чомусь думки полинули на Україну у рідне село. Чи і там такі зайшли зміни? Чи можливо, щоб я нє пізнав рідного села?

Ось прибігає до їдальні Лідо. Його повідомили, що я вже у готелі. Зустріч, сльози в очах. Пізнали один одного, , як то кажуть, «бєз загикання», хоча постарілись. Розплакалися. Над вечір зійшлисьт до готелю всі колишні футболісти на гостинне прийняття; я кожного пізнав.

Того вечора ми забавились, а на другий день я почав шукати слідів давньоминулого. Віднайшов церкву, але вона перебудована, хоча на цьому самому місці. Знайшов одну хату, в котрій жила старша італійка з двома дочками, які мали машину і виробляли светри. На мою велику радість, великий санаторій, у якому мав приміщення шпиталь для інвалідів і в котрому було приміщення для нас чотирьох українців, стоїть порожний. За дозволом сторожа, я зайшов на подвір'я, а так досередини. Зайшов у кімнату, де жив полковник Роман Долинський, де спав я, мої друзі з матуральних курсів — Богдан Кульчицький, Володимир Зазуляк та інші. Подвір'я заросло травою, але сітка огорожі та сама із залишеними пролазами, котрими Кулян Михайло «випозичав» італійцям «ропу» або приманював добродушних дівчат. Мала будівля ззаду санаторію зникла. У ній мешкало декілька німецьких генералів. На цьому місці знаходилась футбольна площадка, якої раніше не було. Навколо табору залишилась та сама вузенька доріжка з деревами, які тепер є багато грубшими. Під ними покривджені долею в той час італійці годинами стояли, вичікуючи на горобчика, щоб застрелити і «покадити» зупу. То були гіркі часи для італійців, бо вони мусіли самі себе прохарчовувати, а нас англійці сяко-тако годували. Було зле, але за те було весело. Було досить енергії і покупатись і грати у футбол. Дивувало моїх італійських приятелів, що я давнє сєло краще запам'ятав, як вони. Я їм розповідав точно де все було, рисував доріжки, стежки і хто де жив. Та найбільше цікавости виявили жінки, колишні дівчата, з яких багато подарувало мені на пам'ятку свої фотосвітлини. Я привіз з собою фотоальбом, в якому вони з великою приємністю дивились, як вони виглядали у молодому віці, і навіть вихвалялись перед своїми колєжанками, чи дітьми. Після кількох речень споминів, вони вигукували: «Сі, сі, рікардо! П'єтро-Украї́но»! Маси німців, колишніх полонених рімінських таборів, щорічно організовано приїжджають сюди на літні вакації. Тому то і мої італійські приятелі вивчили німецьку мову для бізнесу, а по-англійському ані в зуб.

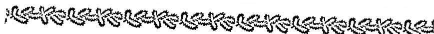

Веселих свят Різдва Христового

та

щасливого Нового Року

б а ж а ю т ь

друзям по зброї, рідним, приятелям та знайомим

Управа і члени станиці
БРАТСТВА кол. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
У ВІННІПЕҐУ

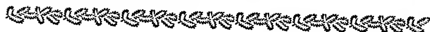

Христос Родився!

В день світлого празника Різдва Христового

Єрархам наших Церков, нашим Членам,

науковцям, громадським і політичним організаціям

та всій українській громаді

всього найкращого бажає

УПРАВА БРАТСТВА ОХОРОНИ ВОЯЦЬКИХ МОГИЛ
«БРОДИ-ЛЕВ»

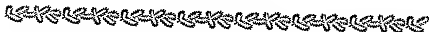

Їздили ми і на поля, де був наш перший притулок і де ми «гостили» більшовицьку репатріяційну комісію. Але там нічогісінько не залишилось. Тому ми вдались з колишнім вартовим Савро Дзіорджетті у напрям Ріміні, де був наш табір. Савро їхав власним автомобілем, а для товариства присілась і його дуже гостинна і ввічлива дружина. У мене страшенна цікавість. Із таборових шатер ні сліду. Нема і сліду із Побідинського театру. Всюди тільки рівнина. Запаркувавши авто, ми пішком підійшли під колишній табір число один, себто український. Всюди залізні ворота, а по будках узброєні вартові. Продістатись за ворота досередини без дозволу не можна. Колишній комплекс усіх таборів перемінено на власність НАТО, а, згідно з підшептування власника придорожнього ґаражу, то там є і бомби з атомовими голівками. Все ж таки нам вдалось вговорити зацікавлених нами родин військовослужбовців і ми зфотографувалися на тому самому місці, де був вхід до українського табору і де «Микола» — англієць мав необмежену «владу»!

Як впустили нас через браму, ми всіли в авто і поїхали доріжкою, що вела попри табір, де від італійських піль відгороджували нас дроти, зараз попри Курінь молоді, поблизу театру, Технічного полку, а там футбольне грище аж навколо Рільничої школи. Та доріжка існує і, проходжуючись нею, можна собі наново уявити весь табір, а в ньому цілу колишню братію, яка пороз'їжджалась по цілому світі. Залишились пусті поля Рільничої школи які нагадали мені пісню: «Чайка скиглить, літаючи, мов за дітьми плаче, де то наші діти ділись, де вони гуляють? Ду гуляють, бенкетують, де ви забарились? ВЕРНІТЕСЯ! НЕ ВЕРНУТЬСЯ!»

Під дротяною загородою ми трохи посиділи, поговорили й відпочили, а від так виїхали аж на самий вершок державки Сан Маріно. Не раз і не два, будучи полоненим у таборі, думалось про цю державку і вільність, а тепер ми приїхали сюди в гості, не як полонені, але як вільні люди. Можна навіть подумати, що варт було відбути два роки в полоні, щоб повернутись і нагадати собі свою гірку долю. В околиці кол. таборів полонених були італійці гостили нас десять днів. Наші полонені, очевидно, не ті, з «українським золотом», — хоч, як кажуть італійці, «дафарі соно дафарі — бізнес є бізнес» і у бізнесі різно буває, — залишили по собі дуже високу опінію про «Україні».

Врешті ми попращались з надією, що частіше відвідуватимемо місця незабутніх спогадів. Надзвичайно приємно звідувати ті місця, у котрих опінія про українців висока. Людина тоді почувається гордою із своєї української приналежності. Казав римлянин: «Цівіс Романус сум — я є римський горожанин, себто — римлянин», а ми, учні латинської мови, можемо перефразувати: «Цівіс Українус сум — я УКРАЇНЕЦЬ завжди і всюди»!

Роман Припхан

СПОМИНИ

Прочитав я повість Романа Колісника «Останній постріл» з великим зацікавленням і приємністю. Автор описує події, в тому й вишколи, які я також пройшов, не вибілюючи, не робить нікого героєм, а представляє події прямо, щиро, безпретенсійно — так, як вони представлялися в дійсності, з усіми додатніми й від'ємними сторінками. В тому якраз велика вартість повісти.

Коли якийсь мисливець, рибалка, а головно ветеран згадує минуле, кожний старається свої пригоди вибілювати, а осяги побільшувати. Це людська річ. Таким «героєм» був і я, коли взимі 1944 року брав участь у групі Баєрсдорфа у поборюванні партизанів Колпака на Білгородщині.

Зараз після рекрутського вишколу мене приділено до сотні важких скорострілів, і ми наступали на якесь село, яке зайняли партизани. Крім вогню і крісів і скорострілів партизани стріляли ще з якоїсь гарматки. Гарматні стрільна голосніше свистали, ніж інші постріли. Це було для мене дуже страшне, бо я чомусь думав, що кожне стрільно летить на мене (моральний ефект!). Я зарився у брудній борозні, і треба було мені доволі часу, заки я призвичаївся до того ефекту, і врешті потягнувся за іншими вояками. Село ми легко «здобули», бо партизани його опустили, — партизани не встрявали у прямі бої, — хоч ми мали деякі жертви від мін, які вони залишили після відступу.

У таких діях проти партизанів пізнав я, що то значить голод, холод та втома, а головно брак сну. Вдень у повнім лаштунку місили ми мокрий сніг перемішаний з болотом, вночі «відпочивали», переважно в нетоплених приміщеннях. Наш відпочинок — це чотири години сну напереміну з двома годинами скріплсної варти — заки прийдеш із стійки й заснеш, знову треба вставати на варту.

З голодом якось ми давали собі раду, бо, незважаючи на нереґулярний харч з військової кухні, ми дещо докуповували в населення, але на брак сну не було ради.

Під час одного такого «спанн»я, повернувшися з варти, я припалив собі черевик. Заблизько присунув я його до вогню й збудився, як мене запекло. Діру в черевиці заткав соломою, і так маршував по мокрім снігу. Ця пригода могла для мене сумно закінчитися. Ми прибули до села, в якому примістилася наша запасна сотня. Як тільки ми прийшли, я, нічого не ївши, побіг до тої сотні виміняти свої черевики. Коли повернувся, не застав своєї сотні, бо вона поспішно виїхала до наступу на якесь інше село. Мене могли судити за дизерторство, але, на щастя, над'їхали три танки, і я впросився на одного й так дігнав свою сотню, мій німецький підстаршина не зголосив цього випадку.

Взагалі, під час бойових дій німецькі підстаршини поводилися з нами дуже ввічливо. Щойно після закінчення цієї акції, зупинившися в безпечнім містечку Звежинец, вони показали свої роги — мовляв, «щоб повернути дисципліну».

З німецькими підстаршинами мав я найприкріший досвід під час рекрутського навчання. Деякі з них були людяні — все таки ми з ними мали випивки й ми їх гостили нашими харчами, які нам привозили рідні здому, — зате інші підстаршини нам дошкулювали, може і з заздрости, бо знали, що ми незабаром станемо теж старшинами й підстаршинами.

Один «уша» (десятник) наказав мені почистити кілька пар черевиків за те, що я, мовляв, спізнився на збірку. Я не хотів того наказу виконувати, але мої товариші мені сказали, що пряма відмова може для мене погано закінчитися — наказ — це наказ. Одначе, згодом я можу зголоситися з своєю скаргою до рапорту.

Я так зробив. Почистив брудні черевики, намастив їх пастою, і зголосився із скаргою до рапорту до сотенного командира. Командир запевнив мене, що не бачить в такім трактуванні нічого поганого, це практикується, щоб втримувати порядок і дисципліну. Мені це теж колись пригодиться, коли я стану підстаршиною чи старшиною. Тому я повинен виконувати всі накази, а згодом колись так само вимагати від своїх підлеглих. (Того самого підстаршину стрінув я на фронті в Долішній Австрії в 1945 році. Він віддав мені почесть і люб'язно усміхався до мене, але якось я не хотів з ним починати розмову.)

У повісті «Останній постріл» автор описує підстаршинську школу в Лявенбурґу. І я там був, і ще тепер згадую всі ті шикани. Три мої товариші не могли там витримати, і втекли, хоч за це грозила кара смерти. З харчами я собі допомагав тим, що сигарки (я не курив) міняв за хліб у німців. Зате із спанням було погано. Весь день нас ганяли, а вночі часто відбувалися всякі «алярми».

Одного дня, після такого нічного «алярму», ми відбували вправи поза містом над озером. На коні приїхав командир школи Люннелюке, і з своїм конем купався в озері. Після вправ ми попросили про дозвіл скупатися в озері, але він відмовив. Мало того, в поворотній дорозі, коли ми втомлені не співали голосно, маршуючи крізь місто, він наказав підстаршинам повести нас на поле на карну муштру. Доповаджені до крайности нашої витривалости, падаючи на землю, ми з цілою силою і злістю били об землю скриньками з амуніцією і зброєю, не зважаючи, чи щось пошкодимо. Побачивши наше напруження, німецькі підстаршини потиху нас заспокоювали, щоб не допустити до якогось спонтанного вибуху.

На німецьких підстаршин з підстаршинської школи не можу нарікати — вони багато кричали, але не були злосливими. З одним із них (Пльонташем) я навіть листувався.

Хочу ще згадати пригоду з крісом під час вправ на «славнім» вишкільнім полігоні — Штрепі. Та пригода могла закінчити мою військову кар'єру. На Штрепі ми поставили шатра, але в них зовсім не перебували, бо весь час були на різних вправах. Вночі маршували за компасом. Кожний в нашій групі по черзі перебирав провід і тоді під плащпалаткою (щоб ворог не бачив) визначував напрям на дальший марш. Хоч ті постої були короткі, ми всі відразу засинали. Спав і я. Йдучи далі в сонному стані гусаком понад озером, я дивився на відбитки вояків у блідому місячному світлі у воді та як смішно махаються кріси на їхніх плечах. Враз острах охопив мене — на моїм плечах нічого не махається! Я забув за свій кріс на останнім постою.

Негайно я зголосив провідникові нашої групи. З товаришом, Богданом Левицьким, вернулися ми до нашого останнього постою, яких три кілометри дозаду. Наші товариші були з моєї халепи задоволені, бо могли трохи поспати. Німецький підстаршина прочитав мені добру лекцію за мою неувагу, але не зголосив цього випадку, а то мені загрожувало б покарання тюрмою і дальші «відповідні наслідки».

У старшинській школі нами вже не ганяли, вправи відбувалися рідше,

зате був великий натиск на теоретичне навчання. Та школа, т.зв. Позен-Тресках приміщувалася в колишньому монастирі біля Познаня. Між нами й німцями була велика ривалізація. Хоч німці в тій школі не були з першого сорту військових, а більше «вишкрабки» з фронтів, проте вони до нас ставились як до «унтерменшів». В науці тяжко було з ними рівнятися, бо деякі наші товариші мали слабе знання німецької мови, зате в спорті й стрілянні ми мали добрі висліди. Ми мали добрих гравців копаного м'яча, плавців і бігунів (Варцаба).

Я грав добре стук-пук і коли я виграв матч з одним німецьким офіцером, то моя перемога стала великою сенсацією у всій школі. Чомусь німці загально вважали, що люди зі сходу Европи (національностей вони не дуже розрізняли) — це самі примітиви з низькою культурою, і були вони дуже заскочені, як ті «примітиви» робили щось краще, ніж німці.

Наша школа складалася з 5 сотень, по 3 «юнкершафти» (чоти) в кожній сотні. Українці творили 4 «юнкершафти», з них 3 були в одній українській сотні, а четвертий належав до одної німецької сотні. Я належав до того «юнкершафту», і ми, українці, мусили добре звиватися, щоб не відставати від німців. Командир нашого «юнкершафту» був по фаху мій колеґа — студіював клясичну філологію. Під час дозвілля ми грали в шахи, і я вигравав, що йому не дуже подобалося.

Вимоги в теоретичному навчанні були досить високі, і багато наших товаришів, головно тих, які не знали достатньо німецької мови, перепали. На 200 кандидатів, які приїхали до старшинської школи, закінчило її тільки коло 70. Я досить добре знав німецьку мову (працював я у німецькому бюрі) і на рекрутському вишколі був перекладачем, то не мав труднощів в науці. (Старшинську школу закінчив я в першій десятці, що неабиякий осяг для чужинця.)

Після закінчення старшинського курсу поїхали ми до Лешан біля Праги на т.зв. Waffenlehrgang (вишкіл зброї). На тому курсі майбутні старшини вишколювалися в орудуванні різних родів зброї, як от: саперство, поборювання танків, снайперство, гармати, міномети. Я спеціялізувався у важких кулеметах.

Перед від'їздом до Лешан я мав багато клопотів і переїздом моєї дружини з Братіслави до Баварії. Вона була у Словаччині, коли там вибухло повстання, і щойно дивізійники її «визволили». Від одного з них вона отримала адресу старшинської школи — був це один з тих, що скоріше мусів повернутися до дивізії, — бо зв'язок з нею я був втратив. Я одружився, коли був у дивізії, тож своїй дружині завжди кажу, що з нею одружився, щоб тільки дістати відпустку з війська.

У Лешанах вишкіл був цікавий, інструктори трактували нас ввічливо. Одначе один цікавий випадок варт тут згадати.

На одних триденних вправах українці грали ролю партизанів, а німці нас поборювали. Під час вправ ми з товаришом Яремчуком вступили до чеського ресторану. В ньому ми з'їли й на добавок купили собі трохи ковбаси. Хоч чехи боялися німцям щось «начорно» продавати, але для нас це радо зробили. Не забув і я про свого товариша Дзюня Мотику й купив кусок ковбаси для нього. А тут попри вікно майнула якась постать. Ми не затривожились, бо опаска на його шапці була така сама, як наша — тобто він «наш», не «ворог». Справді, то був «наш», але командир нашої сотні. Побачивши ковбасу в наших руках, насварив чеха і нас, мовляв, німці на фронті бідують, а ми тут займаємося паскарством. Казав нам віддати ковбасу й записав нас на кару.

Коли запитався чеха, що він може йому чесно дати з'їсти, чех відповів — добре пам'ятаю: «Брамбура з омачков!» (картоплю з сосом). За кару ми з Яремчуком маршували в суботу під час нашого дозвілля 10 км до наступної станиці, а Дзюньо Мотика ще досьогодні має «приємність» з того факту, що за нього я тоді «карався».

Після закінчення курсу, вже наприкінці війни в 1945 році, нам дали старшинські відзнаки, пістолети і вислали на фронт. Мене призначено до 29 полку, де я виконував службу старшини для особливих доручень, бо тоді саме почалася «українізація» дивізії. Ми зі «Сватом» (Гавриляком) присягали на вірність Україні перед генералом Павлом Шандруком, командувачем Української Національної Армії, коли він приїхав переводити дивізію до УНА. До функції старшини для особливих доручень (Ordenanssoffizier — О.О.) належало теж проводити інспекцію фронту. Німець Ган був 1-м О.О., а я 2-им. Одного дня ми відвідали замок Ґляйхенберґ. Було спокійно і ми далековидами з оранжерії замку оглядали місцевість. Коли ми відійшли, прибіг до нас стрілець: кажучи, що якраз до оранжерії впало вороже стрільно; є поранені й убиті.

Згодом я очолив спостережний пункт, який ми замаскували на даху одної хати. Відкрили ми становища ворожої артилерії на висоті Штраден. Я повідомив нашу артилерію, але вона дуже скупо обстрілювала ворожі становища, бо не мала амуніції.

І тут трапилася мені ще одна пригода. Тоді вийшов обіжник, щоб не допускати до ексцесів між німцями й українцями. До «бавора», де ми квартирували, зайшов підстаршина-німець з саперів, і остерігав селянина, що наприкінці війни українці будуть різати німців. почувши його розмову, я увійшов до кухні й запитався того підстаршину, чи він читав останній обіжник. Відібрав від нього його військову книжку й наказав йому зголоситися по неї до командного пункту полку. Незабаром прибіг до мене поручник українець, командир саперської сотні, і просив не робити з тої справи великого шуму, бо той підстаршина — це його заступник. Він несе ввесь тягар роботи сотні, наприклад, закладання мін. Коли я цей випадок зголошу, підстаршину арештують, і він втратить свого заступника. Очевидно, я йому повернув військову книжку, але просив, щоб він своєму заступникові прочитав відповідну лекцію. Після капітуляції ми разом відступали, і той німець весь час дивився на мене косо.

Спочатку відступали ми «організовано», але коли тітовські пілоти почали нас обстрілювати, ми розбіглися. Я дістався на дах поїзду, що їхав до Німеччини (у Баварії перебувала моя дружина) і поїхав. Коли мене повідомили, що в Тамсвеґу збирається дивізія і що незабаром разом з англійцями й американцями, вдаримо на більшовиків, я повернувся на збірний пункт, хоч проїхав уже 10 км поза Тамсвеґ. З собою забрав я ще сімох стрільців, які в полоні не могли мені простити, що я їх «обдурив».

Читаючи повість «Останній постріл», забажалось і мені згадати свої «геройства», бо повість зворушила мене й пригадала давно пережиті події. Ще раз хочу підкреслити, що читання повісти справило мені велику приємність, пригадало мені «старі добрі часи», за що авторові вдячний і сердечно йому ґратулюю.

До читачів В.К. у Великій Британії! *Певна кількість наших читачів у В. Британії не одержали В.К. ч. 3/89 — з причин не від нас залежних. Хто хотівби це число мати, — просимо нам написати — ми радо вам його вишлемо.*

Адміністрація В.К.

Репортаж

Р. Колісник

ЄДНІСТЬ НА КОНҐРЕСІ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

На поселеннях у всіх країнах існують українські центральні об'єднання чи «надбудови» організацій. Є такі країни, що мають таких надбудов по дві або й більше. В Канаді діє одна надбудова — Конґрес (колись був Комітет) Українців Канади. В жовтні Конґрес відбув свій конґрес. На таких конґресах завжди була якась громадська «болячка» й приходило до виміни думок — гострійшої чи тупішої — вибирали з-поміж кандидатів голову, різним «лицем» зверталися до дисидентів, до України, були позакулісові ходи. На останньому — 16-му конґресі, була тільки єдність, і то справжня.

Уже на початку Конґресу всі з'єднано вітали нового генерального губернатора Канади Р. Гнатишина, якого саме був назначив наш прем'єр -міністер. Хоч в пресі різно писали про нього, але всі були згідні, що Гнатишин це добрий вибір.

Нічого ідеального на цьому світі, а ще в нашій діяспорі нема. Тому неоминути контроверсії. Одна контроверсія крутилася біля особи письменника-фантастика Олеся Бердника, який приїхав в гості зУраїни, і його запросив КУК на конгрес. В Україні його два рази покарали за його громадську відвертість за часів Сталіна й застою Брежнєва. Він два рази каявся за твори й за головство Української Гельсінської Групи.

Проти його виступу запротестувало Закордонне представництво УГС, і почали роздавати делеґатам і гостям копії «Заяви» Бердника, яку він написав в часах застою 1984 року, і після того його звільнили. Вони протестували не так проти особи Бердника, як проти передчасного чи післячасного звелчування його особи на Конґресі, бо він своїх заяв не відкликав. Так пояснювали ті, що цю акцію повели, самі недавно прибулі з України — молодий Романюк, Раїса Мороз.

Все таки Конґрес проходив пляново, і Олесь Бердник виголосив свою промову. Промовляв він з точок погляду футуролога й фантаста про метафізичну роль для Святої України, яка повинна стати світилом для майбутніх поколінь Матері Землі, а може навіть Космосу. Це навіть гарно звучало.

Під час нарад було два обіди й одна вечеря, на яких виступали політики — федеральний міністер Епп, провінційний міністер пані Мічелсон, та заступник посадника Вінніпеґу, бо сам посадник Норрі промовляв на відкритті Конґрєсу.

Забаву після бенкету відкликано через сумну подію побиття безборонних людей 1 жовтня у Львові. Конґрес запротестував і звернувся до канадських властей скласти рішучий протест. Місто Вінніпеґ — двійняк Львова — теж вишле протест до міської ради Львова.

Крім звітів і нарад, були ще панелі. Мабуть, найцікавішим був панель, на якому говорилося про Україну і з України, виступали люди, що були на Україні — і то не один раз і професор Київського університету Яременко. Говорили д-р Б. Кравченко, д-р П. Гімка, Марко Стех, і Христина Фріленд.

Всі вони захоплені подіями в Україні. Головне, треба виміни між материком і діяспорою — і то двостронніх. Треба посилати в Україну книжки й журнали, яких там нема. Треба з України запрошувати представників різних організацій, наприклад, делеґатів з страйкового комітету вуглекопів з Донбасу, щоб вони на власні очі подивилися, як канадські профспілки діють делеґатів-колгоспників, які були на установчих зборах «Руху», щоб вони зустрілися з канадськими фармерами, депутатів до Верховної Ради СРСР, щоб простудіювали канадську демократію, студентів університетів і середніх шкіл, викладачів англійської мови, які її не чули в своєму житті з уст англійців, і т.д. Це відносно багато не коштуватиме, і організації чи поодинокі особи можуть такі проєкти зарахувати до своїх «проєктів сторіччя».

Професор Василь Ярсменко, який як гість викладав українську літературу в Альбертському університеті, повний сподівань і оптимізму,. але сказав, що повернення національної свідомости українському народові заберс більше років. Поступ великий, і вже тепер належить до гордости говорити на вулицях в Києві літературною українською мовою.

— Але ми европейці, одягаємося по-европейському й хочемо мислити й діяти по-европейському — для нас народницької культури вже замало — Діяспора й народ в Україні — це одне. Нам треба доброї інформації і відчування пульсу народу. Найважливіша сучасна справа — це наступні вибори в Україні. Від них залежатиме, як покотяться дальші події.

— Треба великої терпеливости і єдности. І ця єдність запримічується в Україні. Єднаються робітники й інтеліґенція, меншості, колгоспники — всі в боротьбі за краще майбутнє і демократизацію.

Він ще просив, щоб кожний рік присилати в Україну таких красивих дівчат, як Христина Фріленд.

Христина Фріленд не тільки красива, але й мудра й резолютна дівчина. З Гарвардського університету вона була поїхала на студії української мови й літератури до Києва. Одначе там її хотіли втягнути до «ненаукової» діяльности. Їм це не вдалося, то, очевидно, появилися в радянській пресі про неї різні «віньєтки». Це було тоді. Тепер її запросили на установчі збори «Руху», і, на її здивування, радянські власті, дали їй візу, хоч деякі радянські медії не забули їй колишньої провини».

Щоб такі пляни здійснити, діяспорі порібна інфраструктура, — говорив Кравченко, — тобто, щоб хтось координував та контролював всі дії допомоги й виміни. Акцію повинні теж координувати з Народним Рухом України за перебудову, — запропонував проф. Ярсменко, — бо на Україні можуть небажані кола такі дії використувати для себе.

Був панель про проблеми іміґрації. Малу квоту спонзорства урядом Канади використовують, так би сказати, що заки ця квота проголошена, тому українські втікачі малощо з неї користають. Одним словом, для наших іміґрантів треба приватних спонзорів.

Був панель студентів. Вони дякували за стипендії на працю під час вакацій в канадському парлямснті в Оттаві, бо це практична школа канадської політики. Були ще й інші панелі. Варто згадати, що КУК створив Комісію століття поселення українців Канади. Ці святкування пічнуться від вересня 1991 року, а закінчаться величавим Конґресом в жовтні 1992 року.

Очевидно, жоден Конґрес не може закінчитися без резолюцій. Звичайно бувало так, що резолюційна комісія відкладала резолюції «поза Конґрес», не маючи змоги й сили їх усіх простудіювати й узгіднити на час.

На цьому Конґресі і цю точку «вичерпано». Резолюції, як належиться, «щедрі» і довгі, і їх так багато, **що нема сили** делеґатові усіх запам'ятати. Але щось все таки запам'яталося, наприклад, що багато точок повторялося в різних видозмінах, бо різні «підкомісії» ці самі «проблеми» витягували на свій лад. Одна делеґатка запропонувала, щоб на наступному Конґресі прочитати, крім нових, ще старі резолюції і прослідити, чи їх виконано. Мабуть, вона ще не обзнайомлена з практикою і методикою конґресів і не знала, що резолюції схвалюється на те, щоб їх не виконувати, бо якби мали їх виконувати, вони не були б резолюціями. Очевидно, її пропозицію не прийняли, бо вона прийшла запізно і з підлоги.

На попередніх конґресах вибори голови — це була «хвилююча» точка, бо кожний голосував тайно за свого кандидата. А на цьому Конґресі і при виборах була єдність — один кандидат д-р Д. Ціпивник. Коли прочитали його ім'я, всі делеґати зробили йому «овацію» на ногах». (Не забули й про дружину). Він так вседе справами, що навіть найзапекліші критики не мали критичного слова.

Подякував він за довір'я, підкреслив нашу єдність в Канаді й нашої дії щодо України. Наша громада не іміґрація (90% народжені в Канаді), а постійна рівноправна частина Канади. Коло 30 тисяч річно відвідує Україну й час, щоб канадський уряд відкрив посольство в Києві. Ніби всі годяться, але, як кажуть урядові чинники, нема на це фондів. (Мабуть, треба буде створити ще один комітет і проголосити збірку на відкриття канадського посольства в Києві.)

Друга важлива проблема — це промовчування медіями подій в Україні й української проблематики взагалі — якби нас не було. Щоб знищити людину, не треба її вбивати чи ув'язнювати, — говорив д-р Ціпивник, — можна її зіґнорувати.

Закінчив він словами одного промовця, який сказав, що він був студентом, тобто студіює українців в Канаді, і далі буде студентом українців, — такі ми цікаві, — так і КУК буде співпрацювати з своїми організаціями й громадою зріло й у державному дусі, щоб ми могли відіграти свою потрібну ролю.

На останньому полуденку нагороджували медалями Шевченка людей за громадську працю. Було кількадесять нагороджених. Нагородили наших побратимів д-ра Мирослава Малецького, Мирослава Біґуса й «вічного отамана» Станиці Братства у Вінніпеґу О. Загороду.

Професор Українського вільного університету з Мюнхену д-р Володимир Янів отримав нагороду від Канадського інституту українських студій за свою наукову діяльність — грамоту й чека на 5 тисяч долярів.

Слід ще сказати, що на 16-му Конґресі делеґатів було менше, ніж на попередніх Конґресах, — тільки понад три і пів сотні, — але було багато більше з молодшої ґенерації, яку в деяких випадках можна назвати старшою, відрізняючи її від «сеньйорської». Вони проводили Конґресом і майже його перебрали.

«НЕНАВИСТЬ ПОРОДЖУЄ НЕНАВИСТЬ»

(Адам Міхнік між українцями в Канаді)

Сьогодні запанував у Східній Европі новий дух — народи прямують простим шляхом до демократії, до особистої та національної свободи. Хто краще

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ

І НОВИМ РОКОМ

щиро вітаємо наших членів і українську громаду

Філядельфії і околиці

Дирекція й урядники

„САМОПОМІЧ“

Української Федеральної Кредитової Кооперативи

у Філядельфії

Централя:

1729 Cottman Avenue, Philadelphia, Pa., 19111

Tel.: (215) 725-4430

Філія:

4946 North Broad Street, Philadelphia, Pa., 19141

Tel.: (215) 455-8770

знає ці процеси ніж Адам Міхик, польський інтелектуал, історик-професор, теперішній посол до Сейму, який шість років «вивчав історію комунізму» в тюрмі. Написав він кілька книжок, які теж друкувалися в інших мовах на Заході, наприклад, знамениті «Листи з в'язниці» англійською мовою.

Не зважаючи на свій вік, — йому 43 — Міхнік виглядає дуже молодо. Він пояснює здивованим, що підходили з ним знайомитися: «Тюрма» консервує». Одягається в джінси, сорочку з відкритим коміром — не тому, що так молоді тепер ходять, але, мабуть, тому, що хоче підкреслити свою приналежність до робітничої спілки «Солідарність» (Він є головним редактором найбільшого тижневика «Газета виборча» і дорадником Валенси).

Міхнікові не бракує сенсу гумору, який дозволяє йому сміятися самому з себе. Він гикається, і на останній зустрічі з громадськістю 26 листопада в Торонті сказав напочатку, що буде говорити по-польську, але українці розумітимуть, бо говоритиме повільно. Навіть якби хотів скоро говорити, не може, бо загикується. Знову під час запитань і відповідей, коли йому перервав один чоловік з залі, Міхнік просив: «Дайте гикавому докінчити речення».

Моттом виступів Міхніка було: порозуміння і ще раз порозуміння. Це порозуміння мусить прийти в першу міру між поляками й українцями, двома великими народами на Сході Европи. Іншого виходу в теперішній ситуації для кращого майбутнього немає. Коли поляк і українець сидять у тюрмі, вони найперше мусять освідомити собі, хто їх туди посадив, замість ремствувати один на одного. Війну між двома завжди хтось третій виграє. Це знаємо з історії наших народів.

Український народ, який може найбільше з усіх народів зазнав лиха, проходить сьогодні нове відродження, та йому належиться справедливе життя. Врешті-решт треба нам навчитися з минулого, що ненависть породжує ненависть. Ненависть навіть в імені демократії — це зло. Треба виховувати народ на християнських принципах. Очевидно, початковий перехід від марксизму буде важкий.

— Я підтримую націоналізм всіх народів, крім польського, — говорив він з переконанням.

Міхнік уважає, що теперішні наші кордони повинні залишитися. Львів — це українське місто, хоч воно було центром польської культури, так само, як Вроцлав був осередком німецької культури Міхнік гордий з добрих досягнень польської культури й історії, але встидається несвітлих і темних актів. Одначе кордон повинен існувати не на те, щоб роз'єднувати, а щоб він став для обох народів помостом до приятельських відносин.

Дотеперішні заяви польського уряду, що Польща однонаціональна держава, зродилося до того, що тільки поляки могли бути повними громадянами. Це змінюється і зміниться накраще, і всі меншини в Польщі — українці, німці, євреї, литовці, білоруси — стануть повноправними громадянами. Одначе, на все треба часу, бо за день-два не можна змінити того, що запроваджено и що плекалося цілі десятиліття брехнею.

Наприклад, література й пропаґанда витворили неґативний стереотип українця. Що зробити? Як направити цю ситуацію? Не почнемо палити книжки, бо до чого це доведе? Треба видавати нові правдиві книжки, а дотеперішні тоді автоматично стануть свідками несправедливого минулого. Добра воля — це найкраща запорука мирного й справедливого ладу.

Слід брати приклад з Канади, в якій багато народів і культур живе мирно, на повних громадянських правах і в добробуті.

Щодо можливостей допомоги еміграцій обох народів, то трсба б почати подібний процес, як проходить в їхніх материках. Почати порозуміння, наприклад, так, як його запросили українці до Канади, так само повинні поляки запросити до Канади чи Америки Івана Драча чи Володимира Яворівського з Руху.

Ненависть, яка не була б, навіть до панівного народу — російського, до такого самого доведе — до ненависти. Ліпше шукати приятелів серед них, щоб повалити несправдсливість. Сталінська імперія проходить деструкцію, і цьому процесові не буде звороту. Російська імперія, якщо не змінить своєї імперіяльної політики, то закінчить так самісінько, як закінчила турецька імперія. Отже, для неї теж єдиний шлях — демократія і права людини й народів.

Міхнік відомий з своїх поглядів і виступів серед українців — він був у польській делеґації на Установчих зборах Народного Руху України за перебудову. Своє привітання він закінчив: «Щастя Вам, хай Бог дасть Вам сили. Хай живе демократична справедлива вільна Україна». Він високо цінить Статут і Програму Руху як широко демократичні, і тим самим Рух охоплює різні групи й всі національності в своїх лавах і запевнить собі успіх.

Так склалося, що на збори прибув теж Євген Сверстюк з України. Він виступав попсреднього дня на бснкеті для збільшення фонду ім. Сопінки. Сверстюк, попрошений до слова, говорив про події в Україні та свій досвід. В таборах, де він карався, вже його попередники створили здоровий ґрунт для одного способу мислсння серед євреїв, литовців, естонців і навіть росіян. Російське керівництво не бачить свого народу, а тільки ті, яких треба тримати в поневоленні. За це російський народ платить дуже високу ціну й собі приносить шкоду. Росіяни мають великих праведних мислителів, як Щедріна, Герцена. В Польщі є середовище, з яким можна відверто й щиро говорити. Часи зміняються і панує оптимізм. Творення нових мітів в 20-му столітті не потрібне.

Сверстюк сказав, що він знайомий з Міхніком, а від Установчого з'їзду Руху став його приятелем.

Міхнік повністю погодився зі словами Сверстюка, і вони оба обнялися на сцені.

Було багато запитань від українських і польських слухачів. Одну відповідь варто занотувати. Міхнік засуджує акцію «Вісла», під час якої виселювано лемків з їхніх земель, і хоче анулювати обмежуючі закони на повернення у їхні сторони. Однак, він є проти відшкодування за заподіяні шкоди і кривди? Бо хто може справедливо це оцінити? І тоді прийшло б до торгування, кого вина більша, і хто має більше отримати.

Запитання, мабуть, були б не вичерпалися й до півночі, хоч збори відбувалися по полудні. Але Міхнік відлітав о годині 6-ій. Його до Торонта на вікенд запросив Український Народний Дім, який очолює д-р Юрій Данилів. Зборами провадив проф. Петро Потічний.

Р. Колісник

Володимир Козубель

«ГАЛИЧАНИ» НА УКРАЇНІ*

Хто з поміж нас не мріє щоб поїхати на Україну? Для нас вона здійснилася 16 IX коли наша капела, запрошена на фестиваль «Червона Рута», переїхала польсько-радянський кордон і зупинилась у Львові, щоб відпочити перед дорогою до Чернівців.

Старовинна столиця Галичини зразу нас захопила, не могли ми тільки зрозуміти чому в місті Лсва так багато міліціонерів. Майже на кожній більшій вулиці «гуляли» кільканадцяти особові бойові групи, які уважно на все дивились. Чого ті, як додумуюсь, «гості з Азії» шукали у Львові поки що «Галичани» нс знали. Всс стало ясним коли наша старенька «Ниса» попсувалась. Ждучи на технічну допомогу ми почали говорити з львів'янами. Вони докладно розказали, що оцих «гостей» «запрошено» щоб держали «порядок» в часі великої маніфестації, яку у неділю 17 IX рішили влаштувати оборонці УК-Церкви та всі львівські патріоти, щоб вшанувати пам'ять жертв сталінського террору на Західній Україні.

Чекаючи на згадану допомогу, щоб не тратити часу «Галичани» взяли інструменти і почали грати. На глядачів нс треба було довго ждати бо в мить на тротуарі біля перехрестів Першотравневої і Вільхової зібралось біля 1000 осіб. Товпа скоро побільшувалась, присутні слухаючи гостей з Польщі підспівували, а деякі і плакали. Сльози викликали передусім пісні Українських Січових Стрільців та українських повстанців з II світової війни.

Десь після 3 годин вуличного концерту, який став вже патріотичною маніфестац'єю, несподівано, від сторони Старого Міста над'їхав зелений самохід з якого вискочило кільканадцять функціонерів. Вони, згідно з приказом зразу почали наводити «порядок», якому загрожував ворожий десант з Польщі. Як виявилось пізнішс якась «радянська людина» наслала міліцію, піднявши тривогу, а у Львові поляки співають «Щє не вмерла Україна».

Правдою є що співано наш гімн, але не робили того поляки а «Галичани» спільно зі своїми львівськими земляками. Треба притому сказати, що поляки зі Львова, які були серед слухачів, також з пошаною український гімн співали.

Треба признати анонімному інформаторові міліції, що справді Україна щє не вмерла, а та, як сказав один з міліціонерів «націоналістично-бандерівська товпа» була цього найліпшим доказом. Побачили це «Галичани», коли офіцер міліції хотів провірити їх паспорти та не вспів. Люди обступили його і захищаючи земляків з Ольштинщини відігнали функціонера та і його «героїв».

Дальше мужчини підняли вгору зіпсовану Нису і віднесли її на тротуар, дс незабаром почали її реперувати.

Біля машини знов залунали пісні, а міліція побільшила свої ряди. Почалось робити горячо тим більше, що один з офіцсрів загрозив «Галичанам», що будуть депортовані з СРСР, як народ не розійдеться, а машина не рушить скоро з місця.

Після довгих псрсговорів, які проходили вжс всчором, міліція погодилась відступити. В кінці втомлені музиканти пішли на всчерю, на яку запросили їх молоді люди, які недалеко цього «контрсволюційного місця» мали свою хату. Там добрі поївши хлопці довго розповідали про своє національнс життя в ПНР а також з великим зацікавленням слухали що дієтьсяна Україні.

Христос Родився!

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року
всьому українському воящтву, їх родинам,
усій українській спільноті та побратимам нашої Станиці
б а ж а є

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Гамільтоні, Канада.

Веселих Свят Різдва Христового та щасливого Нового Року
б а ж а є

SURMA BOOK & MUSIC CO.

11 East 7th Street, New York, N.Y. 10003

Ярослава з сином Миколою, Мироном, Маґда з дітьми
Маркіяном і Дарією та Мирон Сурмач, ст.

Веселих свят Різдва Христового та щасливого Нового Року
Членам Братства 1-ої Української Дивізії УНА
і всім українським ветеранам
п е р е с и л а є

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА 1-ої УД УНА

Оттава, Канада.

Христос Родився!

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року
всьому українському воящтву, їх родинам,
усій українській спільноті та порбратимам нашої Станиці
б а ж а є

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

Нюгейвен, Конн.

Ранком, коли господар допоміг нам виремонтувати машину, всі разом поїхали в центр щоб взяти участь в згаданій на початку маніфестації. Пробитись не було легко бо зі всіх сторін стояло повно людей. На вулиці, що біля собору святого Юра зібралось щонайменше 150 тис. людей. Багато з-поміж них тримало синьо-жовті прапори з золотими тризубами та релігійні символи УКЦ. На кожному прапорі висіла чорна лєнточка на знак жалоби і пам'яті жертв сталінського терору та багатолітньої неволі.

Після богослуження промовив представник Української Гельсінської Спілки, який відчитав резолюцію, в котрій засуджено договір, «Ріббентроп-Молотов».

Коли все закінчилося «Галичани» разом зі своїми львівськими приятелями пішли віддати честь великому Кобзареві. На площі, де має стояти його пам'ятник всі музиканти купили національні прапори і послухавши промов, які голосно лунали біля високо піднесеного синьо-жовтого прапора поїхали пообідати. Попоївши вернулись в центр, щоб вдруге взяти участь в багатолюдній маніфестації, яка відбулася з ініціятиви УГСпілки.

Після неї, з великим багажом вражінь капела від'їхала зі Львова прямуючи до Чернівців. По дорозі, коли «Галичани» зупинились в Тернополі, щоб відпочити, біля Ниси появився якийсь мужчина і почав записувати реєстраційні номери. Побачивши це один з музикантів підбіг до нього і запитав яким це чином робиться. Відповідь була коротка — Нам так нужно. Кому було це «нужно» не відомо. Можна лише догадуватись, що був це працівник спецслужб, який побачивши українські національні символи, став виконувати своє завдання.

З обуренням та сумом, що ще не всюди українці можуть бути собою капеля поїхала дальше.

Дорога минула спокійно і вечором ми були вже перед Чернівцями. До міста однак в'їхати не було легко. Міліція докладно провіряла всім паспорти. Закордонні машини пускала лише по запрошенням. Чого боялись — не відомо.

* Правдоподібно це назва музичного ансамблю.

Ольштин «Жорна», ч.2/1989

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Фейлетон

Ро-Ко

ПІСЛЯЗ'ЇЗДОВІ МІРКУВАННЯ

Чому люди їдуть на зїзди? Чому з'їзди стали найпопулярнішими імпрезами нашої діяспори? Над цим питанням я ще не застановлявся, але думаю, що щось в тому мусить бути. Приготування, їзда, зустрічі, привітання-цілування, бенкети, забави, панелі, концерти, прощання-цілування, відїзд. Ох, правда, я майже забув — є ще наради.

Братство дивізійникі теж відбуває з'їзди — це вже традиція Дня праці на «Верховині». Був такий з'їзд і цього року — не один, а подвійний — крайовий і головний. Все пройшло гарно, по-двізійному, вичерпано програму — майже, бо деякі точки програми не даються вичерпуватися. До таких невичерпних програм належало кубло і медалі.

Кожний громадський діяч знає, що в кожній, навіть найкращій родині заходять непорозуміння. Таке непорозуміння сталося між одною станицею і одною крайовою управою. (Не називаю їх поіменно, бо справа не вичерпана і можуть бути упередження винних і невинних). А це непорозуміння зайшло від слова «кубло», яке, появилося в друковнім медіюм. Пошкодована сторона образилася. Пошкоджуюча сторона виправдалася так: ...«...провід Братства не є безпартійний. Якщо б був, то тоді слово «кубло» не зразило б вас». І тут правнича кісткаприткновення зарита: в якому дусі вжите це слово? Воно бодай дало справі той позитивний бік, що навіть дивізійники знайшли собі мовний проєкт в Році української мови. Є такий, котрий порахував, що слово «кубло» має 110 «відтінів значення». І чи то дивно, що ця справа ще не вичерпана? Може треба буде проголосити дивізійну гласність на чотири свободи та перебудову на кубла?

З медалями справа інша. Вона не буде вичерпана доти, доки всі медалі не вичерпаються. Це ще не мусить означати кінець, бо може прийти другий наклад. Одначе справа не так в медалях, як у хрестах. Під час з'їзду Братство нагороджувало новоствореним Золотим хрестом за особливі заслуги. То була найдовша точка під час бенкету. Хто дістав його і за що? Я підслухав розмову двох побратимів на другий день.

Чув я, що З. дістав Золотого хреста за особливі заслуги, — каже низький побратим піднесеним тоном. — Які заслуги?

А ти був на бенкеті — запитує його вищий друг майже нечутно.

— Ні.

— А ти не знаєш, що треба бути там, де медалі роздають, а не там, де їх здобувають.

— А я взяв і дав такий Хрест тому, що піде з братським прапором під Об'єднані Нації в Нью-Йорку і махатиме ним бодай п'ять хвилин, як наші брати вимахують синьо-жовтими прапорами в Україні, — гостро відповів низький.

А ти це зробиш? — підніс голос вищий.

Я не дістав Хреста! — відрубав нищий.

Жарти жартами, але я ще хочу поділитися своїми враженнями з концерту. Був гарний концерт. Виступав хор, у якому співав побратим Закаляк (назву його по прізвищу, бо то мистецтво) Він співав незвичайно мурмурандо, то він співав з нот.

Мушу ще згадати відомого усім в Америці гумориста Степана Магмета. Він на концерті дійсно мав «гумористичну ролю». Він відкрив концерт без мікрофону, говорив жарти, з яких люди сміялися, заповідав точки, співав у хорі, закрив концерт вже з мікрофоном, а між точками раз чи два заслоняв картину на сцені.

І не знаю, чи він дістав Золотого хреста за особливі заслуги...

Книжки

БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

У 1988 році вийшла польською мовою 265-сторінкова книжка у видавництві Zaklad Narodowy imienia Ossolinskich п.н. «Богдан Хмельницький». Автор Януш Качмарик. Тираж 50 тис.

Постать великого гетьмана була й далі залишається об'єктом студій істориків не тільки своїх, але і чужих. До них слід зачислити Я. Качмарика, який використав в більшості оригінальні документи для своєї найновішої праці: стародруки, спомини, рукописи й газети, що збереглися в польських архівах, українські джерела, як от: літопис Самовидця, праці М. Костомарова, М. Грушевського та його учня І. Крип'якевича; праці польських, російських, французьких і турецьких істориків. Він цитує широке дипломатичне листування з польськими королями (Владиславом IV, Яном Казимиром), з київським воєводою Адамом Кисілем, який був посередником в переговорах між польськими королями й гетьманом, з турецьким султаном, татарським ханом, московським царем, молдавським господарем та багатьма іншими можновладцями того часу.

Хоч деякі події описує автор дуже детально, не згадує про страшний визиск українського селянства польськими землевласниками та їхніми жидівськими орендарями, ані про нетолерантне трактування українського православія польськими єзуїтами. Одначе пише про польські селянські повстання проти феодального ладу в корінній Польщі, які поставали за інспірацією Хмельницького.

Він досить об'єктивно насвітлює діяльність Хмельницького вважаючи його талановитим стратегом, незвичайним дипломатом й політиком та добрим адміністратором. Качмарик приходить до висновку, що рішення і дії великого гетьмана були раціональними в тодішніх дуже складних обставинах.

Качмарик завважує, що деякі автори порівнювали Хмельницького з великим мужем-реформатором Англії Олівером Кромвелем, хоч, як подає польський історик Людвіґ Кубала, роля Хмельницького була куди важчою від Кромвеля. Хмельницький усе починав від нуля, а свої осяги здобував сам.

Хмельницький був великим державним мужем, який мав природну інтуїцію передбачувати дії своїх противників, і тільки предчасна смерть не дозволила йому закінчити своїх державних плянів — створення і закріплення української незалежної держави.

Ярослава Качай

Листи до редакції

До Хвальної Редакції!

Сам не знаю, як Вам, Побратими, подякувати за те, що посилаєте мені безплатно «Вісті комбатанта». Я з нетерпеливістю на них чекаю, бо тільки в журналі багато дечого прочитаю такого доброго, що не знайду в іншій пресі. Одначе, сумно стає, коли погляну на сторінку «Ті, що відійшли...» Рідшають наші лави, відходять також мої добрі знайомі побратими.

Знаю, що видання такого цінного й великого журналу коштує багато, і пошта не даром доставляє, і праця дописувачів і працівників, тому тільки можу Вам щиро поґратулювати. Посилаю в листі 10 американських долярів — хай це буде хоч на поштові марки, бо більше не маю змоги. Я на пенсії і ще дуже хорую. Тут лікарі і ліки дуже дорогі, а до того я не маю бельгійського громадянства, живу на паспорті політичного втікача, то не дуже їм хочеться старого пенсіонера лікувати.

Дякую Вам ще раз та бажаю доброго здоров'ячка і багато успіхів. Щирий привіт передаю усім з полону в Мурнав над озером, Авербаху, Реґенсбурґу й з тих днів на камені в Бад Айблінґу. Теж шлю щирий привіт усім з місця відпочинку біля Бродів, а з 2-ої сотні 30-го полку сотникові Березовському. Залишилось нас дуже мало.

Веселих Свят Різдва Христового та щасливого Нового Року!

Мирон Келеман
Брюссель, 13 листопада 1989

Лист до Краєвої Управи Братства в США

November 1, 1989

Dear Mr. Zakalak,

I want to thank you very much for gift to us the book The Ukrainian Division Galicia, 1943-1945.

I read in from cover to cover right away and now my sisters are reading it. I was overjoyed to find the book written in english, as I never very proficient in Ukrainian.

I cannot tell you how much this memoir means to me. Although we did occasionally listen to our Father's memories of the war it did not somehow impress much upon our minds. Perhaps because we were young and a family of all girls. But being older now and having read the book I understand more and survied the Battle of Brody. I now have their medals from that battle I will always treasure along with the book you have sent us, so that my children will know the history that their Grandfather can no longer share with them. I am heartbroken that my Father is no longer here, I'm sure he would have a lot more memories to tell me. I have learned late-but I will never forget.

Thank you for your thoughtfulness,

Sincerely,
Lidia Puszkar Chaudhri

КНИГА ПРО АМЕРИКАНСЬКИЙ ПОЛОН

В американському полоні перебувало понад 2 тисячі дивізійників у двох окремих таборах. Про цю подію мало написано. Тепер підготовляється книга про американський полон. Тому просимо колишніх полонених прислати нам спомини з свого побуту в полоні чи навіть окремі епізоди з того часу, наприклад, як попав у полон, перші дні, перебування в окремих таборах, звільнення і т.п. Знаємо, що в полоні рисував карикатури Богдан Козак, старший брат Ека. Може хто має таку карикатуру чи одноднівку, яку було раз чи два рази випущено.

Матеріяли і спомини просимо слати до редакції «Вістей комбатанта».

З'ЇЗДИ 1-ОЇ УД УНА НА ОСЕЛІ «ВЕРХОВИНА»

Це вже увійшло в традицію, так і кол. вояків 1-ої УД УНА як й Оселі Українського Братського Союзу «Верховина», що під час Дня Праці відбуваються тут їхні з'їзди чи зустрічі. Цього року в днях 2-го, 3-го та 4-го вересня з'їхалися тут комбатанти — кол. вояки 1-о УД УНА не тільки з Америки, але також і Канади та інших країн світу, щоби відбути 9-ий Головний Делеґатський З'їзд, як також і 9-ий Крайовий Делеґатський З'їзд Братства 1-ої УД УНА в ЗСА.

Першим відбувся в суботу 2-го вересня ц.р. з'їзд Крайовий, який відбувається що два роки та по звітах та нарадах вибирає Крайову Управу на наступну каденцію. З'їзд почався вже ранком, бо часу на наради було мало. Його зачав молитвою кол. вояк Дивізії о. Богдан Карась, який коротко пригадав, що перед Братством є ще великі завдання й їх в згоді ми всі маємо за обов'язок виконати. По звітах та річевих нарадах, якими вміло проводив І. Скіра вибрано нову управу в майже незміненому складі. Її очолив на наступні два роки вдурге Р. Гаєцький.

Зараз по нарадах та по спільному коктейлю, гарно приготованому управою Оселі, відбувся у великій залі бенкет, в якому участь взяли численно так і учасники з'їздів з родинами як і теж численні гості — представники комбатантських та громадських організацій. Бенкетом проводив кол. голова Крайової Управи Братства в ЗСА Осип Голинський. На вступі, заки почався бенкет Президія Головної Управи Братства, яка рівночасно і капітулою відзнак «Золотого хреста за особливі заслуги» і «Пропам'ятної медалі «Pro Fide Et Patria», під проводом урядуючого ще голови д-ра Мирослава Малецького, відзначила «Золотим хрестом заслуги» громадян та членів Братства. Відзнаки

ці встановлено рішенням попереднього з'їзду а надасться їх за особливі заслуги поодиноким особам за видатну діяльність, в українських комбатанських організаціях або за незвичайні осяги для добра української справи. Першим відзначено особливо заслуженого приятеля й опікуна кол. вояків в таборі в Ріміні, коли воякам грозила небезпека видачі ворогові — большевицьким загарбникам. Ним є всеч. о. митрат Іван Біланич. Дальшими відзначеними були: сл. п. В.В. Будний — за його невтомну працю для Братства як журналіст, хронікар, автор та громадський діяч; інж. Михайло Ліщинський — за його невтомну працю для Братства як найстарший старшина в Братстві та за його труди для Суспільної Служби Комбатанта. Особливо мило було відзначити голову УВС побратима Івана Олексина, який так багато праці вкладає для ведення Українського Братського Союзу як теж для громадських організацій Америки та в розсіянні. Дальшими відзначеними були колишні та теперішні провідні члени братства 1-ої УД УНА.

По бенкеті товариську зустріч продовжувано на Комбатанських вечорницях при звуках орхестри «Амор».

В неділю, 3-го вереня зараз ранком по богослужбі та соборній панахиді біля «Могили-Пам'ятника» за спокій поляглих вояків 1-ої УД розпочато наради 9-го головного делеґатського з'їзду. По вичерпних, ділових звітах поодиноких референтів, відзначення »Золотого Хреста за особливі заслуги» заскочила звітуючого голову, д-ра М. Малецького, надаючи йому це відзначення за довголітнє ведення редакції «Вістей Комбатанта», і працю як голова Братства. В дискусії головною темою було видавництво та нагінка на кол. 1-у УД УНА в різних країнах поселення. З огляду на це, що два з'їзди відбувалися разом видано одні резолюції, текст яких друкується в «Вістях Комбатанта». На внесок номінаційної комісії нову головну управу переобрано в майже незміненому складі з головою д-ром Мирославом Малецьким на чолі.

По офіційних нарадах, Братство все влаштовує на Оселі «Верховина» розваговий концерт. Зараз по нарадах на цьому концерті виступав хор «Трембіта» з Нюарк-Ірвінґтон під диригентурою відомого скрипаля та музика проф. Р. Венке, який гарно підібраною програмою втішав публику. Заповіджене Тріо Бандуристів «Гомону Степів» виступило як дует через це, що один виконавець в останній хвилині не мав змоги появитися.

Програмою вів кол. член ОУМС, улюблений член Братства Степан Магмет. Він не тільки сповняв ролю конференсє, але втішав публіку легким дотепом та дуже доброю мистецькою формою в своїй гумористичній точці. Другим веселим виступом була точка гостя з Канади Романа Колісника — фейлетоніста «Вістей Комбатанта» РО-КО, автора книжок, останньо нагородженої книжки «Останній постріл».

По зустрічах прийшлося розпрощатися в понеділок, щоби роз'їхатися домів, до праці для громади і Братства, а передовсім для ніколи незабутої батьківщини.

Роман Гаєцький

У ПОШАНУ ПОЛЯГЛИМ ПІД БРОДАМИ

Дуже мало читаємо в українській пресі в діяспорі про комбатанське життя колишніх вояків 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії в

Австралії. Одначе, організоване життя колишніх дивізійників на цьому континенті існус.

Хоч простори між осередками с дуже великі: Сідней — Мельборн, Сідней — Брізбен, Сідней — Аделаїда, Сідней — Перт с віддалені на сотні кілометрів, одначе діяльність існус, хоч не однакова.

Хочу запізнати читачів з нашим осередком в Лідкомб. Лідкомб с віддалений від Сіднею, найбільшого міста Австралії 18 км. Лідкомб сміло можна назвати центром українського життя в стейті Нового Південного Велсу. Саме в Лідкомбі побудовані: українська католицька церква, а на церковній площі братська рідна школа, гарний монастир для сестер Василіянок, Дім української молоді разом з Товариським клюбом та з Осередком СУМ-у, Український Народний Дім з центральною Рідною Школою та з Осередком Пласту, дві кооперативи: «Карпати» і «Дніпро». А біля Лідкомбу с ще дві гарні православні церкви. В околицях Сіднею, недалско від Лідкомбу, с ще третя православна церква, громадські доми, спортовий клюб «Київ», та багато інших організацій.

Братство колишніх вояків 1-ої УНА, Станиця Сідней, відзначила 30-го липня 1989 р. 45-ту річницю бою під Бродами. Чимало часу витратили побратими дивізійники на підготовку до цих святкувань, але успіх був їм заплатою за їхню працю.

Панахиду за поляглих вояків під Бродами відправив парох Української Католицької Церкви св. Андрія в Лідкомбі о. митрат І. Шевців, колишний вояк 1-ої УД, у супроводі о. Т. Кліша та диякона Ж. Коломийця. В неділю 1-го п. п. відкривається куртина, на сцені символічна могила і присмно було побачити прапори Дивізійної Станиці і Станиці УПА. Дві юначки СУМ-у складають вінок на символічну могилу — вони майбутність нашого народу. Заля повна, щоб вшанувати тих, що віддали свое життя за батьківщину. В той час в нас були гості з України п. Д. Павличко з дружиною, та, на жаль, перед національним славнем вийшли із залі.

Заповідачем програми була панна Катруся Коцюмбас. Святкову програму відкрив голова станиці Микола Мик, який привітав присутніх та одно-хвильною мовчанкою вшановано пам'ять усіх тих, котрі віддали свое життя на вівтар Батьківщини. Хор «Струмочок» при церкві св. Андрія в Лідкомбі, під керівництвом Марійки Думи, виконали дві пісні: «Геть вороги з України», Слова і музика А. Гнатишина, «Гей хлопці в коло» — упівська пісня, При фортепяні панна К. Коцюмбас.

Змістову доповідь прочитав побратим Петро Солотар.

Хор «Сурма» під дириґентурою маестра Т. Фіґоля виконав «Вилітали орли» музика М. Лисенка, «Ой зза гори чорна хмара» музика М. Лентовича. При фортепяні панна Івон Фріндл.

Пані Катерина Атаманюк продеклямувала дуже добре «Броди», М. Вереса.

Хор «Суцвіття» під дириґентурою маестра П. Деряжного виконав: «А мати ходить на Курган, сл. Д. Луценка, музика А. Пашкевича. «А льон цвітс синьо-синьо, сл. В. Юхми, музика І. Сльоти. При фортепяні пані Н. Зінченко.

Петро Деряжний виконав одну пісню на бандурі: «Зспівай бандуро», сл. Ніни Калюжної, музика Г. Китастого.

Тріо з бандурою Ніна і Петро Деряжні та Валя Спесива заспівали «Писаний камінь», народня пісня, музика А. Пашкевича.

Петро Солотар продеклямував «Вперед брати» М. Вереса.

Програму дня закінчив хор «Сурма» під дириґентурою Тараса Фіголя «Подай, дівчино ручку на прощання», повстанську пісню гармонізацій Романа Левицького і національний гимн. При фортепяні панна Івон Фріндл.

М. Б.М

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ Б-ТВА КОЛИШНІХ ВОЯКІВ 1-ОЇ УД-УНА В НІМЕЧЧИНІ

21 жовтня 1989 р. відбулись в Мюнхені чергові Загальні Збори Братства кол. вояків І-ої УД-УНА, що їх відкрив голова Р. Дебрицький, вітаючи присутніх. Після вшанування пам'яті померлих у минулій каденції 3-рьох побратимів, голова ЦПУЕН Степан Костюк привітав Збори від нашої центральної установи та передав привіт від кол. капеляна Дивізії о. митр. П. Дубицького. Від хворих побратимів у Баден-Вюрттемберґ передав привіт О. Світлик, від ОУЖ пані М. Сімків. Письмовий привіт прислав, колишній голова ЦПУЕН мґр. А. Мельник та М. Фарима з Ляндсгуту.

Вибрано президію Зборів у складі: В. Вацик — голова, О. Світлик і М. Сімкі — секретарі. Одноголосно прийнято порядок нарад, запропонований в повідомленні про Збори. Витяг з протоколу попередніх Зборів відчитав голова Р. Дебрицький, який прийнято без застережень. Вибрано мандатну комісію під головуванням М. Лущака. Р. Дебрицький склав звіт із діяльности в 4-річній каденції, а саме: Майже щомісяця-за вийнятком літніх вакацій — відбувались Сходини членів Б-тва. На них обговорювано світові події й події з життя української діяспори, востаннє з діяльности визвольних національно-політичних організацій в Україні. Члени Б-тва відбували щорічні поїздки на могили поляглих побратимів в Австрії, до яких вже десятки років долучуються побратими з Австрії та члени ОБВУ в Англії. Брали в цих поїздках участь поодинокі побратими з Австралі й Голляндії, були групи із ЗСА і Канади. У 1988 р. в поїздці взяв участь голова Централі Б-тва, д-р М. Малецький, того ж року співав на могилах поляглих та на св. Літургії хор «Україна» з Німеччини. Капелян дивізійників-ветеранів, о. монс. д-р О. Дзерович з Відня, у своїй проповіді в австрійському костелі розказав австрійцям про 1000-річчя Хрещення України.

В цьому часі у поїздці до Австрії взяли участь заст. голови Головної Управи Р. Данилюк, Б. Ясінський, представник Т-ва «Броди-Лев» В. Лодзюк та д-р. Р. Дичковський з Кольорадо. Вперше взяв участь в поїздці до Австрії ректор УВУ в Мюнхені проф. Д-р Б. Цюцюра з дружиною. Ці щорічні поїздки, що їх ми відбуваємо від 1971 р. з'єднали нам багато приятелів не тільки серед австрійських урядових чинників і комбатанських організацій, але не менше серед місцевого населення, яке цінить нашу пошану поляглими і національну солідарність на чужині, бо до Фельдбаху приїздять побратими з усіх континентів. В цьому році відзначено гідно 45-ту річницю битви під Бродами походом на могили похоронених вояків на мюнхенському цвинтарі й панахидами над ними. 22 липня відправив Владика Кир Платон в нашій катедрі заупокійну Св. Літургію з панахидою, а після неї відбулась жалобна академія із доповіддями Р. Дебрицького і майора В. Д. Гайке. Виступав хор «Україна» та з мистецькими точками доньки дивізійників.

◆◆

Христос Родився! *Славіть Його!*
Із світлим празником Різдва Христового Нового Року, вітаємо Головну Управу Братства, Краєві Управи, Станиці, та всю нашу Дивізійну Братію та бажаємо радісних свят Різдва Христового і щасливого Нового Року.

СТАНИЦЯ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Дітройт, Міш.

Христос Родився!
Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року всьому українському вояцтву, їх родинам, усій українській спільноті та побратимам нашої Станиці
бажає

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Рочестері, Н.Й., США.

Христос Родився! *Славіть Його!*
Із світлим празником Різдва Христового і Нового Року, вітаємо Головну Управу Братства, Краєві Управи, Станиці та всю нашу Дивізійну Братію та бажаємо радісних свят Різдва Христового та щасливого Нового Року.

СТАНИЦЯ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Клівеленд, США.

Христос Родився!
Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року всьому українському вояцтву, їх родинам, усій українській спільноті та побратимам нашої Станиці
бажає

СТАНИЦЯ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Тандер Бей, Канада.

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року! Українському вояцтву, їх Родинам, Українській спільноті та побратимам нашої Станиці
пересилає

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Боффало, Н.Й.

◆◆

Секретар Б. Шарко протоколував сходини і засідання Управи та провадив кореспонденцію. В цьому році взяв участь як делегат на Делеґатському З'їзді в ЗСА, на якому Головна Управа нагородила золотим хрестом заслуги голову Б-тва в Німеччині, Р. Дебрицького і секретаря. Б. Шарко був теж культосвітнім референтом. Про стан каси звітував фін. референт В. Длябога. Касове сальдо виносить 6.807.84 НМ. Кольпортажею журналу «Вісті Комбатанта» і дивізійних публікацій займався господар В. Остапів. Контрольна Комісія не висловила до звітів жодних застережень, тому предсідник Зборів запропонував уділити уступаючій Управі абсолюторію, що одноголосно схвалено. Номінаційна Комісія запропонувала наступний склад Управи: голова — Р. Дебрицький, 1-ий заступник В. Шарко, 2-ий заступник Гр. Матичак. секретар — М. Сімків, скарбник — В. Длябога, господар — В Остапів, вільний член — М. Колодницький. Усіх вибрано одноголосно на голову Контр. Комісії вибрано І. Захаркова. членами В. Вацика і М. Лущака, на голову Товариського Суду — О. Світлика, членами — М. Фариму і В. Бойцуна. Голова Р. Дебрицький подякував Зборам за довір'я до нього і поновний вибір, за гармонійну співпрацю та побажав дальших успіхів у новій каденції. На закінчення відспівано національний гимн.

ЮВІЛЕЙНІ СВЯТКУВАННЯ 75-ЛІТТЯ ВИМАРШУ УСС ТА 45-ЛІТТЯ БОЮ ПІД БРОДАМИ.

В суботу, 7-го жовтня 1989 р., за почином Станиці Братства 1-ої УД УНА в Чікаґо, українська громада відзначила 75-ліття УСС та 45-ліття бою під Бродами бенкетом який відбувся в авдиторії Собору св. Володимира і Ольги.

На ефектовно прибраній сцені, Б. Кашубою, відзнаками українських армій, стали до Апелю з прапорами комбатанти СУВ, 1-ої УД УНА та УПА. Апель відкрив голова Відділу Т-ва УПА С. Ґоляш, згадуючи про виступ УСС. Це ті сини Галицької землі, що підняли «Червону калину», щоб Мати Україна не журилася». Започаткована збройна сила усусусів мала вплив на цілий нарід. За їх прикладом підносили «Червону калину» в Києві та у Львові. Символ «Червоної калини», хоч хилився додолу, але не падав, бо все нові борці своїми чинами її підносили.

Пам'ятаймо, що вояки Української дивізії, впавші під Бродами, полягли в боях воїни УПА і члени ОУН та знищені в таборах смерти українські патріоти засвідчили, що Ідея і Дух, до якої всі воїни прямували є одна і вона є безсмертна.

Коли згадуємо і вшановуємо апелем впавших під Бродами та всіх героїв України, то пам'ятаймо, що доки в наших серцях є віра в Бога і в Його святу Правду, то ніхто нас не вб'є, чого доказом є сьогоднішні події в Україні. Доки лунатиме наша пісня в церквах і школах, доки в нас буде своя Правда і своя рідна мова, то ми не пропавші.

Апель закінчено словами поеми С. Любомирського «Броди»:

«Побратими, спокійно спіть,
Про долю-волю тихо сніть
Вас не забули

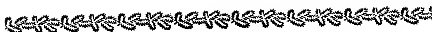

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ
ЩИРИЙ ПРИВІТ І СЕРДЕЧНІ ПОБАЖАННЯ
ДЛЯ НАШИХ ШАНОВНИХ ЧЛЕНІВ, ЇХНІХ РОДИН
ТА ВСІЄЇ УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ В ДІЯСПРІ
ЗАСИЛАЄ

УКРАЇНСЬКА ЩАДНИЦЯ

UKRAINIAN SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

8100 ROOSEVELT BLVD. PHILADELPHIA, Pa. 19152
TEL.: (215) 331-1166

ФІЛІЯ:

1321 WEST LINDLEY AVE., PHILADELPHIA, Pa. 19141
TEL.: (215) 329-7080-81

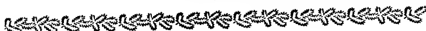

Софії перший вільний дзвін
Приречений Вам у поклін,
Полумя вічне Вам у славі
В окупленій Вашим життям
Державі!»

Схилились вояцькі прапори. Воянтво і громада віддали честь поляглим. Неслись акорди пісні «Слава, героям» та «Як, ви умирали», а думки присутніх неслись на поля боїв, до тюрм, в концтабори, згадуючи тих, що полягли, щоб жила Нація.

Святкову зустріч відкрив голова Станиці 1-ої УД УНА Б. Кашуба. Молитву провів учасник Дивізії о. митрат М. Бутринський.

Привіти надіслали: Відділ УККА, УКРади, комбатанські організації, молодечі, суспільно-громадські, о. капелян Олешко з Фінікс та місцевих фінансових установ Банк «Певність» та Кредитівки «Самопоміч», які спонсорували програмку святкувань. Зачитано привіт від ген. УВК інж. Кущинського.

Святкове слово виголосив о. митр. М. Бутринський, вказуючи на продовження чину УСС, який через різні формації, дійшов до постання Дивізії, яка піднесла «Чрвону Калину», а її члени дальше продовжують ідею вільної України.

Головна Управа Братства 1-ої УД УНА видала мсдалю, якою нагороджено учасників цього бою.

Перше нагороджено, під оплесками всіх присутніх та повстанням з місць, усусуса Івана Дубицького. Другий усусус Корнило Бородайко не міг прибути, тому йому передано.

Нагороджені дивізійники: д-р Фаріон О., д-р Бурачинський Е., д-р Дражньовський Р., Скоморох І., Глібчук Б., Гуцул П., Гаврих А., Лехнюк Я., Мелінишин І., Михайлишин Д., Притоцький В., Партикевич В., Филипович М., Ярема І.

Процедуру провадили у майор УНР Личик М., Ґоляш С. від УПА, та від Братства 1-ої УД УНА Кашуба Б. і Припхан Р. Слово до нагороджених виголосив майор Личик, найстарший віком старшина.

Окремо представлено жінок-вояків присутніх святі: Андрусишин Олю медсестру Дивізії, та упістки — мґр. Камінська І, Ґоляш Н.

У мистецькій частині виступало тріо «Три Сестри» — Павлик О., Карасейчук Г., Гончаров Н. — котрі виконали: «Подай, дівчино, ручку на прощання», «На світанку», «Понад Прутом моя Коломия». Гарно зіспівані сестрички повністю вдоволили присутніх.

Господар свята, С. Ґоляш, заповідаючи кожну точку, давав короткі дані про працю дивізійників в таборі Ріміні, Англії та ЗСА і Канаді. Пригадано, що в Ріміні виходив щоденник «Життя в таборі», тижневик «Батьківщина» гумористичний журнал «Оса». Братство Дивізійників мас поважний здобуток у видавничій діяльности. Вичислено понад 30 книжкових видань.

Завдяка пок. Л. Рихтицькому та його послідовникам, а також Станиці в Чікаґо, Братство мас дуже великий вклад у філятелістичній діяльности. До цього треба додати мистецькі одиниці та суспільно-громадську працю, яку ведуть вояки-дивізійники по всіх українських громадах.

Пані С. Кралька присвятила борцям боїв під Бродами окрему поезію, яку прочитала.

Веселих свят Різдва Христового

та

щасливого Нового Року

б а ж а є

ПЕРШЕ УКРАЇНСЬКЕ БЮРО ПОДОРОЖЕЙ

Маркіяна Когута і Ігоря Куриліва

BLOOR TRAVEL AGENCY

1190 Bloor Street West, Toronto, Ontario Tel.: (416) 535-2135

Не шукай собі чужих бюр, бо найкраще обслужить

„АҐЕНЦІЯ БЛЮР“!

РАДІСНИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
бажає

„ДОРА“

ґалерія і книгарня
УКРАЇНСЬКИЙ ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНИЙ ЦЕНТР

700 Cedar Road, Philadelphia, Pa., 19111

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
ПРИЯТЕЛЯМ І КЛІЄНТАМ
бажає

FANTASY GIFT SHOP

HAND PAINTED CERAMIC

5728 N. 5-th Street, Philadelphia, Pa. 19120

Відома солістка пані Анна Маринець милим голосом та доброю інтерпретацією кожної проспіваної точки, при награному на стрічку супроводі Надії Савин, виконала: «Червона калино, чого в лузі гнешся», присвячену усусусам; «Найдорожча», присвячену матерям, які виряджали своїх синів боронити рідний край; «Балада про мальви» присвячену впавшим борцям під Бродами та всім борцям-героям.

Кінцеву молитву провів о. Климчук, парох катедри св. о. Миколая. Вкінці проспівали «Гей у лузі червона калина» та «Ще не вмерла Україна».

Степан Ґоляш

З ДІЯЛЬНОСТИ СТАНИЦІ БРАТСТВА К. ВОЯКІВ 1-ОЇ УД УНА В РОЧЕСТЕРІ, НЙ

В неділю 24 вересня 1989 року Станиця святково відзначила 45-ті роковини боїв під Бродами. Вполудне відправлено Панахиду в церкві св. Йосафата, співав хор під диригентурою інж. Ярослава Матковського. Під час Панахиди стояли стійки з прапорами — Братства, Українських Січових Стрільців, ОбВУА, УПА і СУМА.

Після Панахиди відбувся в церковній школі обід, під час якого проведено святкову програму. Дуже цікаву доповідь, переплітаючи її віршами й цитатами з творів, виголосив Ігор Чмола з Баффало. Василь Білан з вояцькою енерґією продеклямував два вірші Богдана Бори. Дружини дивізійників, пані Іванка Мартинець і Надя Джус, заквітчали червоними маками членів Станиці — учасників боїв під Бродами: Володимира Ґулькевича, Семена Кобасюка, Осипа Колця, Карла Маньківського й Павла Романчика. Господар свята Володимир Мотика відмітив, що В. Ґулькевич, після прориву з оточення, вступив до УПА, в лавах якої дальше продовжував боротьбу аж до 1947 року, коли з рейдом УПА дістався до Західньої Европи.

Згодом вручено Ігореві Чмолі та деяким членам Станиці пропам'ятну медалю на честь Тисячоліття удержавлення християнства в Україні — Pro Fide et Patria. Євстахові Загачевському медалю уфундувала Станиця Б-ва в Чікаґо за особливі заслуги для їхньої Станиці. При цій нагоді складено ґратуляції своїм двом членам — Іванові Олексинові, президентові Українського Робітничого Союзу, та Любомирові Біликові, кол. голові Крайової управи Б-ва та довголітньому членові Головної управи Б-ва, за те, що їх нагороджено під час цьогорічного делеґатського з'їзду Б-ва Золотим хрестом за особливі заслуги.

Свято вдостоїли своєю присутністю два ветерани Українських визвольних воєн — Теодор Бабюк і Володимир Кольцо.

Заля була прибрана барвистими дивізійними емблемами та гербами українських земель, які намалював Євстахій Загачевський. Він теж приготовив виставку дивізійних експонатів, які численні присутні з цікавістю оглядали.

Володимир Мотика

Книжки на Україну!

До читачів нашого журналу та Станиць Братства кол. вояків 1-ої УД УНА

Сьогодні відчувається великий брак української літератури на Україні. Це головним чином відноситься до нашої історії та часів 1-ої і 2-ої воєн. Про українську дивізію появлялися книжки й статті в невірному насвітленні.

Ви можете причинитися до акції освідомлення, посилаючи нам книжки, які Ви вже використали й у майбутньому не потребуватиме, а саме:

«Українська дивізія «Галичина» майора В.Д. Гайке в українській мові.

«Заграва на сході» Романа Крохмалюка

«Під сонцем Італії» Василя Вериги

«Шляхами II світової війни» Василя Вериги

Просимо слати ці книжки на адресу «Вістей комбатанта».

ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА"

В днях від 21 вересня до 15 грудня 1989 р. ми одержали від наших передплатників журналу на пресовий фонд слідуючі вплати:

Станиця Братства 1 УД УНА в Нюарку із збірки в часі панахиди і тризни замість квітів на могилу побратими св. п. Олександра Смаля, датки зложили: **по дол.100.00:** п-ні Олександра Терлецька, **по дол.50.00:** Орест Лисинецький Ганудя і Олег Лазірко, Знон Терлецький, **по дол.25.00:** Ярослав Бігун, Теолор Крупа, Роман Гавриляк, Орест Мостовий, **по дол.20.00:** д-р Роман Кравчук, Петро і Ольга Семенюки, Юрій Олесницький, Володимир Шпирка, Тарас Пастушенко, Олег Пастушенко, М. Лев, Теодор Чіх, Леся Псх, Орест і Марічка Слупчинські, Осип Голинський, **по дол.10.00:** Кость Гречак, Осип Труш, А, і С. Феденишин, Лев Коленський, Володимир Боярський, Степан Магмет, М. Дереш, Л. Рудзінський, Ігор і Марія Кігічаки, В. Кульматицький, В. Гнатів, Василь Цюрпіта і Іван Стефуришин, Василь Савицький, **по дол.5.00:** Богдан Куриляк, В. Пелехатий, Мирослав Роговський, А. Рогалський, Я. Закаляк, Осип Ляцко і Т. Цар **разом 745.00**

Станиця Братства 1 УД УНА в Торонто із збірки на панахидах і тризні замість квітів на свіжу могилу св.п. побратима Осипа Мудрого зложили: **по дол.50.00:** Василь Бибик, **по дол.20.00:** Ілярій Кушніренко, Лев Бабій і Андрій Чорній, **по дол.10.00:** Михайло Мельник, Михайло Рудзік, Корнель Когутяк, Євген Логаза, Іван Бурда, Іван і Ольга Падик, Петро Демянюк, Омелян Кульчицький, Володимир Яворський, Тарас Качмарчук, Тарас Ґут, Ольга Дусановська, Степан Ґула, Володимир Гуляк, Богдан Опалевич, Я. Похмурський, Василь Чупринда, Мирон Пазій, Антін Дербіш, Ярослав Дутка, Богдан Чамбул, Богдан Дусанівський, Лев-Бекесевич, д-р Остап Сокольський, **по дол.5.00:** Володимир Міськів **разом 365.00**

Станиця Братства 1 УД УНА в Нюарку із збірки підчас тризни в пам'ять побратима св. п. Мирослава Яцуся, датки зложили: **по дол.25.00:** Юрій Яцусь, **по дол.20.00:** Володимир Безсонів, **по дол.10.00:** Богдан Ґонь, Гелен Ґонь, Юлія Кріса, Іван Кобасовський, Софія Ґоль, Маргарета Яцусь, Мирося Курман,

М. Хомут, Василь Хомут, Іван Стефуришин, Осип Яцусь, Антін Фединишин, Мирослав Курман, **по дол.5.00:** Софія Струмська, Андрій Яцусь, Степан Ґонь, В. Колтовський і Люба Турчак **разом 200.00**

Станиця Братства I УД УНА в Нюарку в пам'ять св. п. Михайла Слободяна зложила: **по дол.75.00:** Управа Станиці, **по дол.30.00:** дружина Покійного Михайла Марія Слободян **разом 105.00**

Степан Мединський — Лондон (Кан) із збірки в часі тризни в пам'ять побратима св. п. Михайла Деркача **50.00**

Ярослав і Леся Ґаби на свіжу могилу незабутого побратима св. п. Романа Самотулки **25.00**

Ярослав і Леся Ґаби та Михайло і Ірина Боднаруки — Вінніпеґ, в пам'ять побратима бл. п. Діонізія Фещура, який помер у Ноттінґгамі — Англія **25.00**

Станиця Братства I УД УНА в Едмонтоні прислала пожертву на пресовий фонд В.К. від дружини покійного св.п. Івана Воркуна **100.00**

Павло Кралька — Вінніпеґ в пам'ять його учителя книговедення в Торговельній школі в Ріміні побратима св. п. Осипа Мудрого **10.00**

П-і Стефанія Девоссер — Торонто на розбудову журналу Вісті Комбатанта **500.00**

Станиця Братства 1 УД УНА — Вінніпеґ із святочними побажаннями передала від Управи Станиці **дол. 25.00, по дол.10.00;** від О. Загорода, Т. Гальма, Д. Іванчик, М. Боднар, М. Романюк, П. Батіґ, П. Кралька, П. Музика **по дол.5.00:** В. Бартиш, О. Гура, М. Мисько, І. Савчак, С. Паучок, І. Нестор, М. Ґембаравський, М. Мандзій і М. Хар **разом 150.00**

Едвард Старжинський Австралія **87.76**

по дол. 30.00: Евстахій Загачевський — Рочестер, Михайло Березовський — Ортонвилл, Роман Бойцун — Торонто **разом 90.00**

Д-р Мирослав Небелюк — Торонто **23.00**

по дол. 20.00: Юліян Чорній — Чікаґо, Степан Чучук — Чікаґо Богдан Артимишин — Філядельфія, Володимир Король — Фльорида **разом 80.00**

Михайло Мельник — Торонто **18.00**

п-і Тамара Чорна — Торонто **16.00**

по дол.10.00: Євген Шипайло — Ратерфорд, Григорій Южин — Гартфорд, Роман Стафанюк — Джексон Г., Андрій Гарасовський — Чікаґо, Володимир Галушка — Чікаґо, Мирон Келеман — Бельгія, Богдан Баранник — Фльорида, Григорій Козакевич — Ріджайна, Іван Саламанчук — Ріджайна, Євген Левицький — Філядельфія Юрій Ференцевич — Джерзи Сіти **разом 110.00**

Радісних свят Різдва Христового

та

щасливого Нового Року

Друзям по зброї — колишнім Воякам 1-ої УД УНА,
їх Родинам та всій українській спільноті
на рідних землях і закордоном

б а ж а ю т ь

УПРАВА І ЧЛЕНИ
СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Едмонтоні, Альберта, Канада.

За Управу:

Богдан Небожук
секретар

Михайло Кучер
голова

Іван Хохлач — Монтреаль	**9.00**
по дол.8.00: Богдан Маців — Монтреаль, Федір Цимбалюк — Торонто, Олександер Дранценко — Саскачеван, п-і Олександра Самотулка — Гамільтон **разом**	**32.00**
Микола Бойчук — Фільядельфія	**7.00**
Петро Михайлишин — Тандер Бей	**6.00**
по дол.5.00: Віктор Новак — Ватерло, Володимир Папірчук — Калґари, Ярослав Терлецький — Буена парк, Василь Катериняк — Ст. Кетеринс	**20.00**
по дол. 3.00: Іван Ткач — Монтреаль, Федір Бородайлюк — Монтреаль, Василь Федорук — Ванкувер **разом**	**9.00**
	РАЗОМ: 2,912.76

Наше щире співчуття пересилаємо Родинам та Приятелям свв. п. Олександра Смаля, Осипа Мудрого, Мирослава Яцуся, Михайла Слободяна, Михайла Деркача, Романа Самотулки, Діонізія Фешукра, Івана Воркуна. Дякуємо Управам Станиць, ініціаторам збірок та збірщикам і всім жертводавцям.

Зокрема щиро дякуємо Вельмишановній пані Стефанії Девоссер — Торонто за постійну та довголітню піддержку нашого журналу щедрими датками та листами з признаннями та заохотою до дальшої праці.

Адміністрація В.К.

Вісті з України

«Україна чи Малоросія?» Памфлет це твір Миколи Хвильового, який ніколи не був надрукований, а рукопис був знищений самим автором, вважався назавжди втраченим, І ось до редакції «Радянське літературознавство» нещодавно надійшла архівна знахідка — 54 машинописних сторінки повного тексту знаменитого памфлету Малоросія чи Україна?» Це безперечний щедвер української публіцистики, критики й сатири, — пише заступник головного редактора «Радянського літературознавства». — Він вражає гостротою проблематики, котра залишається вельми акутальною й по сьогодні. Памфлет буде надрукований в першому числі журналу «Радянське літературознавсто» за 1990 рік. (МУ, ч. 210)

Зріст передплат. «Літературна Україна» добилася зросту передплат на 1990 рік на 210% — 80 тисяч на 168 тисяч. (У цьому не враховано зріст читачів поза межами України). Якщо кількість примірників тижневика, що надходить до кіосків залишиться в 1990 році на тому ж рівні, що й 1989 — тираж перевищить 200 тисяч. Із інших видань тільки журнал «Жовтень» зі Львова має зріст передплат на 165% із 51 тисяч на 87 тисяч та місячник «Вітчизна» на 131% — із 27 тисяч на 35 тисяч. Інші видання українські журнали й газети виходитимуть приблизно таким самим тиражем, що в 1989 році.

В Биківні знайшли польські жертви. Під час ексгумації знайдено в кількох похованнях польські конфедератки, офіцерські чоботи і пелерини, ґудзики з орлом і ін. речі, що свідчить, що там знищено теж останки польських військовослужбовців і цивільних осіб. Всю правду про Биківню можна буде викрити, коли відкриються всі надсекретні архіви і поіменно назветься тих, хто похований у Биківському лісі під Києвом, — пише Сергій Кисльов у «Литературный газети». (КЖ, Ч. 34)

Пам'ятник Шевченкові у Львові. У конкурсі на проєкт пам'ятника Шевченкові жюрі вирішило не признати жодному першої нагороди, натомість присуджено дві другі і одну третю. З авторами цих трьох премій складено угоди на подальшу доробку проєктів. Більшість львів'ян хоче бачити пам'ятник на проспекті В. І. Леніна. Фонд на побудову пам'ятника, започаткований 1981 року виносить 530 тисяч карбованців. (ЛУ ч. 44)

Додаток про українську мову. З приводу створення Катедри української мови, літератури та культури в Київському політехнічному інституті, часопис «Культура і життя» помістив інтерв'ю із заступником проректора В. І. Шаховським. В Інституті проведено опит викладачів і студентів щодо вживання української мови. Отже, лише 29,2 відсотка викладачів і студентів вважають можливим проведення усіх видів зайнять з різних дисциплін українською мовою. 30,8 — вбачали доцільним користуватися українською мовою на зайняттях з суспільних та економічних дисциплін. 40,6 надали перевагу паралельному читанню лекцій українською і російською мовами за вибором студентів. 47,6 відсотка були готові вести зайняття українською мовою, а 22,8 - зможуть це зробити після мовної підготови протягом 6-8 місяців. При опиті першокурсантів виявилося, що є такі які хочуть, щоб лекції читати лише російською мовою, але близько половини — за лекції українською мовою. (КЖ ч. 44).

ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ! ***СЛАВІМ ЙОГО!***

З РАДІСНИМ СВЯТОМ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

та

З НОВИМ 1990-им РОКОМ

всіх вельмишановних співробітників, передплдатників, кольпортерів, жертводавців, читачів і прихильників — сердечно вітаємо та багато щастя, здоров'я, добра й усіх Божих благодатей щиро бажаємо.

Просимо ВСІХ і надалі підтримати працю нашого Видавництва, зокрема — скласти щедру КОЛЯДУ на видавничий фонд «Літопису УПА»

У щирій пошані,

LITOPYS U.P.A.
P.O. Box 97, Station "C"
Toronto, Ontario
M6J 3M7
CANADA

Редакція і Адміністрація

Вид. Спілки «ЛІТОПИС УПА»

З доповіді голови постійної комісії Верховної Ради по освіті і культурі УРСР Б. Олійника, виглошеної на сесії ВР перед обговоренням і прийняттям Закону про мови, довідуємося, що в навчальному 1989-90 році:

* додатково відкрито і відновлено понад 200 українських шкіл і понад 300 кляс з українською мовою навчання в російських школах;
* мережа україномовних і двомовних дошкільниих закладів зросла на 706 одиниць;
* переведено на українську мову навчання частину ПТУ в Дніпропетровській, Запорізькій, Кримській, Миколаївській, Сумській областях та в Києві;
* у вузах кількість груп з викладанням українською мовою з 22 відсотків у минулому піднялась до 42 у нинішньому році;
* з цього року введено викладання історії України, а у всіх вузах читається курс української мови і літератури для осіб, які не склали іспитів української мови.

З опиту в Дзєржинському і Київському районах міста Харкова, де є всього одна українська школа, довідуємося, що 20 відсотків опитуваних повністю підтримали закон про удержавлення української мови, а 25-28 — підтримало з деякими обмовками.

Десята сесія Верховної Ради УРСР прийняла Закон про мови в УРСР та постанову про порядок введення в дію цього Закону. Українська мова стала державною, але пише «Літературна Україна»: «Можливо цей документ не такою мірою радикальний, як багатьом мріялося. Проте — на ще одну сходинку духового, національного відродження ми таки піднялися».

В чийому інтересі? Розшуки за друкарськими машинками з українським шрифтом йшли роками. Одні жалілися в газетах, другі самі собі помагали (доброблювали українські черенки до російського шрифту). А покажується, що Кіровоградське виборниче об'єднання «Друкмаш» випускає такі машинки та й з будь-яким шрифтом вже понад сім років.

Ось що довідуємося з інтерв'ю кореспондента «Літературної України» з членом дирекції «Друкмаш»: в цьому році «Друкмаш» виготовив замовлення на 1100 машин з українським шрифтом. Виробництво реалізує свою продукцію через бази Міністерства торгівлі, які в свою чергу мали б постачати їх до крамниць. В чийому інтересі промовчується інформувати споживача про порядок замовлень і сам продукт? (Легко можна додуматися, — А.К.)

Дальше дирекція поінформувала, що в 1990 році перейде на випуск вищої якости електронних друкарських машин «Елема» за ліцензією Східньої Німеччини. «Елема» має можливість переключитися з одної мови на другу, має оперативну пам'ять, можливість редаґування, справлювання помилок, центрування тощо. (ЛУ ч. 41)

На поклик кобзи. У Стритівці — мальовничому селі на Київщині — відкрито школу кобзарського мистецтва. Усього ж — 25 юнаків з різних кутків України. Там вони живуть одним, за словами Б. Олійника «Козацьким кошем».

Програма передбачає вивчення фолкльору та етнографії, інструментабандури, основ композиції та поетики, фортепіяно, а такої історії та географії України і багато іншого. Мета: готувати не лише артистів, а й носіїв давнього мистецтва. (ЛУ ч. 42)

Товариство «Славутич» у Москві просить йому помогти! Товариство української культури в Москві «Славутич» повідомляє, що в двадцяти та

ХРИСТОС РОДИВСЯ!
веселих свят Різдва Христового
та
щасливого Нового Року
приятелям, знайомим
і
всій дивізійній братні
бажає

ІВАННА МАЗУРОК З РОДИНОЮ

Філядельфія, Па., ЗСА

Радісних свят Різдва Христового
та
щасливого Нового Року

Членам Головної, Крайових і Станичих Управ
Братства кол. Вояків 1-ої Української Дивізії УНА
всій дивізійній братії та їх родинам, комбатантам усіх
українських збройних формацій та всій українській спільноті

бажає

СТАНИЦЯ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Торонті, Канада.

гальноосвітніх школах Москви відкрилися кляси з українською мовою навчання. Крім того діє початкова недільна українська школа. Є всі підстави відкрити не одну, а кілька українських шкіл.

Відчувається катастрофічний брак україномовних підручників, посібників з української мови і літератури. Товариство просить по змозі надсилати будь-які підручники з української мови і літератури, щоб задовольнити бодай найпершу потребу. Адреса: 113162 Москва, ул. Шухова 21, вк. 27 Шимову І.Я.

Відкриття духовної семінарії в Києві. У столиці України 4 жовтня відкрилась духовна семінарія. Навчання розраховано на чотирирічний курс. Передбачено викладання української мови і літератури. Головна дисципліна — біблійна історія — теж викладатиметься українською мовою. (ЛУ ч. 42)

На Заході думають, що політика навчання українською мовою виникла внаслідок гласности й допомагання Українських Католицької і Автокефальної Православної Церков. Тепер теж дозволено відкривати ці церкви, що колись були закриті урядом. До них власне посилатимуть україномовних священиків, щоб їх втримати при Російській Православній Церкві. Як відомо, найбільший відсоток церков СРСР існує на Україні, і велика більшість священиків походить з України.

Повідомляють, що Польська Католицька Церква теж навчатиме своїх священиків української мови для обсади евентуальних відкритих костьолів на Україні.

Смерть і воскресіння музею. Під таким наголовком «Літературна Україна» ч.43, помістила статтю про друге відкриття музею великої актриси Марії Заньковецької. Перше відбулося у Києві в будинку, де проживала актриса. 1979 року Рада Міністрів прийняла постанову про його ремонт. А у травні 1983 року, після пожежі, хоча будинок і всі його експонати були врятовані — музей знесли.

Публікація С. Плачинди про долю музею в «Літературній Україні», підтримана широкою громадськістю, причинилася до віднови й відкриття музею.

Як довідуємося, це вже третій музей відкрито закликами С. Плачинди. Перший — 1962 року — був хутір Надія, садиба Івана Карпенка Карого (Івана Тобілевича), видатного драматурга, актора й режисера. Другим — 1970 року — музей Яновського в селі Почаївці, до 70-річчя народження письменника Юрія Яновського.

Недавно у Львові відкрився музей ще однієї актриси-видатної співачки Соломії Крушельницької.

Павличка вибрано депутатом. Дмитро Павличко, видатний поет, відомий в Україні і поза її межами, автор сотень поетичних перекладів з різних мов, блискучий публіцист, активний громадський і культурний діяч, лавреат Шевченківської премії і голова Товариства української мови ім. Т. Шевченка, дістав у своє шістдесятиліття чи не найкращий подарунок — довір'я 87,6 відсотків калуських виборців бути їхнім народним депутатом СРСР. (ЛУ, ч. 42)

«***Заарештовано і знищено.*** У просторій залі Київського будинку вчителя відбувся вечір присвячений талановитому письменникові Борисові Антоненку-Давидовичу, якому цього року сповнилося б 90.

«Антоненко-Давидович ще молодим письменником зазнав тяжких репресій, в наслідок чого потрапив до сумнозвісного ҐУЛАҐ-у. Та не зламався ми-

стець, бо зрозумів, що його особиста трагедія — то трагедія цілого народу», пише Зінаїда Стась. А перший секретар СПУ Ю. Мушкетик наголосив: «Я не знаю трагічнішої долі, ніж доля Антоненка-Давидовича».

З великим сумом довідуємося, що останній рукопис спогадів мистця «заарештовано», і, як повідомили з відповідних установ, знищено всього п'ять років тому (ЛУ ч. 43)

Центральна наукова бібліотека. В жовтні 1989 р. відбулося урочисте відкриття нового будинку Центральної наукової бібліотеки (ЦНБ) в Києві. Ця 27-поверхова споруда, оточена скверами та фонтанами, є найбільшою на Україні, а за площею — 35,7 тисяч квадратних метрів — найбільшою бібліотекою в СРСР.

Бібліотека включає книжкове багатство успадковане від бібліотек Київської Духовної академії, університету св. Володимира, Софійського Собору, Києво-Печерської лаври, а також цінний нотно-музичний фонд (лише колекція з бібліотек Розумовських налічує понад 12 тисяч назв) та фонд дореволюційних платівок.

ЦНБ — це сучасний бібліотечно-науковий комплекс, єдиний на Україні із статусом науково-дослідного інституту. (КЖ, ч. 41)

«Україніка» В попередній добі було кілька спроб створення «Україніки». В 1937 році створено було навіть головну редакцію. Остання спроба була в половині 60-тих років, яку загальмували коротко після загадкової пожежі в Центральній науковій бібліотеці 1964 року. 13 липня 1989 року Бюро Відділення літератури, мови та мистецтвознавства АН УРСР винесло постанову «Про створення державного фундаментального реєстру друкованої продукції «Україніка». Плянується видання «Енеїди» з нагоди 200-річчя 1998 року та випущення дожовтневої доби. (КЖ ч. 41)

Про українську мову. У Севастополі відбулися установчі збори міської організації Товариства української мови ім. Т. Шевченка, в яких взяли участь ветерани війни та праці, вчителі української мови, військові журналісти, офіцери фльоти у відставці, активісти міської організації т-ва «Знання». На зібрання прийшло чимало людей зі своїми дітьми. Головою Ради обраний військовий журналіст офіцер М.П. Гук, (ЛУ ч. 36)

З доповіді Ю. Мушкетика довідуємося, що національна свідомість певних кіл народу, хоч і дуже повільно, пробуджується. Зримих наслідків мало, але вони є: У Чернігові два роки тому не було жодної української школи і жодної групи в дитячому садку, а сьогодні в трьох школах перші кляси всі українські, по кілька клясів відкрито в інших чотирьох школах, по одній — ще в кількох, позитивні зрушення бачимо в Києві; в Харкові було дві українські школи, нині створюється українські кляси ще в в кількох школах: нарешті відкривається катедра української мови, літератури і культури в Київському політехнічному інституті, зростає інтерес до української мови, культури серед молоді, так, наприклад, протягом багатьох попередніх років на українську філологію КПІ подавало заяви зовсім небагато, на однє місце припадало максімум два чоловіка, то в нинішньому році — до чотирнадцять. (ЛУ ч. 40)

У Дніпропетровську відбулось обласне свято рідної мови, з'являються, хоч дуже повільно, українські вивіски й реклями. В школах відкрились

кілька десятків українських кляс, а в середній школі ч. 9 аж три. Потрібна допомога Товариства української мови, насамперед роз'яснювальна робота у трудових колективах, серед батьків. Здебільшого знайти спільну мову вдається. Але, на жаль, ще багато нерозуміння, відвертої ворожости, і навіть українофобії. Перший секретар міськрму партії казав, що в Товаристві є «окремі екстермісти», часто атакують тихцем при помочі потаємних циркулярів, так що декому лячно про Товариство й говорити. (КЖ ч. 42)

Повне видання творів Шевченка. Вийшов з друку перший том повного видання у 12 томах. До повного зібрання творів увійде вся відома сьогодні літературна та образотворча спадщина: художні — поетичні, драматичні та прозові твори; щоденник, автобіографія, статті, археологічні нотатки, записи народної творчости, листи, (включаючи колективні, підписані Шевченком), ділові папери і загалом усе написане рукою поета; малярські та графічні твори в репродукціях. (ЛУ ч. 39)

Спільна заява. На спільній зустрічі партійних комітетів Київського державного університету ім. Т. Шевченка та Київської організації Спілки письменників України випрацьовано Спільну заяву про потребу виховувати у студентів національну гідність, історичну пам'ять, прищеплювати любов до рідної мови та дбайливе ставлення до національної культурної спадщини; створення політичного дискусійного клюбу ім. М. Скрипника, як центру обговорення найрізноманітніших питань, що хвилюють громадськість Києва та України, розглянення можливості продовження Кирило-Методіївського братства; повернення із забуття імен та духовної спадщини визначних громадських діячів. (ЛУ ч. 40)

Особлива покута. На спільному пленумі Спілки письменників України та Товариства української мови один з учасників розповів, що на Прикарпатті священики, дізнаючись на сповіді про гріхи котрихось із прихожан, радять їм з-поміж інших виправних заходів... передплатити «Літературну Україну».

Редакція тижневика коментує: «...нам приємно, що ті братолюбіє, доброту і епівчутливість, які наполегливо проповідує тижневик, помітили ... і застосовують для очищення душ заблуканих миря́н й наставляють їх на шлях істинний, шлях любови та правди». (ЛУ ч. 39)

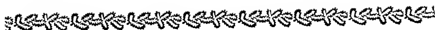

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року!
Українському вояцтву, їх Родинам, Українській спільноті
та побратимам нашої Станиці

пересилає

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Монтреалі, Канада.

ПОБАЖАННЯ ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

та

ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

пересилають

ПЕТРО І НАТАЛКА БУНЯК

власники

SPARKY'S FRAME-AUTO BODY & FRONT END SERVICE, INC.

817 Passaic Avenue, West Caldwell, N.J. 07006 Phone: (201) 227-6330

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„САМОПОМІЧ“

301 Washington Ave. Elizabeth, N.J.

Tel.: (201) 289-5554

Служить усім українцям Елизабету і околиць.
Відкрита у ВІВТОРОК і ЧЕТВЕР, від год. 5:00 до 8:00 веч.
і в СУБОТУ, від год. 10:00 до 12:00 рано.

Безплатне життєве забезпечення до $2,000.00.
Ощадності забезпечені державною аґенцією до $100,000.00.
Низько відсоткові позички на різні цілі, забезп. до $10,000.00.

Ощаджуйте і позичайте у своїй Кредитівці!

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року!
Українському воїнству, їх Родинам, Українській спільноті
та побратимам нашої Станиці

пересилає

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Калґари, Канада.

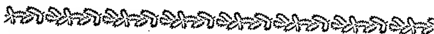

ХРИСТОС РОДИВСЯ! *СЛАВІТЬ ЙОГО*

Із світлим празником Різдва Христового і Нового Року
вітаємо Головну Управу, Крайові Управи, Станиці
та всю нашу Дивізійну Братію,
та бажаємо радісних свят Різдва Христового
і щасливого Нового Року.

СТАНИЦЯ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

Лігайтон, Па.

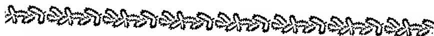

Ті, що відійшли...

ОЛЕКСАНДЕР СМАЛЬ
*19.IX.1909 — †25.VII.1989

Олександер Смаль — муж, батько, дідусь та зразковий і жертовний член нашої громади — несподівано відійшов у вічність.

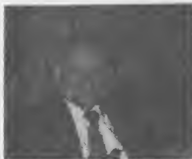

Народився О. Смаль в с. Лопатин, де закінчив народну школу. Згодом вчащав до філії Академічної гімназії у Львові, яку закінчив відмінно іспитом зрілости. Правничі студії закінчив в університеті ім. Івана Казимира у Львові, і короткий час помагав батькові в його нотаріяльній канцелярії.

До Української дивізії вступив в 1943 році. Рекрутський вишкіл пройшов у Гайделяґрі, згодом підстаршинську школу. Опісля виїхав на вишкіл адміністративних старшин, а повернувши до дивізії в ранзі старшого десятника-підхорунжого, було призначено його до 14-го запасного полку. Вибравшись щасливо з-під Ґрацу, попав до американського полону в Німеччині.

До Америки приїхав в 1949 році, а в 1959 році відкрив свою асекураційну аґенцію, яку провадив до своєї смерти.

Його шанували за професійну вмілість, чесність, за лагідну вдачу, товариськість і тактовність.

Участь в похоронних відправах взяли побратими в одностроях — Станиця Братства к. вояків 1-ої УД УНА Ньюарк, Товариство та Об'єднання б. вояків УПА, віддавши військовим салютом і апелом поклін і честь побратимові Олександрові Смалеві.

Управа Станиці

МИХАЙЛО СЛОБОДЯН
*1.X.1925 — †26.III.1989

Після довгої недуги, в перший день Великодних свят, помер Михайло Слободян, член Станиці Братства к. вояків 1-ої УД УНА в Ньюарку.

Народився в с. Вербиці, п. Жидачів, Львівської об. В дитинстві став круглим сиротою, і його тітка забрала до себе до сусіднього ссла Сугрова. Одначе він не хотів стати тягарем тіт-

ки-вдови, і пішов здому. Ставши пастушком в чужих, здобуває в них довіря і вважається членом родини. Хоч не мав можливости осягнути вищої освіти, проте читанням книжок, активною працею в усіх організаціях здобуває знання. Мав гарний голос і любив співати. В юнацьких роках він старався бути першим між першими.

Коли почалося формування Української дивізії, Михайло зголосився до неї в гурті своїх друзів, вони співали «За волю смерть нам не страшна», коли прощало їх все село.

Михайло щасливо пройшов крізь воєнні дії й опинився в Німеччині, де одружився з Марією Гарасимович. Еміґрувавши до США, поселився в п-ва Микитів в Едісон, Н.ДЖ.

Покійний залишив дружину Марію, дочки Соню, Лесю і Віру з чоловіком Ю. Попелем і 3 внуків, а на Україні брата Івана та іншу родину.

На панахиді похоронний заклад і церква під час відправ були заповнені. Побратими Станиці віддали йому честь стійкою з прапором й квітами. Інж. О. Ратич прощав його від Станиці та його друг та односелець М. Кобрин, а на тризні — інж. Ґеца від місцевої громади. Родині покійного Михайла висловлено від Станиці Братства найщиріші співчуття.

Поховано його на цвинтарі св. Андрея Первозваного в Бавнд Бруку. Похоронних обрядів довершив о. Лабінський.

Михайло Кобрин

ЙОСИФ (ОСИП) МУДРИЙ

***24.XI.1913 — †6.XI.1989**

Після короткої, але важкої недуги, в Торонті, перестало битись добряче серце передового активного члена Братства кол. вояків 1-ої УД УНА Осипа Мудрого на 76-му році його трудолюбивого життя.

Покійний побачив світ в селі Глибока, Самбірського повіту. Народну школу закінчив у містечку Фельштині з відмінним успіхом. До гімназії вчащав у Самборі.

Вже в дитинстві виявив любов до музики й математики. Вивчав хорове

мистецтво, став нс тільки членом студенського хору, але і його диригентом. Любив грати на скрипці, тож створив свою оркестру.

Після матури в 1931 році вглиблюється в націоналістичну літературу, читаючи «Сурму», і вирішує дальшу працю присвятити своєму народові. Тому хоче стати священиком, і щоб виконати матсрину обіцянку, яку вона зложила, як її Осипцьо, маючи всього півтора року, важко захворів, він здає всі іспити на теологію. На жаль, лікарські оглядини виявили нсзначну ваду серця, і його не прийняли. Одначе, Осип активний в церковному житті, — провадив хором, помагав дякувати.

Лекціями для учнів і студснтів заробляє на прожиток, рівночасно вивчаючи торговельні предмети, особливо бухгальтерію. Здавши іспити, працює бухгальтером в українській банковій і кооперативній системі в м. Добромилі за більшовицької та німецької влади.

В Українській дивізії, після рекрутерського вишколу, служив в постачанні. В полоні в Італії допоміг зорганізувати матуральні курси на яких викладав бухгальтерію. Переїхавши до Англії, брав активну участь в комбатанському житті, зорганізував і провадив хор і навіть групу народних танців.

Після приїзду до Канади негайно включився у працю Торонтської Станиці й Крайової управи Братства. Братство було дуже близьке й родинне його серцю, він втішався великою увагою і любов'ю всіх, що його знали чи з ним співпрацювали.

Осип був людиною скромною, алс діловою. Мав лагідну, товарисько-гостинну вдачу. Був добрим сином, дуже люблячим і вирозумілим батьком та примірним супругом. Залишив у смутку всю братію, а перед усім дружину Лесю з родиною та сина Богдана з родиною в Україні.

Панахиди 7 і 8 листопада та похоронні Служби 9 листопада відправляли оо. Вол. Шараневич і Дусановський. Поховано його на українському цвинтарі св. Володимира в Оквілл. Над гробом прощав Осипа від друзів і приятелів дивізійників Василь Бибик. На тризні в його домі згадувано пройдений шлях Осипа. Дружині пані Лесі висловнс співчуття Лев Бабій, голова Крайової управи Братства кол. вояків 1-ої УД УНА.

Василь Бибик

РОМАН ЯНЧИШИН
*26.VIII.1921 — †10.X.1989

Роман «Цико» Янчишин — уродженсць Львова. З цим містом пов'язані його найприємніші молодечі спогади. Молоде покоління того часу з великим зацікавленням сприймало історію нашої визвольної боротьби, болюче відчуваючи наслідки програної, в різний спосіб гартувалось і приготовлялось до майбутніх чинів. Цико вибрав спорт. В гімназії, яку закінчив в 1939 році, грав копаний м'яч, а вписавшись на Політехніку, посвятився відбиванці. Любив щс ковзання та кошиківку. Під час німецької окупації продовжував технічні студії, нс занедбуючи спорту, а в 1943 році, разом з іншими студентами, зголосився до Української дивізії.

Пройшовши підстаршинський і старшинський вишколи, повернувся до дивізії як хорунжий артилерії. Після війни попав з своєю частиною до англійського полону в Італії. В таборі в Ріміні став членом. репрезснтативної відбиванкової дружини.

В 1946 році, як багато інших, втік з полону й через Австрію прийшов до Німеччини та посслився у студснтському гуртожитку «Фюріхшулє» у Мюнхсні. Продовжував студії

та грав у відбиванковій дружині Українського студентського клюбу.

З Німеччини його наречена, Галя Колодницька, виїхала до Америки скоріше, а незабаром приїхав Цико. Побрались. Цико незабаром отримав працю в технічній галузі. Мають сина Богдана й дочку Христину. Своїм дітям батьки віддають весь свій час, хоч Роман ще грає в відбиванковій дружині «Леви» в Чікаґо, дає лекції відбиванки й їзди ковзання на льоду. Далі членство в батьківському комітеті школи українознавства, Пластиприяту, поїздки на табори.

Врадувала його вістка, що його батьки щасливо пережили війну. Коли помер батько в 1951 році, спровадив свою матір до Америки.

Роман Цико був скромним і привітним, вистерігався обмов та інтриґ, — можна сказати, що він немав особистих непирятелів.

Довга й виснажена хвороба зламала його й він помер 10 жовтня 1989 року. На похороні, що відбувся 13 жовтня в Чікаґо, від приятелів, знайомих і кол. вояків Української дивізії прощав його О. Городинський.

О.Г.

ВАСИЛЬ ПИЛИПЕНКО

16 липня 1989 року помер в Брокпорті б. Рочестеру, НЙ, на 98-ому році життя Василь Пилипенко.

Він своє життя провів дуже активно. В Україні був старшиною Чорноморської фльоти, членом президії 1-го Національного Конґресу в Києві 1917 року, членом Національної Ради Української Народної Республіки, учасником Визвольних воєн.

В Рочестері був членом ОбВУА, співосновником парафії Української Автокефальної Православної Церкви св. Покрови, заступником голови відділу УККА, членом Т-ва прихильників УНРади, членом дирекції Української кредитової с-ки, членом інших організацій.

Члени місевої Станиці Братства к. вояків 1-ої УД УНА стояли на почесній стійці при домовині в похоронному закладі і церкві.

В. Пилипенко залишив сина Володимира, професора коледжу в Брокпорті, з його родиною.

Поховано його в Бавнд Бруку.

В. Мотика

РОМАН САМОТУЛКА
*13.III.1921 — †24.VIII.1989

В четвер 24 серпня помер на 68 році свого трудолюбивого життя пластун і дивізійник Роман Самотулка. Роман народився в Станиславові, де закінчив середню школу та почав агрономічні студії.

В 1943 році вступив до Української дивізії. Після закінчення ректурського вишколу, закінчив підстаршинську школу біля Познаня і тоді призначено його до санітарної сотні.

Наступним етапом його життєвої мандрівки був полон в Ріміні, де працював в рільничій школі. Після звільнення з полону в Англії, включається в громадську працю в СУБ та бере участь комбатанському житті.

1952 р. емігрує з батьками до Канади, де поселюється спочатку в Ст. Кетеринс, а згодом в Гамільтоні. Тут стає виховником пластової молоді та бере активну участь в житті, громади, головно в Станиці Братства дивізійників і в Суспільній службі.

В супроводі великого числа друзів поховано Покійного на цвинтарі св. Володимира в Оквіл. Похоронні відправи провів о. митрат Р. Ганкевич. Через два вечори і в день похоронів прощали останнім салітом свого Побратима друзі-дивізійники, а члени пластової станиці свого сеньйора. На цвинтарі прощали покійного та склали вислови співчуття рідні побратими Зенон Кобилянський і Кость Фіцик та пл. сеньйори Степан Шпак і Володимира Прокопець.

Покійний Роман залишив дружину Александру, синів Ореста й Ігоря, сестру Дарію Католик з сім'єю та рідних в Америці, Канаді й Україні.

В пам'ять Покійного зложили друзі та знакомі $1.052.00 на Суспільну Службу.

Д.К

МИХАЙЛО ДЕРКАЧ
*15.XII.1925 — †30.X.1989

Михайло Деркач народився 15 грудня 1925 року в Козовій, Західня Україна, де закінчив торговельну школу. У 1944 році вступив до української дивізії «Галичина». Після закінчення війни перебував в Зальцбургу, Австрія, а відтак переїхав до Англії. До Канади переїхав 1951 р. і замешкав у Лондоні, де одружився з Анною Тимків. Крім праці на життя у фабриці «Мек Кормік», включився активно в українське громадське і церковне життя. Був членом організацій СУМ, ЛВУ, УКр. Клюбу ім. І. Франка, Українського Центру, Української Кредитової Спілки і всюди виконував функції в управах.

На протязі року перейшов кілька операцій на рака, але не вдалось врятувати його життя. Під час похоронів покійного на панахиді в церкві почесть віддали йому бувші дивізійники і сумівці з національним і сумівським прапорами. Над могилою на цвинтарі працював покійного від усієї громади і як побратим по зброї С. Мединський, а на тризні поділивсь спогадом про нього. Також складали співчуття родині представники церкви і організацій. Зі збірки на тризні на нев'янучий вінок призначено на «Вісті комбатанта» суму $50.00.

Покійний залишив в смутку дружину Анну, доньку Катрусю з чоловіком Романом Белесм і внуків Мирона і Петра.

В.Й.П.

С. М-кий

МИРОСЛАВ ЯЦУСЬ
*29.III.1924 — †3.VIII.1989

Мирослав Яцусь народився в Тернополі. Від дитинства був живий, веселий та добре вчився у школі. Любив їздити ровером — пісня та прогульки з товаришами завжди його манили. Найбільше цікавила його природа та залюбки її фотографував, бо фотографія була його особливим зайняттям. В Тернополі належав до Пласту.

Під час його студентських років Україна перейшла дві окупації. В час більшовицької окупації, загрожуючи йому та батькові, старалися втягнути Мирослава до Комсомолу.

Німецька окупація застала Мирослава в Тернопільській гімназії. Воєнна заверуха 1941-1942 році розбудила національну свідомість молодого юнака, і він разом із своїми товаришами, зголосився до Української дивізії. Пройшовши рекрутський та підстаршинський вишколи, старшинську школу закінчив уже в час розпаду Німеччини. Опісля з пригодами дістався на захід до таборів.

В 1951 році еміґрував до США та поселився в Джері Сити, Н Дж. Тут брав активну участь в укр. громаді та став членом «Самопомочі», СУМА, УККА та драматичного гуртка.

Працею в RCA устабілізував своє життя у прибраній батьківщині, і в 1952 р. одружується з Юлею Кармелюк. З часом переїхали до Піскатавей, Н Дж. Родинні обов'язки та виховання троє дітей, Зеня-Мирослава, Ірини-Любов та Ліди, в укр. дусі, не відтягнули Мирослава від громадської праці. Тут був головою УККА, писарем ООЧСУ на Мідлесекс та членом Братства К. вояків 1-ої УД УНА. Родина належала до парафії Різдва Пресвятої Богородиці в Ню Бронсвік.

Фотографія дальше була його улюбленим заняттям, часто робив знімки на весіллях, академіях, фестивалях.

Та гірка доля не спала. 1979 року захворів та перейшов на хворобову пенсію. Помалу хвороба прикувала його до візочка, але завзято боровся та старався бути самостійним. Мав багато друзів, які знаючи його положення, тримали з ним постійний телефонний контакт, за що він був їм вдячний.

3-го серпня 1989 року життєва свічка Мирослава Яцуся згасла.

Складаю щиру подяку п-і Юлі Крисі що вона останньо ним опікувалася. Всім ближчим і дальшим приятелям, що тримали з ним дружній контакт, друзям-дивізійникам, що мали з ним контакт та підтримували його на дусі, Станиці Братства 1-ої і УД УНА тов. УПА в Неварку за участь в Панахиді з прапором та пращаюче слово друга В. Пелехатого та прощальне слово на цвинтарі Іванові Стефуришин від Станиці в Неварку, Добушеві від місцевого УККА і ООЧСУ за теплі слова.

Брат Юрій

РОМАН БАРАН

*8.VIII.1922 — †4.VII.1989

4 липня 1989 року, по довгій недузі, відійшов Роман Баран на 67-ому році життя. Залишив дружину Марію та сина Андрія.

Роман Баран народився в місцевості Велиня, повіт Санік, Під час Другої світової війни перебував в Австрії, звідтам зголосився до Української Дивізії. Після закінчення війни опинився в таборі інтернованих коло Ріміні, Італія. По двох роках виїхав до Англії, де перебував до кінця 1951 р. З Англії прибув до Канади й поселився у Вінніпегу. В недовгому часі включився в українське громадське життя. Став членом Товариства Рідна Школа ім. Маркіяна Шашкевича, членом

Станиці Братства Дивізійників та членом парафії св. Покрови.

Покійний любив спів; маючи гарний голос, співав у хорі «Сурма», в парафіяльному хорі св. Покрови, а останньо в збірному Хорі Тисячоліття, майже до своєї смерти.

Дня 7-го липня 1989 р, в похоронному заведенні Корбана Панахиду відправили о. митрат Роман Добрянський та о. Ізидор Дзядик, ЧСВВ. Співав мужеський збірний Хор Тисячоліття; дириґував маєстро побратим Юрій Гнатюк. Домовину покійного несли і його супроводжували побратими — члени Б-ва Дивізійників.

8 липня, у церкві св. Миколая, вище згадані отці відправили св. Літургію. Співали побратими. Над гробом прощав Романа голова Станиці Олесь Загорода. Похоронено Р. Барана на цвинтарі Всіх Святих.

На тризні промовляли: о. митрат Р. Добрянський бувший парох покійного, голова Т-ва Рідна Школа Дмитро Івончик, від Братства Дивізійників Іван Нестор, який також проводив тризною. Сестра покійного, пані Люба Пічта син Андрій подякували всім присутнім. Учасники тризни зложили $119 на українську пресу, і цю суму розділено на «Вісті Комбатанта» і «Поступ».

Преп. о. Дзядик, як добрий приятель покійного багато допоміг родині під час похоронів, мав кінцеве слово.

Покійний залишив у глибокому смутку дружину Марію, сина Андрія, сестру Ліду з мужем та членів родини в Польщі.

І.Н.

ІВАН ВОРКУН

***3.XI.1914 — †17.IX.1989**

В неділю 17 вересня 1989, в Едмонтоні відійшов у вічність член станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА Іван Воркун. Іван народився в селі Лази, Ярославського повіту. Народню школу закінчив в родинному селі, а торговельну в Ярославі. По закінченні школи відчинив ґалянтерну крамницю в Яворові. В часі польської окупації покійний Іван Воркун був відданим і зразковим членом місцевої громади, належав до спортового товариства «Сокіл», «Луг» аматорського гуртка, хору та секції шахістів.

З приходом більшовиків в 1939 р. втратив своє підприємство, повернувся до Ярослава і став на працю в Українському Союзі. В тому році одружився з Стефанією Косьор. В 1943 р. був одним із тих, які пішли на заклик Військової Управи та зголосився добровольцем до української дивізії.

Щасливо перебув воєнні події, деякий час перебував в таборі полонених в Ріміні, працював огородником у ватиканських городах, а в 1949 р. виїхав до Едмонтону в Канаді, де спровадивши родину поселився.

Під час панахиди, яку відправив о. В. Тарнавський, прощальне слово сказав голова станиці М. Кучер. Покійний Воркун був зразковим мужем, батьком, примірним громадянином, чесно і солідно виконував обов'язки у нашій станиці, залишив у глибокому смутку дружину Стефанію і рідню.

МИКОЛА КЕДА
***4.VII.1922 — †8.VIII.1989**

Покійний народився в Редехівщині, Україна. Був учасником Похідних груп, закінчив II-у Світову війну як вояк 1-ої Дивізії УНА. Перебував в полоні в Ріміні, Італія, відтак виїхав до Англії. Звідтам виїхав на сталe поселення до Аделаїди, Пд. Австралія. В Аделаїді був він зразком громадянином, членом різних українських організацій, як СУМ, ЛВУ, ОУВФ, член Української Громади та член Кат. парафії. Брав активну участь в праці особливо СУМ і ОУВФ, відзначався щедрістю на різні патріотичні цілі. В основному був він дуже скромною людиною, і за це його всі дуже поважали.

Член Станиці 1-ої УД УНА майже від початку її заснування.

ВІЧНА ТОБІ ПАМ'ЯТЬ

Управа Станиці
в Аделаїді, Пд. Австралія

Військові новини

Члени національної «Спілки литовської молоді» проголосили дуже ризиковну заяву, що у вияві певности процесу відділення Литви від СРСР понад 80 молодих литовців відіслали до міністерства оборони СРСР свої військові рекрутські квитки. Всі вони відмовляються від служби поза кордонами Литви, але зате, як кажеться в заяві «всі ми погоджуємося» служити, навіть і в необмеженому реченці, включно із резервовим призначенням» в межах нашої батьківщини.

Це вперше в час існування Військової Академії у Вест Поінті точно 198 років трапилася нечувана досі подія: на першого капітана кадетського корпусу, обрано 20-літню жінку, Крістієн Бейкер. Якраз цьому році пройшло 10 років з того часу, як у 1979 році, Вест Поінт допустив туди перших жінок, які становлять тепер 10 відсотків Студентского корпусу. Щоправда, у зв'язку з цим призначенням, створилося помітне обурення збоку чоловічих кадрів, «підривання пристижу чоловіків». У відповідь, речник Військової Академії полк. Джордж Гортонн заявив, що між старшими випустниками Академії вирини-ули деякі невдоволення обурення. Одначе Крістієн Бейкер здобула правдиво свою ранґу, осягаючи всі військові й академічні вимоги «твердої служби» Академії.

РАДІСНИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
бажає

УКРАЇНСЬКА
ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„САМОПОМІЧ“

в Нью Йорку

ЦЕ НАЙСТАРША ТА НАЙБІЛЬША УКРАЇНСЬКА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА НА ВІЛЬНІЙ ЗЕМЛІ ВАШІНҐТОНА, ЯКА ДАЄ СВОЇМ ЧЛЕНАМ УСІ ОСНОВНІ БАНКОВІ УСЛУГИ НА НАЙБІЛЬШ КОРИСНИХ УМОВИНАХ.

- Платить значно вищі відсотки від звичайних ощадностей, чим якийнебудь банк чи щадниця
- В додатку до того дає зовсім безплатно життєве забезпечення до висоти $2,000.00 — (залежно від віку)
- Видає всякого рода ощаднестеві сертифікати, як інші банки чи щадниці
- Приймає вплати до індивідуального пенсійного забезпечення (IRA)
- Відкриває для своїх членів "Share Draft Account", — що є рівнозначним зі звичайним чековим контом і платить відсотки від нагромаджених вкладів на цьому конті. Дає «Visa» картки.
- Всі ощадності забезпечені до висоти $100.000.00
- Уділює, на дуже догідних умовинах сплати, високого рода позички, даючи зовсім безплатне забезпечення на випадок смерти чи сталої непрацездатности довжника до висоти $20,000.00.
- Дає всякого рода інші обслуги — видає грошові перекази, подорожні чеки — та приймає безпосередні депозити соціяльного забезпечення
- З чистого зиску уділяє рік-річно нашим школам, молодечим, культурним, мистецьким чи іншим громадським організаціям — допомоги, що уможливлюють їхнє існування та їхню працю
- Останньо впровадили «VISA» картки, що тепер є найбільше популярними в цілій Америці
- Рентує Safe Deposit Boxes

SELF RELIANCE (N.Y.) FEDERAL CREDIT UNION
108 Second Avenue, New York, N.Y. 10003 Tel.: (212) 473-7310

В серпні ц.р. запущено з ракетної бази Кейп Канаверал Фла. міжпростірну ракету з «невідомим секретним військовим завданням. Здогадуються, що сателіт буде першим із зовсім нової ґенерації сателітів «Типу — КН 12», тобто з найдорожчою розвідувальною технологією, яка матиме вдосконалені інформації про розброєння і дозброєння, не зважаючи на постійні запевнення, що в СРСР вже припинили всю цю діяльність.

В західній Німеччині очікують новин актів терору з боку «ІРА» (Ірляндської республіканської партії), що саме відзначує 20-ліття своєї бойової діяльності. Особливу трудність для німецької поліції являється той факт, що всім англійським частинам, а зокрема військовим базам, загрожують безперебійно ірляндські підпільники, що переодягнувшись в англійські уніформи, можуть туди продістатися.

Недавно секретар НАТО, Манфред Ворнер, заявив, що західні союзники та очолюваний сов'єтами Варшавський пакт, примушені будуть проіснувати щонайменше 10-15 років, бо вони потрібні, щоби запобігти будь-яким драстичним змінам. Ворен зазначив, що за його оцінкою, Варшавський пакт і НАТО існуватимуть може в «дещо змодифікованій формі».

З уряду США наспіло повідомлення, що Америка продовжуватиме продукцію хемічної зброї, навіть після того, коли вона погодиться знищити всі її теперішні запаси, нагромаджені, ще від часу 1-ої світової війни. Ця заява США противорічить заяві през. Буша в ООН, в якій він заявив, що США є напередодні цілковитого припинення продукції хемічної зброї в себе в Америці та у всіх державах світу.

В Арґентіні, Карльос Манем, звільнив усіх старшин, які у 1970-их роках допустилися різних брутальних проступків у т. зв. «Брудній війні» під час напруження між лівими фракціями і мілітарною диктатурою. В часі акції або, як її називали «політичної чистки» в роках 1976-1983, мілітарне командування, знищило тоді біля 9.000 лівих підпільників і прокомуністичних симпатиків.

Департмент, що сприяє технологічному розвитку у США стверджує, що Японія починає перемагати США у т. зв. «Нових ініціятивах». Урядові речники затривожені цим і наполягають, щоби підшукати спосібю для стимуляції нових проґресів. Кажеться, що коли США не поспіє на прискорювання на комп'юторних завансуваннях Японії, це може залишити США позаду в її національні обороні.

Середземноморський флянк НАТО перейде незабаром доволі помітні зміни. За останніми вістками, які появилися у «Бюлетені Джейнс». Міжнародня опіня, а в том у числі США, примушені будуть провести деякі «стратегічні корективи» з огляду на великі політичні зміни, які заіснували в останньому часі. Кажеться, що США скоротять свій мілітарно-військовий бюджет в 1991 р. на одну третину, і таким чином відкличуть з Европи біля 75.000 війська, що входить до складу оборони перед Східньою Европою. На вищезгадану кількість складуться одна піхотна дивізія та інші роди військ.

Провідники Колюмбії, Перу і Болівії звернулися до президента Дж. Буша з проханням, щоби ці три держави, разом з США, обговорили у подро-

Христос Родився! *Славіть Його!*

Із світлим празником Різдва Христового і Нового Року, вітаємо Головну Управу Братства, Краєві Управи, Станиці та всю нашу Дивізійну Братію та бажаємо радісних свят Різдва Христового та щасливого Нового Року.

СТАНИЦЯ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

в Гартфорд, Конн.

Христос Родився!

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року всьому українському вояцтву, їх родинам, усій українській спільноті та порбратимам нашої Станиці

б а ж а є

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

Нюарк, Н.Дж.

Веселих свят Різдва Христового та щасливого Нового Року Членам Братства 1-ої Української Дивізії УНА і всім українським ветеранам

п е р е с и л а є

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА 1-ої УД УНА

Нью-Йорк, Н.Й.

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року! Українському вояцтву, їх Родинам, Українській спільноті та побратимам нашої Станиці

б а ж а є

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

в Судбури, Канада.

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року! Українському вояцтву, їх Родинам, Українській спільноті та побратимам нашої Станиці

п е р е с и л а є

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

в Саскатуні, Канада.

Радісних свят Різдва Христового та щасливого Нового Року
усім клієнтам бажає

МИКОЛА ЗАХАРЧЕНКО

NICK'S JEWELRY — Watches, Diamonds,
Jewerly & Watch Reparis
2452 Cottman Ave.
Philadelphia, Pa., 19149
Tel.: (215) 333-7227

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

З нагоди Різдва Христового і Нового 1988 Року
найщиріші побажання українському народові в Україні
і поза нею, українським церковним Ієрархам,
проводам українських організацій, а зокрема проводам
комбатантських організацій та всьому братському членству

бажає

КРАЙОВА УПРАВА
БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА В КАНАДІ

CROWN INVESTMENT CORP.

PRECISION PRODUCTS OF HIGHEST QUALITY

1402 Rankin, Troy, Michigan 48083 Tel.: (313) 589-3400

РАДІСНИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
бажає

ВАЛЕНТИНА ДУЦИЛОВИЧ

ВЛАСНИЦЯ ГУРТІВНІ Й ВИСИЛКИ ПАЧОК

ORION IMPORT-EXPORT & TRADE CO.

4925 Old York Road, Philadelphia, Pa., 19141 Tel.: (215) 455-9586

З Різдвом Христовим і Новим Роком
найщиріші побажання Веселих Свят —
Рідні, Приятелям і знайомим пересилає

ВІРА САВЧИН

Філядельфія, Па., ЗСА

Радісних свят Різдва Христового та щасливого Нового Року
бажають

МИКОЛА І ЛІДІЯ БУЛЬБА
власники
ELDORADO GIFT SHOP

5740 N. 5th St., Philadelphia, Pa. 19120 Tel.: (215) 224-5214

НАЙЩИРІШІ ПОБАЖАННЯ ВЕСЕЛИХ СВЯТ
РІЗДВА ХРИСТОВОГО ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
бажають

ІРЕНА І ВОЛОДИМИР МЕДУХИ

ВЛАСНИКИ

M & M ENTERPRISES CO.

2325 Brown Street, Philadelphia, Pa. 19130 Tel.: (215) 236-8880

бицях, як намітити стратегію спільної боротьби проти торгівлі кокаїною. Як відомо зі статистики, біля 90% «коки» вирощують в Болівії і Перу, і за допомогою Колюмоні виготовляють та вдосконалюють вже готову до вжитку кокаїну. Згодом, як вже відомо, т.зв. «колюмбійський наркотичний синдикат» доставляє її всякими можливими засобами, найбільшому консументові — Америці. Всі три країни разом із США будуть намагатися включити в акцію поборювання вжитку кокаїни, вживаючи і включаючи туди армійські засоби літунства.

Нещодавно Комуністична партія Китаю подала до загального відома, що тепер Джіянг Думін переберє провід у владуванні і постанє, начебто «епіцентром» третьої вже за чергою, ґенерації комуністичних провідників. У простих словах, він переберє спадкоємість від Денґа Шіяпінга. Міжнародні політичні коментатори підкреслюють, що в Китаю можуть зайти зміни вже у найближчому часі, бо Джіянґ Джумін не користується популярністю серед військових провідників, і тому політична сила без підтримки армії не матиме великого значення.

Після завершення т.зв. «візити доброї волі» в Чорноморському порті Севастополі, адмірал М. Ескадор, на чолі з цілою фльотилею-фреґатою «Крейфілд» і найновішої пробудови крейсера, «Тейлос», що має наймодерніші відкриті викидні для середнього засягу ракет, заявив на пресконференції, що ця візита була тільки виявом зближення фльот обидвох країн, і вони будуть частіші, для того, щоби відвернути напруження і запевняти мир у світі.

Як виявляють найновіші сонарні досліди, то на дні Балтицького моря лежать десятки затоплених кораблів з різних часів, а зокрема з 2-ої світової війни. Міжнародні обстеження, які провели з доручення ООН ствердили, що понад 20 з затоплених кораблів являють собою дуже грізну небезпеку для довкілля. У деяких кораблях находяться сотні тисяч тон нафтопогінного палива. В тому числі є теж сім кораблів з великим навантаженням різноманітних мін, а між ними є теж бувший бойовий корабель «Паладда», що очолював колись російську фльоту і потонув ще у 1914 році.

В останньому час і появилися доволі критичні завваження у міжнародній пресі, що США, замість контролювати поширювання атомової зброї робить якраз навпаки. Америка продала суперкомп'ютери до Ізраїлю, Бразилії, Індії і Пакістану. Виходить, що всі вони у майбутньому будуть намагатися вжити їх для продукції енергії не тільки для промислових цілей, але, мабуть, для вжитку своїх власних нуклеарно-продуктивних арсеналів.

У зв'язку з тим, що совєтський нуклеарний підводний човен затонув був в околиці побережжя Норвегії, міжнародні чинники із мореплавства пригадують, що за статистичними вістками США, починаючи від 1945 року, було понад 1.500 надморських і підморських бойових одиниць, які мали на чердаках різновидного типу атомову зброю. Подається, що на дні, взявши разом усі океани, лежить понад 150 нукл. зарядів і 38 нукл. реакторів. Є побоювання, щоби глибинні тиснення води не спричинили вибухів.

Щоби зліквідувати повністю провідні впливи комуністів на Філіппінах, уряд призначив 50.000 долярів за кожного члена із проводу, яких разом нараховують 35 осіб, байдуже, чи їх будь-хто доставить живими, чи мертвими.

На конференції з закордонними журналістами ген. Александро Агуїра заявив, що в останньому, одному з найбільших рейдів на осередки комуністів, було схоплено і заарештовано 15 членів-провідників деяких доволі численних терористичних центрів. Мета комуністів на Філіппінах — це знищування цивільних і військових провідників, щоби таким робом схаотизувати державний апарат.

На міжнародній конференції у Парижі в справах Камбоджі держ. секретар США, ДЖ. Бейкер, підтвердив знову непохитність політики супроти Камбоджі. Він заявив, що США є і на дальше проти участи фракції Хмер Руж, що під час свого владування вимордвала в жостокий спосіб 1.5 міл. камбоджців. Але зате США підтримують принца Нарадома Шіганчука, колишнього державного провідника, який очолює коаліційну групу, що складається із двох партійних і двох невтральних і зовсім нових фракцій, у сучасній Камбоджі.

Ізраїль дуже тим затурбований, що сірійський літун, зі своїм сов. винищувачем типу МІГ-23 зумів проникнути крізь, як її досі називали в Ізраїлі «найщільнішою протилітунською охороною, яка є у світі». Ізраїль повідомив, що причина недоліку є не в самій оборонній системі, але у звинуваченні старшин, які очолюють цю протилітунську оборону. У цій справі, як подає командування оборони, переводиться в цьому часі найсуворіша провірка, бо в майбутньому, так само можуть проникнути бомбардувальники Сірії, навіть і з більш загрозливим нищівним вантажем.

Щоби відновити перервані тому 16 років взаємовідносини між Лівією і Єгиптом, полк. Муаммар Каддафі переїхав 140 миль через пустиню, щоби зустрінутися із президентом Єгипту Госні Мубараком. Обидва провідники зустрілися у вакаційному місті Матру на побережжі Середземного моря, щоби відновити зближення цих двох країн, які у 1977 році превели доволі помітний бойовий зудар.

Міжнародний Інститут оперативних студій з постійним осідком у Лондоні заявляє, що, згідно із преведеними дослідами, Москва не буде у спромозі несподівано заатакувати Захід вжде навіть у 1991 р., якщо вона зредукує свої збройні сили до запропонованих Михаїлом Ґорбачовим обмежень. Якщо запропоновані зменшення увійдуть в життя, то СРСР потребуватиме щонайменше два місяці часу, щоб мати відповідну кількість війська для преведення евентуальної атаки. На простій мові, це означає що Москва не зможе превести несподіваного нападу.

Із нещодавно виданого повідомлення виявлається, що уряд Швайцарії виявив був на проміжку часу від 1980 до 1981 р. 148 чужинецьких шпигунів. У тому числі кажеться, що було 57 дипломатів, тобто вищих ранґами дипломатичних урядовців, яких охороняє т.зв. «дипломатична недоторканість». Переважаючу частину викритих шпигунів становили аґенти із комуністичних країн., і всі вони, використовуючи» швайцарську гостинність», призбирували різними способами шпигунські матеріяли, зокрема із військової велми завансованої технології, як і теж викраданням таємниць із продукції військової індустрії.

Як повідомлено із Білого дому адміністрація президента Буша призначила ген. армії Коліна Повелла на становище шефа об'єднаних штабів

Христос Родився!

Веселих Свят Різдва Христового
та щасливого Нового Року
бажають

НАТАЛКА І ДР. РОМАН КРАВЧУК

Савт Орендж, Н. Дж.

З Різдвом Христовим і Новим Роком
Веселих і Щасливих Свят Рідні і Приятелям
б а ж а є

Д-Р ЯРОСЛАВ РУДАВСЬКИЙ З РОДИНОЮ

Вільмінґтон, Дель., ЗСА

Христос Родився!
Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року
б а ж а є

Д-Р ТЕТЯНА І ЗЕНОН ЦІСИК

Філядельфія, Па., ЗСА

Христос Родився!
Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року
Рідні, Приятелям і Пацієнтам
б а ж а ю т ь

Д-Р ЗЕНЯ І Д-Р ОЛЕКСАНДЕР ЧЕРНИК З РОДИНОЮ

Філяделльфія, Па., ЗСА

Христос Родився!

Веселих Свят Різдва Христового
та щасливого Нового Року
бажають
НАТАЛКА І ДР. РОМАН КРАВЧУК
Савт Орендж, Н. Дж.

З Різдвом Христовим і Новим Роком
Веселих і Щасливих Свят Рідні і Приятелям
б а ж а є
Д-Р ЯРОСЛАВ РУДАВСЬКИЙ З РОДИНОЮ
Вільмінґтон, Дель., ЗСА

Христос Родився!
Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року
б а ж а є
Д-Р ТЕТЯНА І ЗЕНОН ЦІСИК
Філядельфія, Па., ЗСА

Христос Родився!
Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року
Рідні, Приятелям і Пацієнтам
б а ж а ю т ь
Д-Р ЗЕНЯ І Д-Р ОЛЕКСАНДЕР ЧЕРНИК З РОДИНОЮ
Філяделльфія, Па., ЗСА

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„САМОПОМІЧ“

у Нюарку, Ню Джерзі

вітає

українських комбатантів і читачів „Вістей Комбатанта“

з нагоди народження Христа

і

Нового 1990 Року

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

SELF RELIANCE (Newark N.J.)
FEDERAL CREDIT UNION

734 Sandford Avenue, Newark, N.J. 07106
Tel.: (201) 373-7839

збройних сил США. Повелл — це перший старшина-негр, що має таке високе призначення. Ген. Повелл являється сильною особистістю, провідником, є вельми шанований серед дипломатичної громади і, як його попередник адмірал В. Крав, уважається військовим інтелектуалом. Він має особливо великий досвід в національній обороні, бо досі служив на різних важливих постах, пов'язаних із обороною США.

Амер. Сенат ухвалив військовий бюджет на 1990 рік, в якому головною точкою незгоди було питання, як слід розділити і так уже обмежений бюджет Пентагону поміж ядровою і звичайною продукцією озброєння. Сенат 95 до 4 голосами одобрив законопроект, зокрема після того, як була відсунена на дальший плян політична розбіжність.